

VÄLJAVÕTE

*Ärisaladus välja jäetud (tähistatud ... *)*

Tehnilise Järelevalve Ameti 11.10.2018

konkreetses üldkasutatavas telefonivõrgus
kindlaksmääratud asukohas kõne lõpetamise
hulgiteenuse turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks
tunnistamise otsuse

Lisa 1

Konkreetses üldkasutatavas telefonivõrgus kindlaksmääratud asukohas kõne lõpetamise hulgiteenuse turu piiritlemine, analüüs, märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamine ja kohustuste kehtestamine

Tehnilise Järelevalve Amet

11. oktoober 2018. a

SISUKORD

SISUKORD	2
1. OTSUSE KOKKUVÕTE	3
2. SISSEJUHATUS	4
2.1. ÜLDINE ÕIGUSLIK RAAMISTIK	4
2.2. KOOSTÖÖ KONKURENTSIAMETIGA	6
2.3. RIIGISISENE KONSULTEERIMINE	6
2.4. KONSULTEERIMINE EUROOPA KOMISJONI, EUROOPA SIDEAMETI JA EL LIIKMESRIIKIDE SIDETURU REGULAATORITEGA	6
3. TURU PIIRITLEMINE	8
3.1. TURU PIIRITLEMISE PÕHIMÕTTED JA MEETODID	8
3.1.1. <i>Turgude seotus</i>	10
3.1.2. <i>Turu geograafilise käibimisala piiritlemise põhimõtted</i>	10
3.2. ASJAKOHASE TURU PIIRITLEMINE: KONKREETSES TELEFONIVÕRGUS HÄÄLKÕNE LÕPETAMISE TURG	11
3.2.1. <i>Telefonivõrgus häälkõne lõpetamise teenuse määratlemine</i>	11
3.2.2. <i>Turgude seotus</i>	13
3.2.3. <i>Teenuse asendatavuse analüüs</i>	13
3.3. TURUOSALISED	17
3.4. ASJAKOHASE TURU PIIRITLEMINE: GEOGRAAFILINE KÄIBIMISALA	19
3.5. JÄRELDUS: ASJAKOHANE TURG	19
4. TURUANALÜÜS	20
4.1. TURUANALÜÜSI ÜLDISED PÕHIMÕTTED	20
4.2. TURU ÜLEVAADE JA AJALUGU	22
4.3. TURUJÕU HINDAMINE	23
4.3.1. <i>Turuosad</i>	23
4.3.2. <i>Ettevõtjate üldine suurus</i>	24
4.3.3. <i>Tasakaalustav ostja jõud</i>	30
4.3.4. <i>Sisenemistõkked</i>	32
5. MÄRKIMISVÄÄRSE TURUJÕUGA ETTEVÕTJAKS TUNNISTAMINE	33
6. KEHTESTATAVAD KOHUSTUSED	34
6.1. KOHUSTUSTE KEHTESTAMISE EESMÄRK JA ALUSED	34
6.2. JUURDEPÄÄSU KOHUSTUSED	35
6.2.1. <i>Juurdepääsu kohustuste eesmärk ja alused</i>	35
6.2.2. <i>Juurdepääsuga seotud konkurentsiprobleemid</i>	35
6.2.3. <i>Juurdepääsu kohustuste valiku analüüs</i>	36
6.2.4. <i>Juurdepääsu kohustuste kehtestamine</i>	38
6.3. MITTEDISKRIMINEERIMISE KOHUSTUS	40
6.3.1. <i>Mittediskrimineerimise kohustuse eesmärk ja alused</i>	40
6.3.2. <i>Diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemid</i>	40
6.3.3. <i>Mittediskrimineerimise kohustuse valiku analüüs</i>	41
6.3.4. <i>Mittediskrimineerimise kohustuse kehtestamine</i>	41
6.4. LÄBIPAISTVUSKOHUSTUS	42
6.4.1. <i>Läbipaistvuskohustuste eesmärk ja alused</i>	42
6.4.2. <i>Läbipaistvuskohustuste valiku analüüs</i>	43
6.4.3. <i>Läbipaistvuskohustuste kehtestamine</i>	43
6.5. HINNAKONTROLI KOHUSTUS	44
6.5.1. <i>Hinnakohustuse eesmärk ja alused</i>	44
6.5.2. <i>Hinnaga seotud konkurentsiprobleemid</i>	49
6.5.3. <i>Hinnakohustuste valiku analüüs</i>	51
6.5.4. <i>Hinnakohustuste kehtestamine</i>	56
6.6. KOHUSTUSTE KEHTIVUS TURU ANALÜÜSI LÄBIVIIMISE PERIOODI PIKENDAMISEL	57
6.7. KOHUSTUSTE TÄITMISE TÄHTAEG	58

1. OTSUSE KOKKUVÕTE

1. 12. aprillist 2018 koostas Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi TJA) „Konkreetses üldkasutatavas telefonivõrgus kindlaksmääratud asukohas kõne lõpetamise hulgiteenuse turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse kavandi“ ning viis läbi riigisisese konsultatsiooni esimese ringi kuni 14. juunini 2018. Konsultatsiooni tulemusena saabus üks ettepanek Telialt.
2. Telia tegi ettepaneku kaasata turuosalistena Telset AS (edaspidi *Telset*), Baltergo OÜ (edaspidi *Baltergo*) ja Loginet Solutions OÜ (edaspidi *Loginet*).
3. TJA võttis ettepaneku osaliselt arvesse vt peatükk 3.3.
4. Teine riigisisene konsultatsiooni ring viidi läbi 26. juunist 2018 kuni 13. juulini 2018. Ühtegi kommentaari ega ettepanekut ei saanud.
5. 05.09.2018 koostas TJA eelnimetatud otsuse kavandist ja riigisisese konsultatsiooni tulemustest lähtudes „Konkreetses üldkasutatavas telefonivõrgus kindlaksmääratud asukohas kõne lõpetamise hulgiteenuse turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse“ eelnõu¹ ning teavitas sellest Euroopa Komisjoni, Euroopa Sideametit ja Euroopa Liidu liikmesriikide sideturu regulaatoreid.
6. Euroopa Komisjon avaldas oma märkusteta otsuse TJA koostatud otsuse eelnõu osas 03.10.2018.²
7. TJA on piiritletud kooskõlas elektroonilise side³ seaduse (edaspidi ESS) 5. peatükiga konkreetses üldkasutatavas telefonivõrgus kindlaksmääratud asukohas kõne lõpetamise hulgiteenuse turul (edaspidi telefonivõrgus kõne lõpetamise turu), teostanud piiritletud sideteenuse turul konkurentsiolekorra analüüsi ning tuvastanud selle tulemusena, et sellel sideteenuse turul konkurents ei toimi. Konkurentsi olukorra analüüsist tulenevalt on TJA välja selgitanud telefonivõrgus kõne lõpetamise turu sideettevõtjad, keda TJA kavatseb tunnistada märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks.
8. Turu piiritlemise tulemusel on TJA jõudnud järeldusele, et iga üksiku telefonioperaatori telefonivõrgus häälkõne lõpetamist tuleb käsitleda eraldi turuna. Telefonivõrgus kõne lõpetamise turg hõlmab kõnede lõpetamist konkreetse sideettevõtja sidevõrgus ning muid tooteid ja teenuseid, mis on vajalikud sellise kõneliikluse toimimiseks. Eestis eksisteerivad sideettevõtjate Telia Eesti AS (edaspidi *Telia*); Elisa Eesti AS (edaspidi *Elisa*); GoNetwork AS (edaspidi *GoNetwork*); CITIC Telecom CPC Estonia OÜ (endine Linxtelecom Estonia OÜ edaspidi *Citic Telecom*); Top Connect OÜ (edaspidi *Top Connect*); Elisa Teleteenus AS (endine Starman, edaspidi *Starman*); STV AS (edaspidi *STV*); Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutus (edaspidi *RIKS*); Nord Connect OÜ

1

http://www.tja.ee/public/documents/Elektrooniline_side/Sideturu_osakond/Reguleeritavad_turud/Kone_lopetamine_fiks_vorgus/III_06.03.2014_Nonconf_T_3_Otsuse_eelnou_III_ring.pdf

² komisjoni otsus seoses juhtumiga EE/2018/2112: kõne lõpetamise hulgiteenus konkreetsetes üldkasutatavates telefonivõrkudes kindlaksmääratud asukohas Eestis

³ RT I, 23.03.2015, 102

(edaspidi *Nord Connect*); TeleOne OÜ (edaspidi *TeleOne*); Telset, ja Tele2 Eesti AS (edaspidi *Tele2*) üleriigilised telefonivõrgus häälkõne lõpetamise turud.

9. TJA hindas turuanalüüsi raames telefonivõrgus kõne lõpetamise turu konkurentsiolukorda erinevate kriteeriumite alusel ning leidis, et sellel turul ei toimi konkurents. Samuti, et piiritletud turul omavad nimetatud sideettevõtjad märkimisväärset turujõudu.

10. Tulenevalt piiritletud sideteenuse turul kindlaks tehtud konkurentsiprobleemidest ja nende lahendamise vajadusest, kehtestab TJA sideettevõtjatele Telia Eesti AS; Elisa Eesti AS; GoNetwork AS; CITIC Telecom CPC Estonia OÜ; Top Connect; Elisa Teleteenused AS; STV; RIKS; Nord Connect OÜ; TeleOne OÜ; Telset AS; Loginet Solutions OÜ ja Tele2 Eesti AS järgmised kohustused:

- juurdepääsu kohustused vastavalt otsuse punktile 6.2.4.;
- mittediskrimineerimise kohustuse vastavalt otsuse punktile 6.3.4.;
- läbipaistvuskohustus vastavalt otsuse punktile 6.4.4.
- hinnakontrolli kohustused vastavalt otsuse punktidele 6.5.4.

11. TJA rakendab eelnimetatud kohustused alates 01.01.2019.

2. SISSEJUHATUS

2.1. Üldine õiguslik raamistik

12. 2005. aasta 1. jaanuaril jõustus ESS, millega Eesti võttis üle Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) elektrooniliste sidevõrkude ja teenuste ühise reguleeriva raamistiku⁴.

13. ESS § 44 kohaselt tuleb ESS § 43 lõike 1 kohaselt teostada mitte harvem kui kord kolme aasta jooksul elektroonilise sideteenuste turgudel konkurentsiolukorra analüüs (edaspidi *turuanalüüs*) ning hinnata, kas konkreetset sideteenuse turul konkurents toimib.

14. Turgude piiritlemisel ja konkurentsiolukorra analüüsimisel juhindub TJA Euroopa Komisjoni 2014. aasta sideturgude loetelu soovitusel „*Ex ante* põhimõttel reguleeritavate elektroonilise side valdkonna toote- ja teenuseturgude kohta“ (edaspidi

⁴ Ühine reguleeriv raamistik koosneb Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 7. märtsi 2002. a direktiivist 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (raamdirektiiv) ning neljast eridirektiivist: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/20/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenustega seotud lubade andmise kohta (loadirektiiv), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/19/EÜ elektrooniliste sidevõrkudele ja nendega seotud vahenditele juurdepääsu ja vastastikuse sidumise kohta (juurdepääsudirektiiv), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv), Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2002/58/EÜ, 12. juuli 2002, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (“eridirektiivid”).

2014. sideturgude soovitus)⁵ ja turuanalüüsi suunistest⁶ ning Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kohtu otsustest.

15. Käesoleva otsusega piiritletakse ja viiakse läbi turuanalüüs 2014. aasta toote- ja teenuse turgude soovituse lisa 1 punktis 1 nimetatud konkreetsetes üldkasutatavas telefonivõrgus kindlaksmääratud asukohas kõne lõpetamise hulgitenuse turul edaspidi *telefonivõrgus kõne lõpetamise turu* (2007. aasta toote- ja teenuseturgude soovituse⁷ lisa 1 toodud konkreetsetes telefonivõrgus kindlaks määratud asukohas kõne lõpetamise turu).
16. Kui turuanalüüsisist tuleneb, et telefonivõrgus kõne lõpetamise hulgiturul konkurents toimib, koostab TJA ESS § 44 lõige 7 kohaselt otsuse märkimisväärse turujõuga ettevõtja määramata jätmise kohta.
17. Kui TJA turuanalüüsiga tuvastatakse, et telefonivõrgus kõne lõpetamise hulgiturul konkurents ei toimi ning nimetatud turul tegutsev sideettevõtja omab kas eraldi või koos teiste ettevõtjatega ühiselt sellist turujõudu, mis võimaldab tal tegutseda märkimisväärsel määral konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest sõltumatult, tunnistatakse kooskõlas ESS §-ga 45 telefonivõrgus kõne lõpetamise turul üks või mitu märkimisväärsel turujõuga ettevõtjat. TJA lähtub märkimisväärsel turujõuga ettevõtjale kohustuse kehtestamisel ESS § 46 lõikes 2 ning §-des 50–57 sätestatust. Märkimisväärsel turujõuga ettevõtjale võib kehtestada ühe või mitu asjakohast kohustust sellel teenuse turul, millel sideettevõtja kohta on tehtud ettepanek tunnistada ta märkimisväärsel turujõuga ettevõtjaks.
18. Eelnevalt on Sideamet, Konkurentsiamet ja TJA telefonivõrgus kõne lõpetamise turul viinud läbi turuanalüüsid ja määranud märkimisväärsel turujõuga ettevõtja 2007⁸. ja 2010⁹. ja 2014¹⁰. aastal.
19. Aastatel 2005 – 2007 viis konkurentsivolukorra analüüsid sideturgudel läbi Sideamet.
20. Sideamet lõpetas oma tegevuse¹¹ 31.12.2007 ning tema ülesanded jagati Konkurentsiameti ja TJA vahel.

⁵ Commission Recommendation of 9 October 2014 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014H0710>

⁶ Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power Under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services (2002/C 165/03)
[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002XC0711\(02\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002XC0711(02)&from=EN)

⁷ Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services. OJ L 344, 28.12.2007 P. 0065 – 0069.

⁸ Sideameti otsus 28. juuni 2007. a nr J.1-45/07/08

http://www.konkurentsiamet.ee/public/Tururegulatsioon/Otsused/M_8_9_Otsus_vv.pdf

⁹ Konkurentsiameti otsus 18.03.10 nr 8.3-11/10-001

http://www.konkurentsiamet.ee/public/Telefoniv_rgus_k_ne_l_petamise_turg_otsus_non_conf_M3_.pdf

¹⁰ TJA otsus 12.12.2014 otsuse nr 22-6/14-513

https://www.tja.ee/sites/default/files/content-editors/Sideturg/t3_otsuse_lisa_1_turu_piiritlemine_analuuju_ja_kohustused_non_conf_12.12.2014.pdf

¹¹ Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus tulenevalt valitsusasutuste ühendamisest” § 1 p 3 RT 2007, 66, 408.

21. Alates 01.01.2008 viis elektroonilise side turgude turuanalüüse läbi Konkurentsiamet.
22. 01.07.2014 jõustus ESS-i muudatus, mille tulemusel viidi Konkurentsiameti pädevuses olevad ülesanded TJA pädevusse ning 2015. aastal alustas TJA turuanalüüside läbiviimise neljanda analüüsi perioodiga.

2.2. Koostöö Konkurentsiametiga

23. ESS § 144 lõigete 1 ja 2 kohaselt teevad TJA ja Konkurentsiamet elektroonilise side valdkonnas turu reguleerimisel ja järelevalve teostamisel igakülgset koostööd ning võivad vajaduse korral vahetada omavahel asjakohast teavet.
24. Märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise- või määramata jätmise otsuse kavand edastatakse seisukoha saamiseks Konkurentsiameti konkurentsiteenistusele. Konkurentsiameti konkurentsiteenistuse seisukohad kajastatakse otsuse lisas 2 ja otsuse punktis „Riigisisene konsulteerimine“ all.

2.3. Riigisisene konsulteerimine

25. Kui turuanalüüsi läbiviimise tulemusel leitakse, et sideteenuse turul toimib konkurents, koostab TJA otsuse kavandi märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks määramata jätmise kohta (ESS § 44 lõige 7). Kui tuvastatakse, et sideteenuse turul konkurents ei toimi ning turul on sideettevõtja, kes omab märkimisväärset turujõudu, koostab TJA otsuse kavandi märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise kohta (ESS § 46 lõige 1).
26. Otsuse kavand, millest on välja jäätud ärisaladust sisaldav informatsioon, tehakse avalikkusele kättesaadavaks. Puudutatud isikutel on õigus ühe kalendrikuu jooksul esitada otsuse kavandi kohta arvamus. Otsuse kavand saadetakse sideettevõtjale, keda TJA kavatseb tunnistada märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks. Viimane võib vastavalt ESS §-le 47 esitada ühe kuu jooksul otsuse kavandi kättesaamisest arvates oma vastulause.
27. TJA viis läbi riigisisese konsultatsiooni esimese ringi 12. aprillist 2018 kuni 14. juunini 2018. Konsultatsiooni tulemusena saabus üks ettepanek Telialt.
28. Telia tegi ettepaneku kaasata turuosalistena Telset, Baltergo OÜ (edaspidi *Baltergo*) ja Loginet Solutions.
29. TJA võttis ettepaneku osaliselt arvesse vt peatükk 3.3.
30. Teine riigisisene konsultatsiooni ring viidi läbi 26. juunist 2018 kuni 13. juulini 2018. Ühtegi kommentaari ega ettepanekut ei saanud.

2.4. Konsulteerimine Euroopa Komisjoni, Euroopa Sideameti ja EL liikmesriikide sideturu regulaatoritega

31. Pärast riigisisese konsulteerimise läbiviimist ja kooskõlas ESS § 48 ning raamdirektiivi artikliga 7 informeeritakse Euroopa Komisjoni, Euroopa Sideameti ja EL liikmesriikide sideturu regulaatoreid otsuse eelnõust, andmaks neile võimaluse esitada planeeritavate toimingute või meetmete kohta oma arvamus.
32. Konsulteerimine Euroopa Komisjoni, Euroopa Sideameti ja EL liikmesriikide

regulaatoritega toimus ajavahemikul 05.09.2018 – 03.10.2018.

33. Euroopa Komisjon avaldas oma märkusteta otsuse TJA koostatud otsuse eelnõu osas 03.10.2018.²

3. TURU PIIRITLEMINE

3.1. Turu piiritlemise põhimõtted ja meetodid

34. Hindamaks, kas konkreetset sideteenuse turul toimib konkurents või mitte, st kas ettevõtja eraldi või ühiselt koos teiste ettevõtjatega omab märkimisväärset turujõudu ehk positsiooni, mis võimaldab tal (või neil ühiselt) sellel turul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest, piiritleb TJA esmalt kooskõlas ESS § 43 sideteenuse turud ja nende geograafilise käibimisala.
35. Vastavalt ESS § 43 lõikele 1 peab TJA piiritlema sideteenuste turud kooskõlas EL konkurentsioiguse põhimõtetega ning EL juhindudes toote- ja teenuseturgude soovitusest, turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suunistest ning Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kohtu otsustest.
36. Piiritletav sideteenuse turg on sätestatud 2014. aasta toote- ja teenuseturgude soovituse lisas 1. punktis 1.
37. Kooskõlas ESS § 43 lõikega 1, raamdirektiivi artikli 15 lõikega 3, toote- ja teenuseturgude soovituse preambuli punktiga 19 ning turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktidega 9 ja 36 on TJA-l õigus piiritleda sideteenuse turg erinevalt toote- ja teenuseturgude soovituses määratletud turgudest juhul, kui see on põhjendatud siseriikliku konkurentsioikorruga. Üldjuhul peab TJA aga juhinduma 2014. aasta toote- ja teenuseturgude soovituse lisas esitatud turgude määratlusest.
38. EL konkurentsioiguses väljakujunenud põhimõtete kohaselt piiritletakse kaubaturg konkreetse analüüsitava toote või teenuse nõudluse- ja pakkumisepoolse asendatavuse kindlakstegemise kaudu (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktid 38 ja 39).
39. Asendatavuse hindamise meetodi peamine printsiip on eeldus, et tooted ja teenused, mis võivad üksteist asendada, kuuluvad ühe ja sama turu koosseisu. Vastavalt turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktis 44 viidatud Euroopa Kohtu konkurentsioigusealasele kohtupraktikale¹² hõlmab asjakohase turu koosseis kõiki tooteid või teenuseid, mis on üksteisega piisaval määral vahetatavad või asendatavad ning sarnanevad üksteisega mitte ainult kasutajatele oluliste objektiivsete omaduste ja nende hindade või kavatsatud kasutamise poolest, vaid ka vaatlusel oleva turu nõudluse ja pakkumise konkurentsitingimuste ja/või struktuuri põhjal. Seejuures ei ole tooted, mis on vaid vähesel määral vahetatavad või asendatavad, sama turu osaks.

¹² Euroopa Kohtu 14. novembri 1996. a otsus kohtuasjas C-333/94 P: *Tetra Pak vs. Komisjon*; EKL 1996, lk I-0595, lõik 13; Euroopa Kohtu 11. detsembri 1980. a otsus kohtuasjas 31/80: *L'Oréal*; EKL 1980, lk 03775, lõik 25; Euroopa Kohtu 9. novembri 1983. a otsus kohtuasjas 322/81: *Michelin vs. Komisjon*; EKL 1983, lk 03461, lõik 37; Euroopa Kohtu 3. juuli 1991. a otsus kohtuasjas C-62/86: *AKZO Chemie vs. Komisjon*; EKL 1991, lk I-03359; Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 12. juuni 1997. a otsus kohtuasjas T-504/93: *Tiercé Ladbroke vs. Komisjon*; EKL 1997, lk II-00923, lõik 81; Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 30. märtsi 2000. a otsus kohtuasjas T-65/96: *Kish Glass vs. Komisjon*; EKL 2000, lk II-01885, lõik 62; Euroopa Kohtu 25. oktoobri 2001. a otsus kohtuasjas C-475/99: *Ambulanz Glöckner vs. Landkreis Südwestpfalz*; EKL 2001, lk I-08089, lõik 33; Euroopa Kohtu 21. veebruari 1973. a otsus kohtuasjas 6-72: *Europemballage ja Continental Can vs. Komisjon*; EKL 1973, lk 00215, lõik 32; Euroopa Kohtu 13. veebruari 1979. a otsus kohtuasjas 85/76: *Hoffmann-La Roche vs. Komisjon*; EKL 1979, lk 00461, lõik 23.

40. *Nõudlusepoolse asendatavusena* on turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktide 44 ja 51 kohaselt käsitatav olukord, kus kaks või enam toodet on kasutaja seisukohalt omaduste, hinna ja kasutusvõimaluste alusel omavahel piisaval määral vahetatavad või asendatavad. Omavahel asendatavad tooted või teenused loetakse vastavalt suuniste punktile 44 sama turu koosseisu kuuluvaks. Seega, võttes arvesse suuniste alajaotuses 2.2.1.1. sätestatud, hinnatakse nõudlusepoolse asendatavuse puhul, mil määral kasutajad on valmis asendama turul olulise konkreetse toote või teenuse teise toote või teenusega.
41. *Pakkumisepoolse asendatavuse* hindamisel lähtutakse sellest, mil määral teised teenuseosutajad on võimelised suhteliselt lühikeses perspektiivis ilma märkimisväärsete kuludeta oma tootmise ümber korraldama nii, et oleks võimalik pakkuda turul olulist toodet või teenust (mis väljendab kas teenuse pakkumise kasvus või uute pakkujate turule tulekus).
42. Üks võimalik viis nõudluse- ja pakkumisepoolse asendatavuse hindamiseks on *hüpoteetilise monopolisti testi*¹³(edaspidi *SSNIP-test*) rakendamine (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punkt 40). Kui hüpoteetiline monopolist tõstab väikesel, kuid märgataval määral (5-10%) teenuse hinda (eeldusel, et selline hinnatõus ei ole lühiajaline) ning läbimüük hinnatõusu tulemusena kasumit mõjutaval määral ei vähene, kuulub teenus teisele turule. Kui aga hinnatõusule järgneb klientide arvu vähenemine (kuna kliendid hakkavad kasutama teisi analoogseid teenuseid) ja see muudab hinnatõusu kahjumlikuks, tuleks sellised teenused asendusteenustena kaasata asjakohase turu koosseisu.
43. *SSNIP-testi* rakendatavust nõudluse- ja pakkumisepoolse asendatavuse kindlakstegemisel turul tuleb hinnata konkreetsest turuolukorrast lähtudes ning võtta arvesse neid võimalikke asendusteenuseid, mis võivad pakkuda analüüsitavatele teenustele samaväärseid teenuseid. *SSNIP-test* on põhimõtteliselt rakendatav vaid nende toodete ja teenuste puhul, mille hinnad kujunevad vabalt ega allu regulatsioonile.
44. *SSNIP-test* võimaldab välja arvutada müügiimahtude alanemise piiri, millest alates on hüpoteetilisele monopolistile püsiv 5-10% hinnatõus kahjumlik. Nt 10% hinnatõusu puhul muutub kahjumlikuks 9,1% turuosa vähenemine (eeldusel, et muutuvkulud ei ole; kui muutuvkulud on olemas, siis muutub hinnatõus kahjumlikuks suurema turuosa kaotamise korral)¹⁴. Seega võib *SSNIP-testi* alusel hinnata, kas turu koosseisu kuuluvad hinnatasemelt oluliselt kallimad potentsiaalsed asendustooted ning arvestades välja turuosa kaotuse hinnatõusu korral ning hinnata, kas potentsiaalsete asendustoodete müügiimaht võimaldab sellist turuosa kaotust kompenseerida.
45. *SSNIP-testi* rakendamise otsustab vastavalt turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktidele 40 ja 43 TJA kaalutusõiguse alusel. *SSNIP-test* ei ole ainus ega primaarne toote- ja teenuseturgude piiritlemise meetodika, vaid on üks võimalik viis turu piiritlemiseks. *SSNIP-test* on asendatavuse hindamise meetodika edasiarendus, mida kasutatakse vaid juhtudel, kus asjakohasel turul võib teoreetiliselt olla mitu toodet või teenust, mis üksteist asendavad. Kui TJA jõuab asendatavuse hindamise meetodikat

¹³ tuntud ka kui nn *SSNIP-test*. *SSNIP* - *Small but Significant Non-Transitory Increase in Price* (väike, ent märkimisväärne püsiv hinnatõus).

¹⁴ $p_1 * q_1 - p_2 * q_2 \geq 0$ ehk $p_1 * q_1 - p_1(1+t) * q_1(1+t) \geq 0$ ehk $1 \geq t/(1+t)$, kus p_1 on hind enne ja p_2 on hind pärast hinnatõusu; q_1 on müügi kogus enne ja q_2 on müügi kogus pärast hinnatõusu, t on hinnatõus protsentides ja 1 on müügi koguse muutus.

kasutades järeldusele, et konkreetsetel sideteenuse turul asjakohaste teenustele ja toodetele asendustooted ega -teenuseid ei eksisteeri, siis SSNIP-testi läbiviimine ei osutu võimalikuks ega vajalikuks.

46. Lisaks lähtub TJA turu piiritlemisel tehnoloogilise neutraalsuse printsiibist (ESS § 40 lõige 3). Tehnoloogilise neutraalsuse printsiip eeldab, et ühtegi konkreetset tehnoloogiat ei eelistata. Sellest põhimõttest lähtuvalt on turu piiritlemisel hinnatud vaid näitajaid, mis on seotud ennekõike toote funktsionaalsuse, omaduste ja hinnaga ning spetsiifiline tehnoloogiline lahendus ei oma olulist tähtsust. Tehnoloogilise lahenduse eristamine on asjakohane vaid juhtudel, kui see on otseselt seotud toote või teenuse funktsionaalsuse, omaduste või hinnaga.

3.1.1. Turgude seotus

47. Elektroonilise side turud võivad olla omavahel seotud nii vertikaalselt kui ka horisontaalselt (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste alajaotus 3.1.1., punktid 84 ja 85).

48. Vertikaalselt seotud turud jagunevad ülespoole seotud turgudeks (turud, kus toodetakse asjakohasel turul olulise toote või teenuse arendamiseks vajalikku sisendit) ja allapoole seotud turgudeks (turud, mille jaoks asjakohasel turul toodetud toode või teenus on sisendiks). Ettevõtjaid, kes osutavad üheaegselt teenuseid nii hulgiturul kui ka vastava turuga vertikaalselt allapoole seotud jaeturgudel, nimetatakse vertikaalselt integreeritud ettevõtjateks.

49. Horisontaalselt seotud turud jagunevad muuhulgas:

- põhiklientuuri kaudu seotud turud - tooted ja teenused on suunatud samale sihtgrupile kui asjakohase turu tooted;
- puuduliku asendaja kaudu seotud turud – tooted või teenused ei ole asjakohase turu toodete otsesteks asendajateks, kuid pakuvad asjakohasele turule siiski teatud konkurentsi;
- üksteist täiendavad turud – seotud turu tooted või teenused täiendavad asjakohasel turul pakutavaid tooteid või teenuseid.

50. Turgude seotuse väljaselgitamine võib olla oluline nii turu piiritlemisel kui ka turuanalüüsi läbiviimisel. Kui ettevõtjal on konkreetsetel turul märkimisväärne turujõud, võib ta märkimisväärset turujõudu omada ka sellega lähedalt seotud turul, kui seosed nende kahe turu vahel on sellised, et turujõud ühel turul võib kanduda üle teisele, suurendades selle kaudu ettevõtja turujõudu (raamdirektiivi artikli 14 lõige 3; vt ka turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste alajaotus 3.1.1. *Leverage of market power*). Samuti aitab turgude seotuse analüüs kaasa toodete ja teenuste asendatavuse hindamisele.

51. Eeltoodut arvesse võttes leiab TJA, et asjakohaste sideturgude piiritlemiseks ja analüüsimiseks on vajalik hinnata analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevust ka asjakohaste sideturgudega lähedalt seotud turgudel.

3.1.2. Turu geograafilise käibimisala piiritlemise põhimõtted

52. Pärast konkreetse toote- või teenuse turu piiritlemist, piiritletakse järgnevalt selle geograafiline ulatus. Peale teenuse- või toote turu geograafilise mõõtme defineerimist saab TJA hinnata sellel turul valitsevaid konkurentsitingimusi.

53. Vastavalt ESS § 43 lõikele 2 võib TJA sideteenuse geograafilise käibimisalana piiritleda kogu Eesti Vabariigi territooriumi või osa sellest. Vastavalt sama paragrahvi lõikele 3 moodustab teatud piirkond ühtse geograafilise käibimisala, kui selles piirkonnas on sarnased või piisavalt ühetoalised konkurentsitingimused ning seda piirkonda saab eristada teistest piirkondadest, kus vastavad konkurentsitingimused on märkimisväärsel määral erinevad. Sama põhimõtte on välja toodud turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktis 56 ning selles viidatud Euroopa Kohtu praktikas¹⁵: ühtse geograafilise käibimisala kriteeriumiks on sarnased või piisavalt ühetoalised konkurentsitingimused, mis erinevad märkimisväärselt teiste piirkondade konkurentsitingimustest.

54. Turu geograafilise käibimisala piiritlemiseks ei ole nõutav, et konkurentsitingimused toote pakkujate või teenuse osutajate vahel oleksid täiesti ühetoalised – piisab, kui tingimused on sarnased. Seega ei kuulu ühise turu käibimisalasse need piirkonnad, kus konkurentsi- tingimused on erinevad¹⁶.

55. Elektroonilise side valdkonnas piiritletakse turu geograafiline käibimisala peamiselt kahe kriteeriumi alusel: lähtudes sidevõrgu katvusala ja õiguslike või muude regulatiivsete instrumentide nõuetest (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punkt 59).

3.2. Asjakohase turu piiritlemine: konkreetnes telefonivõrgus häälkõne lõpetamise turg

3.2.1. Telefonivõrgus häälkõne lõpetamise teenuse määratlemine

56. 2014. aasta toote- ja teenuseturgude soovitusel lisa punktis 1 (*Wholesale call termination on individual public telephone networks provided at a fixed location*) määratletakse turuna, mille riiklik sideregulaator peab piiritlema eesmärgiga kindlaks teha, kas piiritletud sideteenuse turul toimib efektiivne konkurents, konkreetnes telefonivõrgus kõne lõpetamise hulgi turg (telefonivõrgus kõne lõpetamise turg).

57. Telefonivõrgus kõne lõpetamise turu puhul on tegemist hulgimüügituruga, ehk sisendturuga teenuseosutajatele, kes omakorda pakuvad tooteid ja teenuseid lõppkasutajatele ning teistele sideettevõtjatele. Peamiselt toodetakse nimetatud turul sisendeid telefoniteenuste jaeturgudel tegutsevatele sideettevõtjatele, kuid lisaks osutatakse teenuseid ka mobiiltelefoniteenuse osutajatele ning välisriikide sideettevõtjatele. Seega on nimetatud turu koosseisu kuuluvate teenuste puhul tegemist teenustega, ilma milleta ei ole erinevate sidevõrkude vahel lõppkasutajale kõneteenuse osutamine võimalik.

58. Telefonivõrgus kõne lõpetamise puhul on tegemist siseneva kõneliiklusega, kus teise võrguteenust osutava sideettevõtja sidevõrgus algatatud kõne antakse üle sidumispunktis ning lõpetatakse kõnet lõpetava sideettevõtja sidevõrgus. Sisenev kõneliiklus ehk kõne lõpetamine on kõne edastamine sidumispunktist üldkasutatava elektroonilise side võrgu

¹⁵ Euroopa Kohtu 14. veebruari 1978 otsus kohtuasjas 27/76: United Brands; EKL 1978, lk 00207, lõik 44; 322/81: Michelin vs. Komisjon, op. cit., lõik 26; Euroopa Kohtu 5. oktoobri 1988. a otsus kohtuasjas 247/86: Alsatel vs. Novasam; EKL 1988, lk 05987, lõik 15; T-504/93: Tiercé Ladbroke vs. Komisjon, op. cit. lõik 102.

¹⁶ Deutsche Bahn v Commission [1997] ECR II-1689, paragraph 92. Case T-139/98 AAMS v Commission, [2001] ECR0000-II, paragraph 39, viidatud turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktis 56).

lõpp-punkti (ESS § 2 punkt 19). Telefonivõrgus kõne lõpetamise turg hõlmab konkreetse operaatori telefonivõrku sissetulevat kõneliiklust ning kõiki sidumistooteid ja teenuseid, mis on vajalikud, et osutada nimetatud teenust teistele teenuseosutajatele. Kõne lõpetamise teenuse osutamiseks vajalikud tugiteenused võivad olla näiteks sidumispunkti avamine ning hooldus, ühise/üldise signaliseerimiskanali loomine (selle muutmine ja hooldus) ning muud tooted ja teenused, mis võivad olla vajalikud siseneva kõneliikluse toimimiseks.

59. Nii teenusepakkuja vajadus pakkuda oma lõppkasutajatele kvaliteetset teenust kui ka tema ESS § 32 lõikest 1 tulenev kohustus tagada, et kliendi alustatud kõned lõpetatakse kliendi poolt soovitud kohas (ehk kohustus tagada numbrite valitavus)¹⁷ tingivad selle, et telefonivõrguoperaator peab teiselt operaatorilt ostma kõne lõpetamise teenust. Kõne lõpetamine mõnes teises sidevõrgus ei täida lõppkasutaja jaoks sama eesmärki. Lõppkasutajale teenust osutaval operaatoril ega ühelgi teisel sideettevõtjal ei ole tehnoloogilistest piirangutest tulenevalt võimalik teise teenuseosutaja telefonivõrgus kõnesid lõpetada.

60. Kuna kõne eest maksab helistav pool (nn „helistaja maksab“ ehk kehtib *calling party pays* põhimõte, edaspidi CPP põhimõte), ei saa helistav lõppkasutaja ise ega talle teenust osutav operaator mõjutada seda, kuhu võrku kõne suundub. CPP põhimõtte tõttu saab konkreetsesse võrku suunduva kõne tehnilistest põhjustest tingituna lõpetada ainult see operaator, kelle võrku kõnet algatav (helistav) lõppkasutaja soovib helistada. Kehtestatud sidumiskohustused ning ESS-ist tulenev kohustus tagada numbri valitavus, ei võimalda teistele operaatoritele kõne lõpetamise teenuse ostmisest keelduda.

61. Kuna otsuses piiritletakse telefonivõrgus kõne lõpetamise hulгимүүгитург, tuleb ennekõike hinnata hulgiteenuse asendusteenuseid. Jaetasandil osutatavate kõneteenuste võimalike asendusteenuste analüüs ei ole antud juhul asjakohane.

62. Siinjuures on asjakohane vaadata võimalike asendusteenustena vaid neid teenuseid, mida Eestis osutatakse või mille lähiajal osutamiseks on olemas reaalsed võimalused/nõudlus - seega kõiki tehnoloogiliselt võimalikke lahendusi otsuses ei käsitleta.

63. Telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuste puhul ei oma tähendust kõneteenuse osutamiseks kasutatava fikseeritud elektroonilise side võrgu tehniline lahendus (vaskpaar või valguskaabel fikseeritud sidevõrk, kaabellevivõrk jne), vaid ettevõtjate vahel sõlmitud sidumislepingu või juurdepääsulepingu alusel kõne edastamine sidumispunktist sidevõrgu lõpp-punkti¹⁸. ESS § 134 lõige 4 kohaselt juhindutakse ESS-i kohaldamisel ja täitmisel tehnoloogilise neutraalsuse printsiibist. Alates 2017 aastast lõpetati Eestis PSTN võrgu vahedusel teenuse osutamine ja kõik kõneteenuse osutajatest sidevõrgu operaatorid kasutavad teenuse osutamiseks *NGN (Next Generation Network)* võrku, kus kõneteenust

¹⁷ ESS § 32 lg 1 kohaselt peab sideettevõtja peab tagama, et kliendi alustatud kõned Eesti numeratsiooniplaanis kirjeldatud kõikidele numbritele ja lühinumbritele, samuti Eestis kasutatavatele Euroopa numeratsioonivälja (*European Telephony Numbering Space – ETNS*) 3883 kuuluvale numbrile ning rahvusvahelistele tasuta numbritele (*Universal International Freephone Numbers – UIFN*), lõpetatakse kliendi soovitud kohas, kui kõnet lõpetav sideettevõtja on teinud selle tehniliselt võimalikuks või kui kõnet lõpetav sideettevõtja ei ole rakendanud selle suhtes piiranguid vastavalt ESS §-le 98.

¹⁸ ESS § 2 p 19- kõne lõpetamine on kõne edastamine sidumispunktist üldkasutatava elektroonilise side võrgu lõpp-punkti.

osutatakse interneti protokollide põhiselt e andmesideteenuse vahendusel (nn IP (*Internet Protocol*) kõned). Kõneteenuse osutamine erinevate elektroonilise side võrkude vahel tagatakse sidumis- või juurdepääsulepingu alusel. Kõneteenuse osutamisel võrkude vahel ei kasutata võrkude IP sidumist.

64. IP kõnede puhul kasutatakse SIP-protokolle ja kõnede sooritamine toimub E.164 numeratsiooni kasutades.

65. Võttes arvesse eeltoodut, kuuluvad erinevate tehniliste lahendustega fikseeritud elektroonilise side võrkudes osutatavad kõne lõpetamise teenused telefonivõrgus kõne lõpetamise turu koosseisu. Sideettevõtjad, kes osutavad nimetatud teenuseid omavahel sõlmitud sidumis- ja/või juurdepääsulepingute alusel, on telefonivõrgus kõne lõpetamise turul käsitatavad turuosalistena.

3.2.2. Turgude seotus

66. Telefonivõrgus kõne lõpetamise turuga vertikaalselt allapoole seotud turud on telefoniteenuste jaeturud. Telefonivõrgus kõne lõpetamise turgude koosseisu kuuluvad teenused on seega sisendiks telefoniteenuste jaeturgudele, ilma milleta ei ole lõppkasutajale kõneteenuse osutamine erinevate sidevõrkude vahel võimalik. 2014. aasta toote- ja teenuseturgude soovitusel ei sisalda telefonivõrgus kõne lõpetamise turuga allapoole seotud turge, st eeldatakse nimetatud turgude konkurentsivõimelisust ning neid turge üldjuhul valdkonnaspetsiifiliselt ei reguleerita.

3.2.3. Teenuse asendatavuse analüüs

Tagasihelistamise palve

67. Näiteks tagasihelistamise palve all (ing.k *Callback*) peetakse silmas elektroonilise side teenust, kus üks teenusepakkuja (reeglina vahendusoperaator) võimaldab helistajal tagasihelistamise teenuse abiga saada ühendust soovitud isikuga. Teisisõnu luuakse telefoniühendus kahe abonendi vahel sissetulevate kõnedena: selleks, et helistada kliendile B, võtab klient A ühendust vahendusoperaatoriga ja katkestab kõne. Seejärel loob vahendusoperaator kõne kliendi B ja A sidevõrkudega ning ühendab need kõned. Mõlemad kliendid tajuvad kõnet kui sisse tulnud kõnet. Tagasihelistamise palve teenust kasutatakse reeglina läbi kolmanda operaatori (või riigi) helistamisel, sest see on sageli (eriti rahvusvaheliste ja rändluskõnede puhul) oluliselt odavam kui otse koduoperaatori võrgust helistades.

68. Tagasihelistamise palve ei välista vajadust teiselt operaatorilt kõne lõpetamise teenust osta, sest ka tagasihelistamise palvet sisaldav kõne tuleb edastada ehk teise võrku lõpetada.

69. Alates 2005. aasta algusest kehtib Eestis numbriliikuvuse nõue, mille tõttu kliendil on telefoniteenuse osutaja vahetamise korral õigus säilitada talle telefoniteenuse osutaja poolt kasutada antud telefoninumber. Seetõttu ei ole helistaval lõppkasutajal võimalik ka telefoninumbri järgi koheselt tuvastada, millise telefonioperaatori teenust kõne adressaat kasutab. Seega peaks lõppkasutaja enne iga kõne tegemist kontrollima, millises võrgus asub lõppkasutaja number, millele ta helistada soovib, ja vastavalt sellele valida oma edasise käitumisviisi: kas helistada tavapäraselt, kasutada „tagasihelistamise palvet“ või valida mõni muu helistatavale poolele kuuluv telefoninumber.

70. Praktikast lõppkasutajad selliseid kontrolltoiminguid ei teosta - eelkõige hulgitasandil silmas pidades, kus teenuse osutajal ei ole oma lõppkasutaja valikuid võimalik mõjutada.

Seetõttu ei saa tagasihelistamise palvet pidada asendusteenusteks telefonivõrgus kõne lõpetamise hulgiteenusele. Oma lõppkasutajale kõneteenust pakkuda sooviv operaator peab igal juhul ostma teiselt ettevõtjalt kõne lõpetamise teenust.

Võrkude vaheline kõne asendamine võrgusisese kõnega

71. Lõppkasutaja seisukohalt võiks teise telefonioperaatori võrku helistamisele olla asendusteenuseks kahe ja/või enama telefonioperaatori teenuste kasutamine korraga (nt operaatorkoodi vahendusel), mille abil on helistajal võimalik valida teenusepakkujat ning muuta kõne võrgusiseseks kõneks.
72. Erinevate telefoniteenuse osutajate lõppkasutajate arvu võrreldes järeldub, et enamik lõppkasutajatest ei kasuta kahe ja/või enama telefonioperaatori teenuseid korraga. Lisaks ei saa eeldada, et kõnet alustav isik:
- a) peab operaatorkoodi valiku pidevat vahetamist vastuvõetavaks, olenevalt sellest, millise telefonioperaatori teenuseid kõne adressaat kasutab;
 - b) omab teavet selle kohta, millise telefonioperaatori teenust kõne adressaat kasutab.
73. Ülaltoodud punkti b) osas on veelkord oluline välja tuua, et alates 2005. aasta algusest kehtiv numbriliikuvuse süsteem ei võimalda enam telefoninumbri järgi tuvastada, millise telefonioperaatori teenust kõne adressaat kasutab.
74. Eeltoodud põhjustel ei saa telefonioperaatori vahetamist operaatorkoodi vahendusel, olenevalt sellest, millise telefonioperaatori teenuseid kõne adressaat kasutab, pidada telefonivõrgus kõne lõpetamise asendusteenuseks ning võrgusisest kõnet ei saa pidada võrkudevahelise kõne asendusteenuseks.

Võimalus asendada telefonikõne mobiiltelefonikõnega

75. Viimase kolme aastaga on mobiiltelefoniteenused muutunud lõpptarbijate jaoks odavamaks, kvaliteetsemaks ja seetõttu ka atraktiivsemaks. Fikseeritud telefoniteenuse puhul on tegemist hääbuva turuga, mille on põhjustanud tarbijate käitumine ja uute tehnoloogiate kasutusele võtmine.
76. Telefonikõne asendamine mobiiltelefonikõnega saaks olla asendusteenuseks üksnes väga konkreetsetel juhtudel, sõltuvalt asjaolust, kas kõne adressaadil on fikseeritud telefon või mitte ning kas adressaat on helistamise hetkel telefoni läheduses. Mobiiltelefoni kannab lõppkasutaja üldjuhul kaasas. Seega mobiiltelefoni puhul on tegemist seadmega, mille lõpp-punkt on liikuv ning see võimaldab helistada kõne adressaadile fikseeritud asukohast sõltumata. Mobiiltelefoni võrk ületab telefonivõrgu tehnilisi võimalusi seega pakub ta asendust telefonivõrgule, kuid telefonivõrgus teenuse osutamine ei suuda pakkuda asendusteenust mobiiltelefonivõrgule. Seega on nende võrkude vahel tegemist osalise asendatavusega ning ei saa käsitleda asjaomase turu määratlemisel mobiiltelefoniteenust fikseeritud telefoniteenuse asendusteenusena.
77. Hulgitasandil ei ole kõne lõpetamine telefonivõrgus asendatav kõne lõpetamisega mobiiltelefonivõrkudes - lähtuvalt konkreetse mobiiltelefonivõrgus häälkõne lõpetamise turul (T2) läbiviidud analüüsi tulemustest (TJA 26.05.2016 nr 1-10/16-161), on kõne lõpetamisel erinevatesse mobiiltelefonivõrkudesse puhul tegemist eraldiseisvate turgudega. Seetõttu ei ole mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise teenus asendusteenuseks telefonivõrgus kõne lõpetamise teenusele.

Telefonikõne asendamine vabavaralise internetipõhise (VoIP) kõnega

78. Helistava poole lõppkasutaja seisukohalt on üks võimalik asendustoode telefonikõnele ka internetipõhine kõne ehk vabavaraline protokoll. Eraõigusliku

protokolli all mõistetakse telekommunikatsiooni valdkonnas sideprotokolli, mille omanikuks on organisatsioon või eraisik. Enamlevinud protokollid ja tehnoloogiad, mida VoIP võib kasutada on H.323; IMS; SIP; RTP; Skype Network.

79. Üheks tuntumaks ja levinumaks eraõiguslikuks protokolliks on Skype Network (baseerub P2P ehk *peer-to-peer* võrgustikul). See protokoll ei ole avalik ja ametlikud Skype vabavaralised tarkvaraprogrammid, mis seda protokollit kasutavad, on kinnise koodiga - see tähendab, et selle tarkvara litsents ei luba tarkvara lähtekoodi avalikustamist ega turustamist. Peamine erinevus Skype ja klient-server VoIP kliendi vahel on asjaolu, et Skype toimib *peer to peer* mudeli alusel, mitte aga klient-server mudeli alusel. Skype kasutajaskond on täielikult detsentraliseeritud ja jaotunud võrgusõlmede (so lõppkasutajate arvutite) vahel, võimaldades võrgu suurusel muutuda väga suurtes piirides, ilma et Skype Group peaks soetama keeruka ja kalli tsentraliseeritud infrastruktuuri. Sellise lahenduse puuduseks on aga asjaolu, et Skype ei võimalda vahetat ühilduvust SIP-il baseeruvate VoIP - võrkudega. Eesti VoIP teenusepakkujad kasutavad SIP protokollidel baseeruvaid VoIP – võrke (näiteks Telia, Starman, STV).

80. Enamlevinud VoIP tarkvara rakendusi (sulgudes on protokollid, millel rakendus baseerub), mida laialdaselt kasutatakse on:

- Skype (eraõiguslik P2P Skype Network);
- Hangouts (asendab Google Talk);
- Viber;
- Whatsapp;
- Snapchat;
- Facebook.

81. Nimetatud tarkvaralahendused (arvutiprogrammid) on vabavaralised ja võimaldavad lõppkasutajal, kes kasutavad sama programmi, teha omavahel tasuta kõnesid. Lisaks sellele võimaldavad mitmed programmid sooritada kõnesid ka tavatelefonivõrku. Sellised kõned on üldjuhul tasuta ja nende teostamine eeldab, et tarkvara lahenduse haldur omab sidumislepingu olemasolu telefoni- või VoIP teenust osutava elektroonilise side võrguga.

82. Kõnealused lahendused eeldavad fikseeritud asukohas kõneteenuse tarbimiseks arvuti, mikrofoni ja kõrvaklappide/kõlarite ning vastava programmi olemasolu või mobiiltelefoni vahendusel vastav teenuse tarbimist. Leidub ka sellised tarkvaralahendusi, millised on integreeritavad mobiil- või nutitelefonidesse, tahvelarvutisse, telerisse, mängukonsooli (PlayStation) või ehitatud eraldiseisvasse seadmesse (näiteks Skype-telefonid, mis kasutavad ühenduse loomiseks WiFi võrke). Internetiühenduse vahendusel toimiv tarkvaraline VoIP rakendusprogramm (näiteks Skype) nõuab teenusepakkuja poolt pakutava VoIP teenuse ja tavatelefoniteenusega võrreldes lõpptarbijalt:

- teistsugust terminali (reeglina on selleks arvuti);
- kõrvaklappe või kõlareid ja mikrofoni;
- isik, kellele helistatakse, peab omama samasugust tarkvara (näiteks Skype).

83. Kõnealused teenusepakkujad on valdavas osas piiriülesed ja nende kehtestatud hinnad ei kuulu riigisisese regulatsiooni alla. Kõiki Eestis registreeritud teenusepakkujaid, kes pakuvad kirjeldatud viisil võimalust helistada ka PSTN võrkudesse tuleb käsitleda telefoniteenusega samaväärse teenuse osutajatena niivõrd, kuivõrd kõnede sooritamine

toimub E.164 numeratsiooni kasutades ja kõnede eest arveldamine toimub samadel alustel kui tavatelefonivõrgu vahendusel osutatavate kõne puhul.

84. Pidades silmas eelõige Skype-analoogial põhinevaid vabavaralisi tarkvaralahendusi, peab märkima, et üldjuhul ei osale lairibateenuse osutaja vaadeldud kõneteenuse puhul teenuse osutamises, vaid ta pakub ainult lairibateenust, mille vahendusel tarbib lõppklient tarkvaralise programmi vahendusel kõneteenuseid omal algatusel. Samuti ei ole lairibateenuse osutajad teadlikud sellest, kas ja millises mahus nende lairibateenuse kasutajad tarkvaralisi kõneteenuseid tarbivad.
85. Arvestades kasutajate inertsusega, tuleb siiski tõdeda, et kõnealune IP kõne sooritamise viis on tavatelefonikasutajale ikka veel harjumatu. Seetõttu on alust eeldada samasugust kasutajate inertsuse tendentsi ka vabavaraliste tarkvarateenuste kasutajate osas. Ülaltoodud järeldub, et lairibateenuse osutajad ei osale tarbijate kirjeldatud kõneteenuse osutamises ning seega ei ole selliste kõnede kaasamine kõnede lõpetamise turu mahtudesse otstarbekas ega ka võimalik - lairibateenuse osutajad ei tea lõppklientide poolt tarbitava kõneteenuse mahtusid ning nende kõnede puhul ei toimu sisuliselt kõnede lõpetamist.
86. Teenuse piiratud asendatavus ei ole aga piisav, et turu määratlemisel käsitada vabavaralist tarkvaralahendust VoIP teenuse asendusteenusena.
87. TJA poolt 2014. aastal läbiviidud nõudlusepoolse asendatavuse hindamisest nähtus, et asjakohasel hulgiturul ei saa telefonioperaator valida, millises võrgus hakkab ta kõnesid lõpetama, vaid on sunnitud kõne lõpetama selles fikseeritud sidevõrgus, kus asub kõnet vastuvõttev lõppkasutaja¹⁹. Lõppkasutaja seisukohalt ei ole asjakohase hulgituruga lähedalt seotud jaeturgudel ühe konkreetse sideettevõtja kõne lõpetamise teenused vahetatavad või asendatavad teise teenuseosutaja poolt pakutavate kõne lõpetamise teenustega. Samuti ei paku kõne lõpetamisele asendusteenust ükski jaateenus. Eeltoodust järeldub, et asjakohasel hulgiturul ja sellega lähedalt seotud jaeturgudel puudub nõudlusepoolne asendatavus.
88. Pakkumisepoolse asendatavuse hindamisest nähtus, et tehnilistest põhjustest tingituna ei ole ükski telefonivõrgu operaator suuteline kõnesid lõpetama teistes sidevõrkudes, vaid ainult enda sidevõrgus.
89. Nõudlus- ja pakkumisepoolse asendatavuse analüüsist lähtuvalt jõuti järeldusele, et konkreetses telefonivõrgus kõne lõpetamise hulгимүүigituru raames puuduvad kõne lõpetamise teenusele asendusteenused või on need väga piiratud ulatusega.

Teenuse asendatavuse analüüsi järeldus

90. Põhjusel, et kõne lõpetatakse kindla operaatori sidevõrgus, kelle lõppkasutaja on kõne vastuvõtja (hoolimata sellest, kas kaasatakse kolmas osapool transiiditeenuse pakkujana või mitte), puudub asjakohasel turul pakkumisepoolne asendatavus. Lõppkasutajale teenust osutaval operaatoril ei ole tehniliselt võimalik teise teenuseosutaja telefonivõrgus kõnesid lõpetada. Pakkumisepoolse asendatavuse olemasolu eelduseks on võimalus, et turule siseneja võidab hüpoteetilise monopolisti lõppkasutaja jaetasandil endale. Selle võimaluse välistab aga „helistaja-maksab“ põhimõte, mistõttu kõne lõpetamise hinnad kõne vastuvõtjat ei mõjuta ja lõppkasutajate võitmine madalamate kõne lõpetamise hindade abil on antud juhul võimatu.

¹⁹ TJA otsus nr 22-6/14-513

91. Kõnet ei saaks edastada kui kliendile konkreetses võrgus suunatud kõne üritada lõpetada teises sidevõrgus. Kõne lõpetamisel konkreetses telefonivõrgus puudub tehniline alternatiiv - see ei ole asendatav teiste sideettevõtjate poolt pakutava kõne lõpetamise teenusega. Iga jaeteenuse pakkuja peab kõne lõpetamise teenust ostma just sellelt teenuseosutajalt, kelle sidevõrku kõne on suunatud ja kelle sidevõrgus soovitakse kõne lõpetada.
92. Kõnet algatav operaator ei saa valida, millise operaatori võrgus kõne lõpetatakse ning tehnoloogilistest põhjustest tingituna ei saa konkreetses võrgus kõnesid lõpetada keegi teine peale selle võrgu operaatori enese. Võttes arvesse eeltoodud ning asjaolu, et lõppkasutajale ei ole võimalik nõuetekohase kvaliteediga teenust osutada ilma kõne lõpetamise teenust ostmata ning et „helistaja maksab“ mudeli kehtivus välistab konkurentsirive teenust ostva operaatori poolt, ei eksisteeri kõne lõpetamise teenusele pakkumise poolset asendusteenust või -toodet.
93. Teenuse asendatavuse analüüsist järeldub, et fikseeritud telefonivõrgus kõnelõpetamise teenusel puuduvad asendusteenused.

3.3. Turuosalised

94. Juunis 2016 saatis TJA ESS § 148 lg 2 alusel sideettevõtjatele küsimustik turuanalüüsi läbiviimiseks vajalike andmete saamiseks 11-nele sideettevõttele. Küsimustik hõlmas telefonivõrgus kindlaks määratud asukohas kõnelõpetamise turgu (2014. toote- ja teenuseturgude soovitusel punktis 1 nimetatud turg).
95. Küsimustikuga sooviti saada sideettevõtjalt motiveeritud mahus võimalikult laiapõhjalisi andmeid (muuhulgas teenuse osutamise mahud, kaasnevad kulud, investeringud jne), võimaldamaks turgude piiritlemisel ja analüüsimisel võtta arvesse kõiki olulisi teenuseid ning asjaolusid ja vältimaks vajadust andmeid korduvalt küsida.
96. Turuanalüüsi protsessi käigus selgus, et lisaks tuleb teenuseosutamise spetsiifikat täpsustada veel 5-lt ettevõtjalt (Tele2; NordConnect OÜ; Infonet AS; TeleOne OÜ; Loginet Solutions OÜ; Baltergo OÜ).
97. Selgus, et Baltergo nimele telefoninumbreid broneeritud pole, nende kõned lõpevad üksnes mobiilivõrgus.
98. Kuna konkurentsiolekorra kujunemise seisukohalt ei oma tähtsust ainult see, et sideettevõtja on oma tegevusest nõuetekohaselt teavitanud, vaid oluline on, kas sideettevõtja ka tegelikult kõne lõpetamise teenust osutab. Seetõttu on antud turuanalüüsi raames käsitatud vaid neid sideettevõtjaid, kes tegelikult asjakohast sideteenust osutavad.
99. Täiendava informatsiooni analüüsimisel selgus, et AS Infonet lõpetas telefoniteenuste osutamise 2010 aasta juulis. Hetkel pakub edasimüügiteenust ühe kortermaja piires.
100. Konkreetses telefonivõrgus kõne lõpetamise hulgemüügituru osalisteks tuleb lugeda ettevõtjad, kes konkreetses telefonivõrgus omavad nii tehnilist kui ka majanduslikku kontrolli kõne lõpetamise teenuse osutamise üle.
101. TJA kaalus kõne lõpetamise turu analüüsi 13 ettevõtja kaasamist, kes lisaks tegevuse alustamise teate esitamisele osutavad ka realselt sideteenuseid ning on elektroonilise side teenuste osutamiseks sõlminud erinevat tüüpi lepinguid.
102. Eelmise ringi analüüsi oli kaasatud Eleks Telefon ja Teqli Telecom, mõlemad on vahepeal lõpetanud kõneteenuse ja seega ka kõnelõpetamise teenuse osutamise.

103. 2015-2016. aastast tegutsevad kõne lõpetamise turul TeleOne ja NordConnect ning Tele2.

104. Lähtuvalt eeltoodust on 2017. aasta lõpu seisuga telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse osutamise üle kontrolli omavateks sideettevõtjateks:

- Telia;
- Elisa;
- GoNetwork;
- Citic Telecom²⁰;
- Top Connect;
- Starman;
- STV;
- RIKS;
- Nord Connect;
- Loginet;
- TeleOne;
- Telset;
- Tele2.

105. Lähtudes eelnevast, tuleb telefonivõrgus häälkõne lõpetamise turgudel teenuseid osutatavateks sideettevõtjateks lugeda eelnimetatud 11 sideettevõtjat, kelle poolt esitatud andmete alusel viiakse läbi turuanalüüs. Kuna RIKS ei ole üldkasutatavat sideteenust pakkuv sideoperaator ega osale jae- ja hulgiturgudel telefoniteenuste pakkumisel, RIKS-i kohta käivaid andmeid otsuse punktis 4. TURUANALÜÜS) ei kajastata. (RIKSi poolt pakutavad teenused on suunatud riigiasutustele seoses katkematu side pakkumise vajadusega vastavalt hädaolukorra seadusele).

106. Kõik teised telefonivõrgus kõne lõpetamise turuanalüüsi kaasatud ettevõtjad osutavad antud turuanalüüsi kontekstis olulisi jae- ja hulgiteenuseid, seega on kõik need ettevõtjad käsitatavad vertikaalselt integreeritud ettevõtjatena.

107. NordConnect ja TeleOne ei ole turul tegutsenud piisavalt kaua, et oleks esitada nende kohta võrreldavaid andmeid. Tulenevalt sellest ei ole nende andmeid kajastatud tabelites.

108. 2016 aasta märtsis ühinesid Tele2 Eesti AS ja Televõrgu AS.

109. 2016. aasta lõpus allkirjastas Elisa Starmani ostutehingu, millega sai Elisa 100% ulatuses AS Starman omanikuks. Starmani uueks ärinimeks on Elisa Teleteenused AS (*edaspidi Starman*).

²⁰ 11.10.2017 teatas LinxTelecom nime muutusest. Uueks nimeks on CITIC Telecom CPC Estonia OÜ

3.4. Asjakohase turu piiritlemine: geograafiline käibimisala

110. Kuna tehnoloogilistest lahendusest tulenevalt saab iga sideettevõtja kõnesid lõpetada vaid oma sidevõrgus, tuleb iga üksiku võrguoperaatori telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse turgu käsitleda eraldi turuna.

111. Lähtudes otsuse punktis 3.1.3 osundatud kriteeriumitest, on TJA seisukohal, et kuna iga üksiku telefonivõrgu operaatori telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse turgu käsitletakse eraldi turuna, on turu geograafiliste piiridena käsitatav iga telefonivõrgus kõne lõpetamise teenust osutava operaatori telefonivõrgu füüsiline katvusala.

112. Ülaltoodust tulenevalt ning vastavalt ESS § 43 lõikele 2, piiritleb TJA telefonivõrgus kõne lõpetamise turu geograafilise käibimisalana iga telefonivõrgus kõne lõpetamise teenust osutava ettevõtja sidevõrgu selle geograafilise katvusala ulatuses.

113. Turu geograafilisest ulatusest sõltub märkimisväärse turujõuga ettevõtja määramise geograafiline ulatus. Ettevõtja, kes ei oma kogu Eesti territooriumi katvat sidevõrku, ei saa ka asjakohasel turul omada märkimisväärset turujõudu kogu Eesti territooriumi ulatuses, vaid ainult oma lokaalse sidevõrgu katvusalas. Kui märkimisväärse turujõuga ettevõtja tunnustele vastav ettevõtja kontrollib juurdepääsu lõppkasutajani, tuleb ta oma sidevõrgu katvusala ulatuses määrata märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks.

3.5. Järeldus: asjakohane turg

114. Võttes arvesse 2014. aasta toote- ja teenuseturgude soovitusi ning turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniseid, samuti arvestades ESS sätteid ning olukorda Eesti konkreetsetes telefonivõrgus kindlaks määratud asukohas kõne lõpetamise turul, piiritleb TJA asjakohase turu kooskõlas 2014. aasta toote- ja teenuseturgude soovitusel lisa punktiga 1.

115. Kuna konkreetsetes telefonivõrgus kõne lõpetamise turul puudub nii nõudluse- kui ka pakkumise poolne asendatavus (või see on väga väike), loeb TJA telefonivõrgus kõne lõpetamise turu koosseisu kuuluvateks järgmised hulgiteenused:

- 1) kõne edastamine sidumispunktist telefonivõrgu lõpp-punktini (sõltumata fikseeritud kõnede edastamise tehnoloogiast);
- 2) muud tooted ja teenused, mis on vajalikud sellise kõneliikluse toimimiseks.

116. TJA on seisukohal, et iga üksiku telefonioperaatori sidevõrgus häälkõne lõpetamist tuleb käsitleda eraldi turuna telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse osutamiseks. Seda põhjusel, et kõne lõpetamise puhul on operaatorid konkreetsetes telefonivõrgus kindlaks määratud asukohas tehnilistest põhjustest tingituna monopoolsed teenuse osutajad. Seega eksisteerib iga telefonioperaatori telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse osutamise puhul eraldi kõnede lõpetamise turg.

117. Iga konkreetsetes telefonivõrgus kõne lõpetamise turu geograafilise käibimisala moodustab iga telefonivõrgus kõne lõpetamise teenust osutava ettevõtja sidevõrk selle geograafilise katvusala ulatuses.

4. TURUANALÜÜS

4.1. Turuanalüüsi üldised põhimõtted

118. Kooskõlas ESS § 44 ning raamdirektiivi artikliga 16, viib TJA sideturu piiritlemise järel läbi konkurentsiolekorra analüüsi, eesmärgiga teha kindlaks, kas vastaval turul toimib konkurents. Kui turuanalüüsis ilmneb, et sideteenuse turul konkurents toimib, koostab TJA otsuse märkimisväärse turujõuga ettevõtja määramata jätmise kohta.

119. TJA määrab kindlaks ühe või mitu märkimisväärse turujõuga ettevõtjat, kui turuanalüüsi käigus on tuvastatud, et vastaval sideteenuse turul ei toimi konkurents ja ettevõtja vastab märkimisväärse turujõuga ettevõtja tunnustele: st ettevõtja omab eraldi või ühiselt koos teiste ettevõtjatega märkimisväärset turujõudu ehk positsiooni, mis võimaldab tal (või neil ühiselt) sellel turul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest.

120. Kooskõlas ESS § 45 lõikega 3 võib TJA jätta ettevõtja konkreetsel teenuseturul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamata, kui vastava teenuse turg on uus ja arenev turg ning kohustuste kehtestamine sellel turul võib pikemas perspektiivis piirata turu arengut ning välistada märkimisväärse turujõuga ettevõtja tunnustele vastava ettevõtja motivatsiooni vastava turu edasiarendamiseks.

121. Märkimisväärse turujõuga ettevõtja kindlaksmääramine *ex ante* kooskõlas raamdirektiivi artikliga 14 rajaneb teistele eeldustele kui need, mida kohaldatakse turgu valitseva seisundi kuritarvituse kindlakstegemisel *ex post* - kui *ex post* analüüs on suunatud juba toimepandud rikkumiste tuvastamisele, on *ex ante* valdkonnaspetsiifiline regulatsioon preventiivne ning suunatud konkurentsi tagamisele ja edendamisele sideturul ning rikkumiste ärahoidmisele.²¹

122. Samuti ei tähenda ettevõtja tunnistamine märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks sideturul *ex ante* regulatsiooni mõistes automaatselt, nagu oleks konkreetne ettevõtja ka turgu valitsev ettevõtja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 102 või konkurentsiseaduse tähenduses, ning ettevõtja märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise puhul ei oma tähendust, kas ettevõtja on kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit artikli 82 või konkurentsiseaduse tähenduses. Märkimisväärse turujõu kindlakstegemine omab tähendust üksnes sellest aspektist, kas ettevõtjal on hetkel ja lähemas perspektiivis piiritletud sideturul piisavalt turujõudu, et tegutseda märkimisväärse määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõpuks ka lõppkasutajatest raamdirektiivi artikli 14 ning ESS § 45 lõike 2 tähenduses. *Ex ante* kohustuste kehtestamine ettevõtjatele kannab raamdirektiiviga seatud eesmärki, et konkreetsel sideturul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistatud sideettevõtja ei saaks oma turujõudu sellel turul kasutada konkurentsi piiramiseks või moonutamiseks ega kanda oma turujõudu üle seotud turgudele.²²

123. Vastavalt ESS § 44 lõikele 3 teostab TJA turuanalüüsi kooskõlas Euroopa Liidu konkurentsiõiguse põhimõtetega ning Euroopa Komisjoni turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suunistega.

²¹ Turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktid 70, 26 ja 27.

²² Turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktid 16, 30 ja 31.

124. Konkurentsioiguse põhimõtete kohaselt tuleb tuvastamaks, kas asjakohasel turul toimib efektiivne konkurents või mitte, hinnata turu konkurentsitaset mitme kriteeriumi alusel.

125. Konkurentsioiguse hindamiseks ja ettevõtja turu valitseva seisundi kindlakstegemiseks (mis on aluseks märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamisele) asjakohasel turul kasutatakse kooskõlas Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kohtu otsustuspraktikaga mitmesuguseid näitajaid. Peamised neist on ettevõtja turuosa, sisenemistõkete olemasolu turul, ettevõtja suurus, kontroll raskesti dubleeritava infrastruktuuri üle jne (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punkt 78).

126. Konkreetsetes telefonivõrgus kõne lõpetamise turul konkurentsitaseme analüüsimisel hinnati turu järgmiste kriteeriumite alusel:

- 1) ettevõtjate turuosad ning ettevõtjate üldine suurus;
- 2) tasakaalustav ostja jõud;
- 3) sisenemistõkked;
- 4) hinnaanaluus.

127. Nõuetekohase turuanalüüsi läbiviimiseks telefonivõrgus kõne lõpetamise turul kogus TJA otsuse punktis 3.3 nimetatud teenuseosutajatelt andmeid kõnealusel turul asjakohaste teenuste osutamise mahtude, hindade ja tulude kohta ning teenuse osutamiseks kasutatava infrastruktuuri kohta. Lisaks küsimustiku vahendusel kogutud teabele kasutab TJA ettevõtjate poolt äriregistrile ja TJA-le sideturgude kvartaalse aruandluse raames esitatud teavet, samuti muid TJA-le esitatud või avalikest allikatest kättesaadavat teavet.

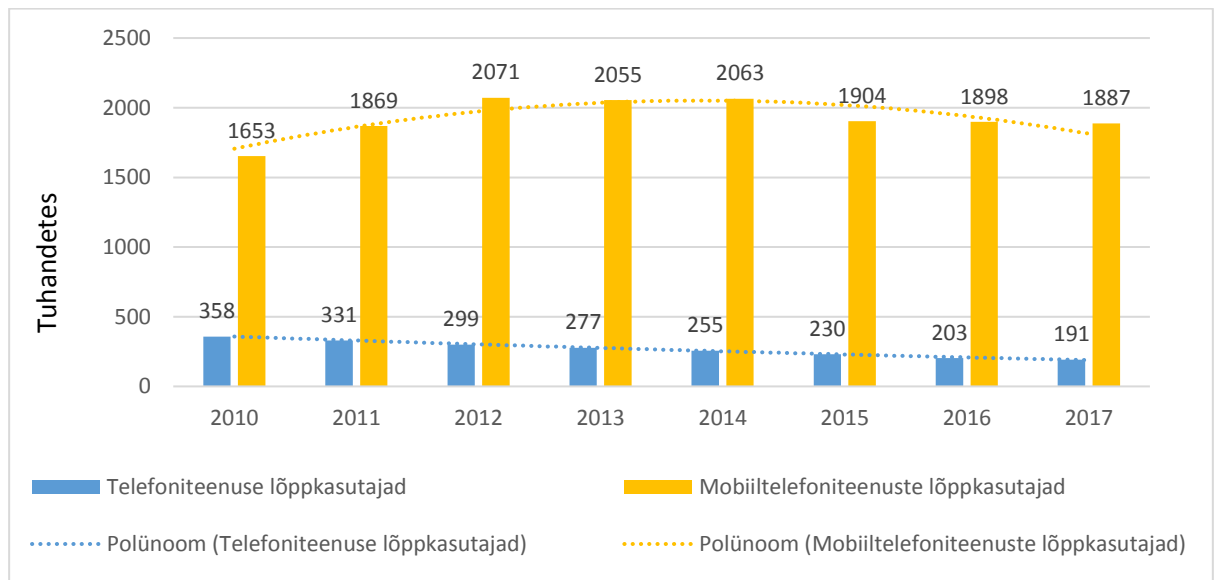
128. Turu piiritlemise järeldest tulenevalt (vt ka otsuse punkt 3.5) on käesolevasse turuanalüüsi kaasatud järgmised ettevõtjad:

- Telia;
- Elisa;
- GoNetwork;
- Citic Telecom;
- Top Connect;
- Starman;
- STV;
- RIKS (andmeid ei kajastata, vt otsuse alapunkti 105 ülalpool);
- Nord Connect;
- Loginet;
- TeleOne;
- Telset;
- Tele2.

4.2. Turu ülevaade ja ajalugu

129. Otsuse punkti 3.2.1. Telefonivõrgus häälkõne lõpetamise teenuse määratlemine“ kohaselt tarbitakse telefonivõrgus häälkõne lõpetamise turul teenuseid, ilma milleta ei ole lõppkasutajale kõneteenuse osutamine erinevate sidevõrkude vahel võimalik. Seega on asjakohane analüüsida telefonivõrgus häälkõne lõpetamise hulgituruga lähedalt seotud turuna telefoniteenuste jaemüügiturgu - nende kahe turu teenuste nõudluste vahel on tugev seos.

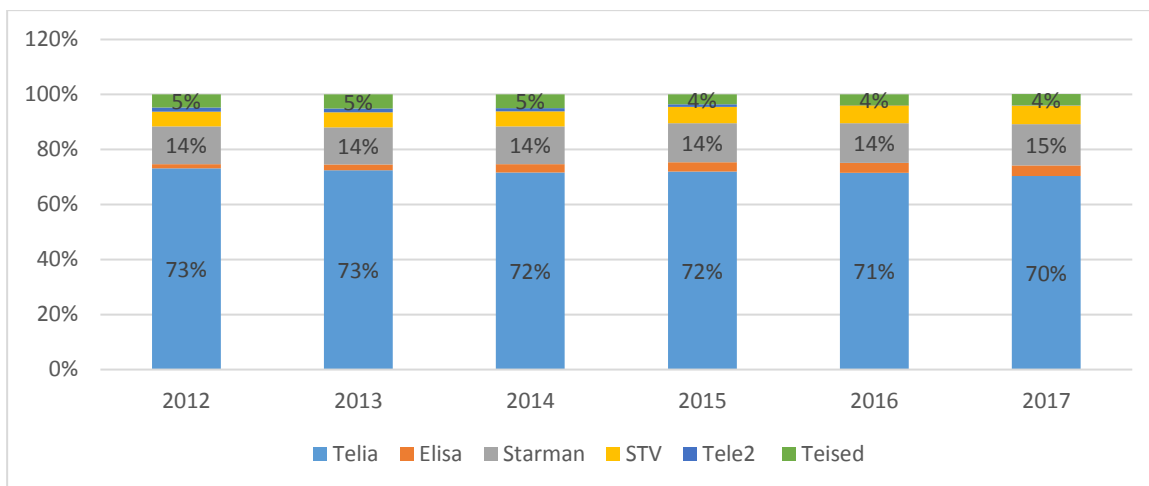
130. Arengud telefoniteenuste turul viitavad sellele, et lõppkasutajate tarbimisharjumused kõneteenuste osas on muutunud ning et telefoniteenuste osutajad peavad kohandama oma äristrateegiat vastavalt sellele. All toodud jooniselt 1 nähtub, et telefoniteenuste klientide arv on viimase nelja-viie aasta jooksul pidevalt languses. Seda on tinginud kasvav konkurentsiturul, mis kaasneb lõpptarbijate poolt mobiiltelefoni võrkude vahendusel osutatavate kõne- ja andmeside teenuste üha laialdasema kasutusele võtmisega.

Joonis 1. Telefoniteenuste ja mobiiltelefoniteenuste kasutusstatistika Eestis

131. Eestis on telefoniteenuse lõppkasutajate tihedus elanikkonnast suhteliselt madal, moodustades 2016. aasta seisuga vaid 15%. Võrdluseks, et sama perioodi lõpuseisuga moodustas mobiiltelefoniteenuse lõppkasutajate tihedus 100 elaniku kohta 145%.

132. All olevalt jooniselt 2 nähtub, et Telia on jätkuvalt telefoniteenuste jaemüügiturul suurima turuosaga teenuseosutaja. Samuti nähtub jooniselt, et viie aasta jooksul on ettevõtjate turuosad lõppkasutajate arvu alusel muutunud marginaalselt.

Joonis 2. Kõigi telefoniteenuseid osutatavate ettevõtjate turuosad lõppkasutajate arvu alusel

133. Ülaltoodust järeldub, et hetkel iseloomustab Eesti telefoniteenuste jaemüügituru arengut jätkuv lõpptarbivate arvu vähenemine ning et kõikidel telefoniteenuse operaatoritel on jaeturul väljakujunenud oma positsioon.

4.3. Turujõu hindamine

4.3.1. Turuosad

134. Ettevõtja turujõu üks olulisemaid näitajaid asjakohasel turul on ettevõtja turuosa suurus. Euroopa Komisjoni otsustuspraktika kohaselt võib rohkem kui 40%-line turuosa viidata ettevõtja turgu valitsevale seisundile konkreetsel turul. Olulise suurusega turuosa on tähtis konkurentsieelis, kuna see annab ettevõtjale võimaluse tõsta teenuse hinda, ilma et tulud sellest tingitud tarbimise vähenemise tõttu langeksid. Kuigi on ebatõenäoline, et turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja ei omaks turul märkimisväärset turuosa, ei ole üksnes suure turuosa omamine ainus faktor, mis võiks anda ettevõtjale vastaval turul märkimisväärse turujõu ja takistada konkurentsi toimimist.

135. Vastavalt suuniste artiklis 75 viidatud Euroopa Kohtu kohtupraktikale²³ loetakse väga suurt turuosa (kohtupraktika kohaselt on selleks 50% ületav turuosa) isenesest tõendiks turgu valitseva seisundi kohta (välja arvatud erandlike asjaolude korral). Suure turuosaga ettevõtja domineerivat positsiooni turul võib eeldada, kui ettevõtja turuosa on aja jooksul püsinud stabiilsena. Märkimisväärset turuosa omava ettevõtja turuosa vähenemine aastate lõikes näitab, et konkurents elektroonilise side turul tiheneb, välistamata samas ettevõtja märkimisväärset turujõudu antud turul. Ettevõtja kõikuv turuosa võib siiski viidata konkreetsel turul turujõu puudumisele.

136. Ka konkurentsiseaduse § 13 lõike 1 kohaselt võib eeldada turgu valitseva seisundi omamist ettevõtja puhul, kellele kuulub konkreetsel kaubaturul vähemalt 40% käibest.

²³ C-62/86: *AKZO Chemie vs. Komisjon*, op. cit., lõik 60; Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 7. oktoobri 1999. a otsus kohtuasjas T-228/97: *Irish Sugar vs. Komisjon*; EKL 1999, lk II-02969, lõik 70; 85/76: *Hoffmann-La Roche vs. Komisjon*, op. cit, lõik 41; Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 22. novembri 2001. a otsus kohtuasjas T-139/98: *AAMS vs. Komisjon*; EKL 2001, lk II-03413, lõik 51.

137. Turu piiritlemise järelduste kohaselt ei ole kõne lõpetamist telefonivõrgus võimalik asendada sama kõne lõpetamisega teises telefonivõrgus. Seetõttu omab iga kõne lõpetamise teenust osutav telefonioperaator oma sidevõrgus kõnede lõpetamisel 100%-list turuosa ning see püsib 100%-lisena sõltumata teenuse osutamise mahus. Iga turu piiritlemisse kaasatud telefonioperaatori poolt osutatav kõne lõpetamise teenus (geograafiliselt operaatori sidevõrk kogu oma ulatuses) moodustab iseseisva häälkõne lõpetamise turu.
138. Tulenevalt turu piiritlemisel välja toodud tehnoloogilisest eripärast püsib selline situatsioon ka tulevikus.

Kokkuvõte:

139. Konkreetsetes telefonivõrgus häälkõne lõpetamise turu spetsiifikast tulenevalt moodustab iga piiritletud telefonioperaatori poolt osutatav kõne lõpetamise teenus iseseisva häälkõne lõpetamise turu. Seda asjaolu aluseks võttes omab iga telefonioperaator, kes osutab kõne lõpetamise teenust, oma sidevõrgus kõnede lõpetamisel 100%-list turuosa ning see püsib 100%-lisena sõltumata teenuse osutamise mahust.

4.3.2. Ettevõtjate üldine suurus

4.3.2.1. Sidevõrgu infrastruktuur

140. Konkreetsetes telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse kontekstis, kus iga operaator omab oma võrgus kõne lõpetamise teenuse osutamisel 100%-list turuosa, võib telefonivõrgus kõne lõpetamise teenust osutavate ettevõtjate üldsuurus olla erinev. Sellest tulenevalt võib olla erinev ka ettevõtjate võime mõjutada nende osutatava telefonivõrkudes kõne lõpetamise teenuse kaudu konkurentsiolukorda vertikaalselt allapoole seotud telefoniteenuse jaemüügiturgudel.
141. TJA võrdleb otsuse punktis 3.5. Järeldus: asjakohane turg“ nimetatud piiritletud turgudel tegutsevate ettevõtjate üldsuurusi, et välja selgitada ettevõtjate võime mõjutada nende osutatavate sidumisteenuste (sh kõne lõpetamise teenuse) kaudu konkurentsiolukorda piiritletud sideteenuste turgudel ning vertikaalselt allapoole seotud telefoniteenuse jaemüügiturgudel.
142. Ettevõtja üldine suurus on oluline näitaja, kui arvestada asjaoluga, et kvaliteetse häälkõneteenuse osutamiseks on väiksema kliendibaasiga ning lokaalse ulatusega telefonivõrku omavate operaatorite jaoks kriitilise tähtsusega siduda otse või kolmanda operaatori vahendusel oma sidevõrk operaatoriga, kes omab üle-eestilist sidevõrku ning kontrollib olulist osa lõppkasutajatest.
143. Kuna sidumisteenuste turgudel on oluline asjakohaste teenuste osutamiseks vajaliku infrastruktuuri olemasolu ja ulatus (ilma milleta ei ole kõne lõpetamise turul teenuste osutamine võimalik) ja mis näitab, kui laiaulatuslikult on ettevõtjal võimalik teenust osutada, on oluline hinnata ka ettevõtja infrastruktuuri olemasolu ja suurust. Seega peab arvestama, milline on analüüsi kaasatud ettevõtjate sidevõrgu infrastruktuuri tehnilise valmisolek kõne lõpetamise teenuse osutamiseks – sellest lähtuvalt selgub, millises ulatuses on ettevõtjad potentsiaalselt võimelised teenuseid osutama.
144. Elektroonilise side teenuste osutamiseks kasutatav infrastruktuur jaguneb peamiselt kaheks osaks: ülekandevõrk ja juurdepääsvõrk.

145. Ülekandevõrk (ka „magistraalvõrk“) on elektroonilise sidevõrgu osa, mis ühendab peajaotajaid/võrgusõlmi ja/või juurdepääsuvõrke. Muuhulgas hõlmab ülekandevõrk elektroonilise side võrgu ülekandeliine (välja arvatud juurdepääsuvõrgu ülekandeliinid), elektroonilise side võrgu ülekandesüsteeme, elektroonilise side võrgu lülitusseadmeid ja ülekandevõrgu abisüsteeme ja -rajatise.

146. Juurdepääsuvõrk koosneb kliendiliinidest, mille kaudu on klientidel võimalik saada juurdepääsu elektroonilise side võrgule.

147. Analüüsi kaasatud ettevõtjate väljaehitatud ülekandevõrgu kogupikkus moodustab 18 319 kilomeetrit. 2016. aasta lõpu seisuga omas Telia sellest ...*%, Tele2 ...*%, Starman ...*%, Elisa ning STV ...*% (vt Tabel 1). Ülejäänud ettevõtjate ülekandevõrgu maht moodustab kokku 5%. Top Connect ülekandevõrgu liine ei oma, kuid talle kuulub üks telefonijaam, mis täidab nii riikliku kui ka rahvusvahelise tasandi jaama funktsiooni ning võimaldab osutada transiiditeenuseid. Samuti omab ühte üleriigilist telefonijaama NordConnect. Oma tarbijatele teenuste osutamiseks kasutavad Top Connect, Go Network, NordConnect ja TeleOne teistelt ettevõtjatelt renditud ülekandeliine ja kliendiliine. Tele2 osutab oma tarbijatele telefoniteenuseid kasutades selleks üldjuhul teiste sideettevõtjate lairibavõrke.

Telefoniteenuse osutaja	Ülekandevõrk (km) (%)	Juurdepääsuvõrk (aktiivsete kliendiliinide arv) (%)
Telia	...*%	...*%
Starman	...*%	...*%
Elisa	...*%	...*%
STV	...*%	...*%
Top Connect	...*%	...*%
CiticTelecom	...*%	...*%
GoNetwork	...*%	...*%
Tele2	...*%	...*%
TeleOne	...*%	...*%
NordConnect	...*%	...*%
Telset	...*%	...*%
Kokku	100%	100%

Tabel 1. Sideettevõtjate sidevõrkude mahtude võrdlus (andmed 2016. a lõpu seisuga) raadiolahendused (raadiolingid) on välja jäetud

148. Kuna Telia käesoleva turuanalüüsi andmete kogumise raames magistraalvõrgu kohta andmeid ei esitanud, siis kasutas TJA andmeid, mis olid esitatud lairiba juurdepääsu hulgituru analüüsi raames.

149. Turuanalüüsi kaasatud ettevõtjatest omab suurimat katvusala võrku Telia, kellele kuuluv võrk katab suuremat osa Eesti territooriumist. Teiste ettevõtjate võrgud on lokaalsed, piirdudes mõne linna või vallaga. Kõige ulatuslikumad lokaalsed võrgud on Starmanil, Tele2-l, Elisal ja STV-l.

150. Lisaks ülekandevõrgule omab kõne lõpetamise teenuste osutamisel olulist tähtsust juurdepääsuvõrk, kuna juurdepääsuvõrk võimaldab osutada jaemüügiturul lõppkasutajatele kõneteenuseid ning hulgitasandil kõne lõpetamise teenuseid teistele sideettevõtjatele.

151. Analüüsi kaasatud ettevõtjad olid Eestis 2016. aasta lõpu seisuga välja ehitatud kliendiliine 1 009 962. Turul tegusevatest ettevõtjatest kolm suuremat omavad peaaesjalikult paralleelvõrke. 2016 aasta lõpu seisuga oli neist kasutuses 404 228 kliendiliini, millest Telia osa moodustas ...*%, Starman ...*% ning STV ...*%. Ülejäänud ettevõtjate juurdepääsuvõrgu maht moodustab kokku vaid ...*%.

Kokkuvõte:

152. Ettevõtjate sidevõrgu infrastruktuuri analüüsisist tuleneb, et Telial ...* sidevõrgu infrastruktuur. Telial on ...*% infrastruktuurist, mille vahendusel on võimalik osutada telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuseid.

153. Ülejäänud ettevõtjate teenuste osutamist võimaldav sidevõrgu infrastruktuur on piiratud ulatusega ning osade teenuseosutajate sidevõrgu infrastruktuur ei moodusta ühtset sidevõrku. Tegemist on sõltumatute lokaalsete võrkudega. Sellisteks võrguoperaatoriteks on kaabelevivõrkude vahendusel kõneteenuseid ja kõneteenusega seotud kõne lõpetamise teenuseid osutav Starman ning STV.

154. Saab öelda, et juba eelmise turuanalüüsi raames kirjeldatud protsess, mille kohaselt ühendatakse eraldiseisvad sidevõrgud ühtseks sidevõrguks, jätkub. Seetõttu võivad tulevikus ka Starman ja STV omada ühtseid, märkimisväärset osa Eesti territooriumist katvaid sidevõrke. See omakorda toob kaasa konkurentsi suurenemise ja teenuse turgudel ja võimaldab lõppkasutajatel erinevate teenuseosutajate vahel rohkem valida.

4.3.2.2. Investeeringud sidevõrgu infrastruktuuri

155. Analüüsi koostamisel küsiti ettevõtjatel teavet kavandatavate investeeringute kohta aastateks 2014–2016. Kuna kõik ettevõtjad küsitud teavet ei esitanud, puudub kõigi ettevõtjate investeerimiskavatsustest ülevaade. Seetõttu ei ole võimalik vastavaid andmeid analüüsis kasutada. Samuti ei esitanud osa ettevõtjaid sidevõrgu investeeringuid puudutavaid andmeid.

156. Fikseeritud telefonivõrgus kõne lõpetamise hulgimüügiture ja sellega lähedalt seotud telefoniteenuste ja turgude jätkusuutlikkus ja areng on oluliselt seotud investeeringutega, mida ettevõtjad on viimastel aastatel teinud oma sidevõrgu arendamiseks. Seetõttu on järgnevalt antud ülevaade ettevõtjate poolt oma sidevõrgu infrastruktuuri tehtud investeeringutest ja koguinvesteeringute mahtudest aastatel 2006-2008; 2010-2012 ning 2014-2016.

157. Aastatel 2006-2008 moodustas turuanalüüsi kaasatud ettevõtjate investeeringute kogumaht ligikaudu 135,1 miljonit eurot. Sellest 59%, ehk ligikaudu 80 miljonit eurot on ettevõtjad investeerinud fikseeritud elektroonilise sidevõrgu infrastruktuuri.

158. Aastatel 2010-2012 moodustas turuanalüüsi kaasatud ettevõtjate investeeringute kogumaht ligikaudu 138,2 miljonit eurot. Sellest 55%, ehk ligikaudu 76 miljonit eurot on ettevõtjad investeerinud fikseeritud elektroonilise sidevõrgu infrastruktuuri.

159. Aastatel 2014-2016 moodustas turuanalüüsi kaasatud ettevõtjate investeeringute kogumaht ligikaudu 245,5 miljonit eurot. Sellest 33%, ehk ligikaudu 80,8 miljonit eurot on ettevõtjad investeerinud fikseeritud elektroonilise sidevõrgu infrastruktuuri.

Telefoniteenuse osutaja	Kogu investeeringute osakaal aastatel 2006-2008 (%)	Kogu investeeringute osakaal aastatel 2010-2012 (%)	Kogu investeeringute osakaal aastatel 2014-2016 (%)
Telia	... *%	... *%	... *%
Elisa	... *%	... *%	... *%
Starman	... *%	... *%	... *%
STV	... *%	... *%	... *%
Top Connect	... *%	... *%	... *%
CiticTelecom	... *%	... *%	... *%
GoNetwork	... *%	... *%	... *%
Tele2/Televõrgu	... *%	... *%	... *%
Telset	... *%	... *%	... *%
Kokku	100%	100%	100%

Tabel 2. Otsuses käsitletavate sideettevõtjate kogu investeeringute osakaal aastatel 2006-2008, 2010-2012 ja 2014-2016

160. Analüüsi kaasatud ettevõtjatest oli ...* Telia, kuid koguinvesteeringute osas on Telia osakaal hakanud vähenema (vt tabel 2). Teiste teenuseosutajate koguinvesteeringud on olnud ...*.

161. Aastatel 2014-2016 on analüüsi kaasatud ettevõtjate fikseeritud sidevõrgu investeeringute kogumaht võrreldes perioodiga 2010-2012 suurenenud 6% võrra.

Telefoniteenuse osutaja	Sidevõrgu infrastruktuuri investeeringute osakaal aastatel 2006-2008 (%)	Sidevõrgu infrastruktuuri investeeringute osakaal aastatel 2010-2012 (%)	Sidevõrgu infrastruktuuri investeeringute osakaal aastatel 2014-2016 (%)
Telia	... *%	... *%	... *%
Elisa	... *%	... *%	... *%
Starman	... *%	... *%	... *%
Citic Telecom	... *%	... *%	... *%
STV	... *%	... *%	... *%
Top Connect	... *%	... *%	... *%
GoNetwork	... *%	... *%	... *%
Tele2/Televõrgu	... *%	... *%	... *%
Telset	... *%	... *%	... *%
Kokku	100%	100%	100%

Tabel 3. Otsuses käsitletavate ettevõtjate sidevõrgu infrastruktuuri investeeringute osakaal aastatel 2006-2008; 2010-2012 ja 2014-2016

162. Võrreldes teiste sideettevõtjatega (vt Tabel 3), on Telia oma sidevõrgu infrastruktuuri investeerinud oluliselt rohkem, mis on põhjendatav ka eelnevalt otsuse punktis 4.3.2.1. Sidevõrgu infrastruktuur“ väljatoodud laialdase sidevõrgu infrastruktuuri omamisega. Samuti, et suur osa telefoniteenuse lõppkasutajatest kasutab Telia sidevõrku (vt. joonis

2). Vähemalt samaväärse võrgukvaliteedi säilitamiseks nõuab ulatuslikum sidevõrk summaarselt rohkem investeeringuid.

163. Telia fikseeritud elektroonilise side võrgu infrastruktuuri investeeringute osakaal on küll vähenenud aga see tuleb sellest, et ka teised analüüsi kaasatud sideettevõtjate investeeringud on suurenenud. Eeltoodust järeldub, et Telia poolt kõne lõpetamise teenuse osutamine ja fikseeritud sidevõrgu infrastruktuuri areng on pikemas perspektiivis jätkusuutlik.

164. Fikseeritud sidevõrgu infrastruktuuri tehtud investeeringute mahtu aluseks võttes on turul tegutsevaks teiseks ettevõtjaks kaabellevivõrgu operaator Starman. Starman jätkab investeeringute tegemist oma sidevõrku, et luua oma sidevõrgus lairibateenuse osutamiseks vajalik tehniline baas. Selline sidevõrk võimaldab ka kõneteenuse osutamist.

165. Ülejäänud analüüsi kaasatud ettevõtjate investeeringud on suuremas osas suunatud sidevõrgu kvaliteedi parandamiseks ning oma sidevõrgus andmesideteenuse osutamise võimaluse loomiseks.

Kokkuvõte:

166. Suurimaks telefonivõrgu infrastruktuuri investeerijaks on analüüsis käsitatud perioodil jäänud Telia. Samas on koguinvesteeringuid aluseks võttes Telia osakaal ...* – kui aastatel 2006-2008 moodustas tehtud koguinvesteeringutest Telia osakaal ...*%, aastatel 2010-2012 oli see ...*%-le ning aastatel 2013-2016 ...*%-le.

167. Võrreldes aastatega 2010-2012, on aastatel 2014-2016 analüüsi kaasatud ettevõtjate fikseeritud sidevõrgu infrastruktuuri investeeringute kogumaht suurenenud. Põhjuseks on uute sidevõrkude arendamine ning vajadus pakkuda kvaliteetsemaid teenuseid.

168. Samas on sidevõrgu infrastruktuuri tehtud investeeringute osas Telia osakaal aastatel 2014-2016 ...*%-le. Teiste sideettevõtjate poolt sidevõrgu infrastruktuuri tehtud investeeringud on suurenenud ning kogu investeeringute maht sidevõrgu infrastruktuuri on suurenenud.

4.3.2.3. Kõne lõpetamise teenuse osutamise mahud

169. Ettevõtjate teenuse osutamise mahtude absoluutsuurust on hinnatud nii nende poolt esitatud käibe- kui ka asjakohase sideteenuse osutamise mahu andmete alusel perioodil 2013-2016. Seejuures on arvesse võetud ainult teistest sidevõrkudest saabunud ning asjakohase sideettevõtja sidevõrgus lõpetatud kõned. Arvestatud ei ole sideettevõtja enda lõppkasutajate poolt samas sidevõrgus olevatele teistele lõppkasutajatele tehtud kõnede lõpetamist (nn võrgusisene kõne - *on-net calls*). Ka ESS § 2 punkt 19 kohaselt on kõne lõpetamine kõne edastamine sidumispunktist üldkasutatava elektroonilise side võrgu lõpp-punkti.

170. Tabelis 4 allpool on toodud ettevõtjate kõne lõpetamise teenuse osutamise osakaalud kogu kõne lõpetamise teenusest ja telefoniteenuse lõppkasutajate jaotus teenuseosutajate vahel 2016. aasta lõpu seisuga.

Telefoniteenuse osutaja	Lõpetatud kõneminutid	Tulud	Kõneteenust tarvivad lõppkasutajad
Telia	...*%	...*%	...*%
Starman/Elisa Teleteenused	...*%	...*%	...*%
Elisa	...*%	...*%	...*%
STV	...*%	...*%	...*%
Top Connect	...*%	...*%	...*%
CiticTelecom	...*%	...*%	...*%
GoNetwork	...*%	...*%	...*%
Tele2	...*%	...*%	...*%
NordConnect	...*%	...*%	...*%
Telset	...*%	...*%	...*%
Loginet	...*%	...*%	...*%
KOKKU	100%	100%	100%

Tabel 4. Kõne lõpetamise turul tegutsevate sideettevõtjate lõpetatud kõneminutite, teenuse osutamise teenitud tulude ning telefoniteenuse lõppkasutajate arvu võrdlus (2016. a lõpp)

171. Tabelist 4 nähtub, et Telia kõnede lõpetamise minutimaht ja tulud on ...*, moodustades kogu kõnede lõpetamise minutimahust ...*% ja tuludest ...*%. Teistest analüüsi kaasatud operaatoritest omasid 2016. aastal lõpetatud minutimahtudest ...* osakaale Starman (...*%), Elisa (...*%) ja STV (...*%).

172. Ka kõneteenuse kasutavate lõppkasutajate koguarvust oli Telia osakaal suurim (71,5%). Teliale järgneb Starman, kelle osakaal oli 14,4% ja STV (6,6%). Ülejäänud analüüsi kaasatud ettevõtjate vahel jagunes 7,5% lõppkasutajate koguarvust.

173. Minutimahtude graafikult (joonis 3 allpool) nähtub, et telefonivõrkudes lõpetatud kõneminutite kogumahud on olnud langeva trendiga kogu vaadeldava perioodi vältel. Telia fikseeritud sidevõrgus kõne lõpetamise minutimahud on ...*, kuid võrreldes 2012. aastaga on need ...*% võrra. ...*% võrra on ...* ka Starmani kõne lõpetamise minutimahud.

...*

Joonis 3. Kõne lõpetamise turul tegutsevate sideettevõtjate kõne lõpetamise minutimahud (va võrgusisesed kõned) aastatel 2011-2016

Kokkuvõte

174. Võttes arvesse eeltoodut, on Eesti telefonivõrgus kõne lõpetamise turgude kontekstis (iga sideettevõtja on oma võrgus märkimisväärse turujõuga ettevõtja) jäänud suurimaks teenuseosutajaks Telia. Telia osakaal kogu kõnede lõpetamise minutimahust on püsinud stabiilselt suurimana. Kõne lõpetamise teenuse osutamise käibe alusel on Telia turuosa vähenenud - kui aastal 2012 moodustas Telia osakaal kogu kõnede lõpetamise eest saadud tuludest ...*%, siis aastal 2016 oli see vähenenud ...*%-le.

175. Kõnede lõpetamise minutimahtude üldisele langusele avaldab kindlasti mõju mobiilteenuste surve lähedalt seotud telefoniteenuste jaemüügiturgudel. 2012. aastaga võrreldes langes analüüsi kaasatud ettevõtjate fikseeritud sidevõrgus lõpetatud kõneminutite koguarv 19%.

4.3.2.4. Järeldused

176. Tulenevalt turu piiritlemisel välja toodud tehnoloogilisest eripärast, ei mõjuta erinevused analüüsi kaasatud ettevõtjate näitajate absoluutsuurustes ettevõtjate turujõudu - iga operaator on oma turul monopoolne teenuseosutaja, omades kõigi näitajate osas 100%-list turuosat. Ükski konkreetnes telefonivõrgus kõne lõpetamise turul tegutsev ettevõtja ei suuda teiselt ettevõtjalt kõne lõpetamist ostmata oma lõppkasutajatele telefoniteenuseid osutada.

177. Laiaulatuslik fikseeritud elektroonilise side võrgu infrastruktuur annab küll eelise konkurentide ees telefoniteenuste jaeturgudel, kuid ei taga eelist asjakohasel hulгимүүigiturul.

178. Siinjuures omab tähtsust ettevõtja kontroll kõne lõpetamise teenuse üle, mitte aga temale kuuluva sidevõrgu infrastruktuuri ulatus ja/või investeeringute maht.

4.3.3. Tasakaalustav ostja jõud

179. Märkimisväärset turujõudu väljendab, nagu on sedastatud Euroopa Kohtu konkurentsialases kohtupraktikas²⁴, ettevõtja suutlikkus tegutseda turul märkimisväärset määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest. Ettevõtja suutlikkust turuosalistest sõltumatult käituda võib vähendada tasakaalustav ostja jõud (ing. k *countervailing buyer power, countervailing buying power*), mis põhimõtteliselt kujutab endast kliendi läbirääkimise jõudu vahetult teenuse- või tootepakkujaga. Selline jõud ilmneb siis, kui kliendil on märkimisväärne mõju teenuseosutaja hinnakujunduslikule käitumisele või kui klient takistab teenuseosutajal tegutsemast sõltumatult kliendist märkimisväärnes ulatuses.

180. Tasakaalustava ostja jõu olemasolu ja ulatust on asjakohane ning oluline käsitleda juhtudel, kui on tegemist kõrge kontsentratsiooniga turgudega ja eriti juhtudel, kui teenuseosutaja on monopoolses seisus.

181. Üldtunnustatud majandusteooria kohaselt on ratsionaalselt tegutseva monopolisti eesmärk maksimeerida oma kasumit, määrates teenustele ja toodetele monopoolsed hinnad. Tavaliselt järgneb sellisele käitumisele ebapiisav tootlikkus, ülemäärased hinnad ja seega ka heaolu langus. Dünaamiliste tagajärgedena võib välja tuua tootmise ebaefektiivsuse olulise suurenemise ja ebapiisava innovatsiooni.

182. Seega on antud turu konkurentsiolekorra analüüsimisel küsimus selles, et kui lähtepunktiks on ainuõigus telefonikõne lõpetamisele oma sidevõrgus, siis kas nõudluse pool mõjutab või toob esile teatava surve antud operaatori suhtes sellises ulatuses, mis takistab sellel monopoolsel ettevõtjal ära kasutamast kirjeldatud hinnakujundamise mehhanismi ja tegutsemast kliendist sõltumatult. Erandlikus olukorras võib tasakaalustav ostja jõud nõrgestada monopoolse ettevõtja hinnakujunduse aluseid sellises ulatuses, mis takistab monopoolsel ettevõtjal tõstmast hindu üle taseme, mis kujuneks turul toimiva konkurentsi tingimustes. Seega osutub tasakaalustava ostja jõu hindamine võtmeküsimuseks monopoolse ettevõtja turujõu hindamisel.

²⁴ 27/76: *United Brands*, op. cit.; 85/76: *Hoffmann-La Roche vs. Komisjon*, op. cit.; 322/81: *Michelin vs. Komisjon*, op. cit.; vt ka raamdirektiivi art 14 p 2 ja ESS § 45 lg 2.

183. Otsuse punktis 3. „Turu piiritlemine“ piiritletud turgude puhul tuleb hinnata ettevõtja suutlikkust tegutseda turul märkimisväärsel määral sõltumatult lõppkasutajatest ja lepingu partneritest. Suutlikkust tegutseda sõltumatult konkurentidest piiritletud turgudel ei ole võimalik hinnata, kuna tulenevalt piiritletud turgude olemusest on igal üksikul turul vaid üks monopoolne teenuseosutaja.
184. Tasakaalustava ostja jõu ulatus sõltub teenuse lõppkasutaja võimest vahetada teenuseosutajat või mitte tarbida selle teenuseosutaja toodet või teenust lühikese aja jooksul. Kuna asjakohasel turul kehtib „helistav pool maksab“ põhimõte, siis kõneteenuse lõppkasutajad jaeturul arvestavad enamjaolt väljuvate kõnede hinnaga ning suhteliselt vähe hinnaga, kui palju maksab helistamine neile. Seega on lõppkasutajad suhteliselt ükskõiksed ka selle hinna suhtes, kui palju maksab kõne lõpetamine telefonivõrku, kus antud lõppkasutaja number on kasutusel. See välistab omakorda tasakaalustava ostja jõu rakendamise võimalikkuse telefonikõne lõpetamise hindadele lõppkasutajate poolt. Tasakaalustava ostja jõu rakendumine piiritletud turgudel oleks võimalik siis, kui asjakohastel turgudel ei kehtiks enam „helistav pool maksab“ põhimõte. Kuid kuna sellise põhimõtte muutmine ei ole lähiajal tõenäoline, ei ole ka tõenäoline piiritletud turgudel tasakaalustava ostja jõu rakendumine lähema kolme aasta jooksul.
185. Lõppkasutajate käitumist teenuse osutaja vahetamiseks võib mõjutada teiste operaatorite poolt oma võrgus kõrgete jaehindade kehtestamine helistamisel teenust osutava operaatori lõppkasutajatele.
186. See võib esile kutsuda situatsiooni, kus teiste võrkude lõppkasutajad ei soovi enam helistada teenust osutava operaatori lõppkasutajatele, mis võib viia selleni, et lõppkasutaja on sunnitud teenuseosutaja välja vahetama.
187. Selline lõppkasutajate mõjutamine läbi jaehindade on võimalik ainult siis, kui tegemist on oluliselt erineva suurusega teenuseosutajatega ja kõnemahud on väga väikesed. Kõrgeid jaehindasid saavad rakendada ainult suuremad ettevõtjad, kuna nende kõnede mahud väiksema sideettevõtja sidevõrku on väikesed, mistõttu on väikesed ka tulude kaotused tegemata jäänud kõnedelt. Samas ei saa väike teenuseosutaja vastata kõrgete jaehindade kehtestamisega suurte sideettevõtjate sidevõrkudesse. Põhjuseks on asjaolu, et kuna enamused kõnesid tehakse suuremate sideettevõtjate sidevõrkudesse, siis kõrgete kõnehindade kehtestamisega mõjutaksid väiksed sideettevõtjad oma lõppkasutajaid vahetama teenuseosutajat – see vähendaks nende lõppkasutajate arvu ja võib viia väikse sideettevõtja turult lahkumiseni. Eeltoodu rakenduks ainult juhul, kui lõpptarbijateni on välja ehitatud paralleelsed fikseeritud sidevõrgud – sellisel juhul on lõpptarbijatel võimalus liikuda ühest võrgust teise. Paralleelsete sidevõrkude puudumise korral on see võimalus aga välistatud.
188. Suured või võrreldavate lõppkasutajate arvuga teenuseosutajad sellist jaehindadega lõppkasutajate mõjutamist omavahel praktikas ei rakenda – kui üks ettevõtja kehtestab kõrged jaehinnad helistamisel teise võrku, võib teine ettevõtja vastata samaga – eelist ei saavutaks kumbi sideettevõtja.
189. Seega on võimalik osaliselt mõjutada ettevõtja käitumist kõrgete kõne lõpetamise hindade kehtestamisel läbi lõppkasutaja käitumise, kuid sellise mõjutamise eelduseks on teenuseosutajate erinev suurus ja lõppkasutajate arvu väga suur erinevus ning paralleelsete fikseeritud sidevõrkude olemasolu. Kui erinevused ettevõtjate suuruses ja lõppkasutajate arvus ei ole suured ning kõnede liiklus võrkude vahel on suur ning võrreldav, siis selline lõppkasutajate mõjutamine ja tasakaalustava ostja jõu enda huvides ärakasutamine ei ole võimalik.

190. Hulgitasemel on võimalik tasakaalustava ostja jõu olemasolu hinnata, käsitades teenuseosutajaid samal turul tegutsevate konkurentidena. Kui teatud toodet või teenust ostev ettevõtja on suur ja mõjukas, suudab ta suhteliselt efektiivselt peatada selle toote pakkuja või teenuse osutaja katse hindu tõsta. Teoreetiliselt peaks piisava suurusega ettevõtja olema suuteline avaldama teistele operaatoritele piisavat survet, et kõne lõpetamise hindu alandataks või vähemalt ei tõstetaks.

191. Konkreetses telefonivõrgus häälkõne lõpetamise turu spetsiifikast tulenevalt (eelkõige seetõttu, et iga operaator saab kõnesid lõpetada vaid omaenda võrgus, mis moodustab omaette kaubaturu), ei oma ettevõtja üldine suurus aga tähtsust, sest olenemata ettevõtja suurusest on ettevõtja mõjuvõimu rakendamine kõne lõpetamise hinna läbirääkimistel läbivühendatavuse tagamiseks piiratud. Seega ei oleks tasakaalustava ostja jõu rakendamine võimalik ka siis, kui nimetatud ettevõtjad tegutseksid ühel kaubaturul.

Kokkuvõte:

192. Võttes arvesse eeltoodut, on TJA seisukohal, et telefonivõrgus kõne lõpetamisel turul puudub tasakaalustav ostja jõud (või see eksisteerib väga väikeses ulatuses) ning et turuosalisel ei saa üksteise hinnakujundust oluliselt mõjutada. Tulenevalt turu piiritlemisel välja toodud tehnoloogilisest ja teenuse osutamise korralduse eripärast püsib selline situatsioon ka lähimate aastate perspektiivis.

4.3.4. Sisenemistõkked

193. Vastavalt turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktile 80 on turul domineerimise tuvastamiseks oluline hinnata turule sisenemise lihtsust. Ettevõtja võime turul domineerida sõltub uute turuosaliste turule sisenemise võimalusest: kui turul puuduvad sisenemistõkked, on ettevõtja võimalused turul konkurente eirates tegutseda piiratud isegi juhul, kui ta omab kõnealusel turul suurt turuosa.

194. Telefonivõrgus kõne lõpetamise turgudele sisenemise tõkete hindamisel tuleb lähtuda piiritlemise käigus selgunud asjaoludest: määravaks on pakkumisepoolse asendatavuse puudumine sellel turul. Piiritletud turgudel saab iga telefonivõrgu operaator lõpetada kõnesid ainult oma sidevõrgus. Järelikult on teised sideteenuse osutajad sunnitud kasutama vaid ühe kindla operaatori poolt osutatavat kõne lõpetamise teenust, kui nad soovivad kõne lõpetada tema lõppkasutaja numbrile. Seega eksisteerivad piiritletud turgudele sisenemiseks absoluutsed sisenemistõkked, sest ühel piiritletud turul tegutsev teenuseosutaja ei saa siseneda teistele piiritletud kõne lõpetamise turule.

195. Kuna asjakohastel turgudel on pakkumisepoolse asendatavuse puudumise tõttu välistatud potentsiaalne konkurents ning tehnoloogiline areng ei võimalda lähemal ajal teistel teenuseosutajatel siseneda piiritletud turgudele, võib järeldada, et telefonivõrgus kõne lõpetamise turgudel eksisteerivad absoluutsed (kõrged) sisenemistõkked, mis takistavad potentsiaalse konkurentsi teket neil turgudel.

196. Et taolised sisenemistõkked võiksid tulevikus kaduda või oluliselt muutuda, ei ole turu olemusest tulenevalt tõenäoline.

5. MÄRKIMISVÄÄRSE TURUJÕUGA ETTEVÕTJAKS TUNNISTAMINE

197. Otsuse punktis 4. *TURUANALÜÜS*“ punktis läbi viidud turuanalüüsi tulemusel jõudis TJA järgmistele seisukohtadele.

198. Telefonivõrgus kõne lõpetamise turu analüüsis väljatoodud asjaolud väljendavad, et piiritletud sideturgudel ei toimi konkurents ning turuanalüüsi kaasatud sideettevõtjad Telia; Elisa; GoNetwork; Citic Telecom (endine Linxtelecom); Top Connect; Elisa Teleteenused (endine Starman); STV; RIKS; Nord Connect; TeleOne, Telset, Loginet ja Tele2 omavad igaüks märkimisväärset turujõudu oma telefonivõrgus kõne lõpetamise turul. Seejuures on Telia võime mõjutada tema osutatava kõne lõpetamise teenuse kaudu konkurentsiolukorda vertikaalselt allapoole seotud telefoniteenuse jaeturgudel teistest märkimisväärset turujõudu omavatest ettevõtjatest suurem.

199. Piiritletud turgudel turuanalüüsi käigus tuvastatud asjaolud, millest selgub, et nimetatud ettevõtjad omavad märkimisväärset turujõudu asjakohastel turgudel, on järgmised:

- kõik turul tegutsevad ettevõtjad omavad 100%-list turuosa kõnede lõpetamisel oma sidevõrgus;
- asjakohastel turgudel on nii pakkumise- kui ka nõudlusepoolse asendatavuse puudumise tõttu välistatud potentsiaalne konkurents;
- nimetatud turgudel eksisteerivad kõrged sisenemistõkked;
- piiritletud turgudel puudub või eksisteerib väga väike tasakaalustav ostja jõud, kuna jaetasemel ei suuda lõppkasutajad olulisel määral mõjutada häälkõne lõpetamise hinda konkreetses telefonivõrgus.

200. Tulenevalt ülaltoodust ning juhindudes ESS § 46, tunnistab TJA sideettevõtjad Telia; Elisa; GoNetwork; Citic Telecom (endine Linxtelecom); Top Connect; Elisa Teleteenused (endine Starman); STV; RIKS; Nord Connect; TeleOne; Telset; Loginet ja Tele2 igaühe oma telefonivõrgus kõne lõpetamise turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks.

6. KEHTESTATAVAD KOHUSTUSED

6.1. Kohustuste kehtestamise eesmärk ja alused

201. Sideteenuse turgude valdkonnaspetsiifilise reguleerimise, sealhulgas märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kohustuste kehtestamise eesmärk on tagada konkurentsi soodustamisega sideteenuse osutajate paljusus, nende võrdne ja mittediskrimineeriv kohtlemine ning osutatavate teenuste kvaliteet ja kättesaadavus lõppkasutajatele²⁵. Märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kohustuste kehtestamine on suunatud konkurentsiprobleemide vältimisele.

202. Märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kohustuste kehtestamisel lähtub TJA ettevõtja suhtes ESS §-des 50–57 sätestatust, kehtestades ettevõtjale ühe või mitu asjakohast kohustust sellel sideteenuse turul, millel sideettevõtja kohta on tehtud ettepanek tunnistada ta märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks. Kohustuse valikul arvestab TJA muuhulgas Euroopa Komisjoni elektroonilise side turgu puudutavate soovitude ja seisukohtadega ning Euroopa Liidu sideturu regulaatorite koostöös kujundatud vastava praktikaga²⁶.

203. Telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse osutamisele rakendatavad võimalikud kohustused saab jaotada järgmiselt: teenusele juurdepääsukohustused²⁷, teenuse osutamisega seotud mittediskrimineerimise kohustused²⁸, teenuse läbipaistvuse kohustused²⁹ ning teenuse hinnaga seotud kohustused³⁰.

204. TJA tegi 5. peatükis ettepaneku tunnistada sideettevõtjad Telia; Elisa; GoNetwork; Citic Telecom (endine Linxtelecom); Top Connect; Elisa Teleteenused (endine Starman); STV; RIKS; Nord Connect; TeleOne; Loginet, Telset ja Tele2 telefonivõrgus kõne lõpetamise turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks. Järgnevalt analüüsitakse nimetatud turuga seotuid konkurentsiprobleeme ja nende vältimiseks sobivaid kohustusi ning vajadusel kehtestatakse nimetatud sideettevõtjatele asjakohased kohustused.

205. Kuivõrd *ex ante* regulatsiooni kehtestamine ei sisalda endas hinnangut sellele, kas ettevõtja on pannud toime õiguserikkumise ning oluline on üksnes kindlaks teha, kas tema majanduslik tugevus annab talle võimu käituda märgatavas ulatuses sõltumatuna konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest³¹, siis tuleb ka piiritletud sideturul esineda võivaid konkurentsiprobleeme hinnata ennekõike kui potentsiaalseid konkurentsiprobleeme ning selgitada välja, kas niisugused konkurentsiprobleemid võivad turu konkrentsiolukorrast tingitud objektiivsete takistuste esinemise või nende puudumise tõttu praktikas realiseeruda.

206. Alljärgnevalt analüüsitavad ja kehtestatavad kohustused on samasugused nagu Telia, Elisa, Elisa Teleteenused (endine Starman), STV, RIKS, GoNetwork, Citic Telecom (endine Linxtelecom) ja Top Connect rakendati TJA 12.12.14 otsusega nr 22-6/14-513 „Konkreetses telefonivõrgus kindlaks määratud asukohas kõne lõpetamise turul

²⁵ ESS § 40 lõige 1

²⁶ ESS § 46 lõige 2

²⁷ ESS § 50 lõige 5

²⁸ ESS § 50 lõige 3

²⁹ ESS § 50 lõige 1 ja 2

³⁰ ESS § 50 lõige 4 ja 7

³¹ raamdirektiivi artikli 14 lõige 2, ESS § 45 lõige 2

märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamine ja kohustuse kehtestamine ning märkimisväärse turujõuga ettevõtja määramata jätmise³². Tele2-le on alljärgnevad kohustused esmakordsed, kuid Tele2-l on sarnaste kohustuste rakendamise kogemus mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise turul³². Nord Connectile, Loginet, Telset ja TeleOne-le on all toodud kohustused esmakordsed.

6.2. Juurdepääsu kohustused

6.2.1. Juurdepääsu kohustuste eesmärk ja alused

207. Juurdepääsu kohustus on suunatud peatükis 6.2.2 kirjeldatud juurdepääsust keeldumise ja viivitamisega seotud konkurentsiprobleemide vältimisele. Juurdepääsu kohustuste eesmärk on tagada sidevõrkude koostalitusvõime ja lõppkasutajate vaheline läbivühendatavus³³. Juurdepääsu kohustus väldib olukorda³⁴, kus juurdepääsust keeldumine või juurdepääs ebamõistlikel tingimustel takistab konkurentsi arengut jaemüügi tasandil ja kahjustab lõppkasutajate huve, kuna ilma juurdepääsuta konkreetsele sidevõrgule on teiste sidevõrkude lõppkasutajatel võimatu üksteisele helistada. Samuti kahjustab juurdepääsust keeldumine või juurdepääs ebamõistlikel tingimustel konkurentsi arengut jaemüügitasandil, kuna sellise tegevusega tõkestatakse potentsiaalsete konkurentide sisenemine kõneteenuste jaemüügi turule.

208. TJA võib³⁵ märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kehtestada kohustuse rahuldada teise sideettevõtja mõistlik taotlus juurdepääsuks konkreetsetele võrguelementidele ja võrguga seotud vahenditele ja võimaldada nende kasutamine vastavalt ESS §-le 51, kui juurdepääsust keeldumine või juurdepääs ebamõistlikel tingimustel takistab konkurentsi arengut jaemüügi tasandil või on lõppkasutajate huve kahjustav.

6.2.2. Juurdepääsuga seotud konkurentsiprobleemid

209. Sidumise ja kõne lõpetamise teenusele juurdepääsust keeldumisega piiratakse uute teenuste osutajate võimalusi siseneda kõneteenuste jaemüügi turule. Kõneteenuste jaemüügi turule siseneja jaoks on ühendus olemasolevate sidevõrkudega tähtis. Piiritletud turul märkimisväärset turujõudu omaval ettevõtjal on lähedalt seotud jaeteenuse turgudel võimalik senikaua, kuni uuel sisenejal ei ole piisavalt palju lõppkasutajaid, hakkama saada ka end kõneteenuste jaemüügi turule sisenejaga otseselt sidumata. Ilma sidumise ja kõne lõpetamise teenuseta on aga kõneteenuste kasutamise võimalus uue turule siseneja lõppkasutaja jaoks piiratud, kuna nad ei saa ühendust suure osa sidevõrkude lõppkasutajatega. Eelnevast tulenevalt võib sidumise ja kõne lõpetamise teenuse osutamisest keeldumine oluliselt vähendada konkurentsi ning olla seega üldist lõpptarbija heaolu kahjustav.

210. Samuti võib teenusele juurdepääsu korral esineda viivitamisega seotud konkurentsiprobleeme. Viivitamistaktika on käitumine, mille puhul ettevõtja ei keeldu

³² Vt. Tehnilise Järelevalve Ameti 26.05.16 otsus nr 1-10/16-161; <https://www.tja.ee/et/valdkonnad-teenused/sideturg/reguleeritavad-turud/kone-lopetamine-mobiiltelefonivorgus>

³³ Seeläbi toetatakse ESS § 134 lõikes 2 sätestatud riikliku korralduse eesmärke

³⁴ Seeläbi toetatakse ESS § 134 lõikes 3 sätestatud riikliku korralduse eesmärke

³⁵ ESS § 50 lõige 1 punkt 5

oma konkurentidele hulgiteenuse turul teatud sisendit tarnimast, kuid neid varustatakse sisenditega ajaliselt hiljem, võrreldes oma jaeteenust pakkuva haruga. Viivitamistaktikale võib viidata näiteks pikk sidumise läbirääkimiste ja lepingute sõlmimise protsess.

211. Juurdepääsust keeldumise ja viivitamisega seotud konkurentsiprobleemide tulevikus esinemise suur tõenäosus tuleneb asjaolust, et Telia; Elisa; GoNetwork; Citic Telecom (endine Linxtelecom); Top Connect; Elisa Teleteenused (endine Starman); STV; RIKS; Nord Connect; TeleOne; Loginet; Telset ja Tele2 omavad tehnoloogilistel põhjustel igauks ka tulevikus telefonivõrgus kõne lõpetamise turul märkimisväärset turujõudu (sh 100%-list turuosa), mis võimaldab neil tegutseda märkimisväärsel määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest, ning sellest tulenevalt omavad nad märkimisväärset võimet ning huvi kasutada oma turujõudu uute või väikese kliendibaasiga sideettevõtjate kõneteenuste jaeturule sisenemise takistamiseks läbi juurdepääsust keeldumise.

6.2.3. Juurdepääsu kohustuste valiku analüüs

212. Alljärgnevalt on analüüsitud märkimisväärse turujõuga ettevõtjale rakendatavaid erinevaid võimalike kohustusi, leidmaks kohustust, mis tagaksid kõne lõpetamise teenuse puhul juurdepääsuga seotud konkurentsiprobleemide tõhusaima vältimise.

213. ESS-i kuuendas peatükis on sideettevõtjatele sätestatud üldised kohustuse seoses teenustele ja sidevõrkudele juurdepääsu ja sidumisega. Sealhulgas³⁶ on võrguteenuseid pakkuv sideettevõtja kohustatud teise sideettevõtja soovi korral pidama heas usus läbirääkimisi sidevõrkude vastastikuseks sidumiseks, kui see on vajalik sideteenuste osutamiseks. Nimetatud kohustuse täitmiseks on sideettevõtja muu hulgas kohustatud avaldama teisele poolele, kellega ta on alustanud sidumise läbirääkimisi, kogu sidumiseks vajaliku teabe, sealhulgas võrguliideste parameetrid.

214. TJA leiab, et ESS-i kuuendas peatükis (juurdepääs ja sidumine) sätestatud regulatsioon ei ole piisav juurdepääsust ja sidumisest keeldumise ja viivitamisega seotud konkurentsiprobleemide lahendamiseks, kuna see on liialt üldsõnaline ning ei anna konkreetseid tähtaegu ja loetelu seadmetest ning teenustest, mis on vajalikud mobiiltelefonivõrgus häälkõne lõpetamise teenuse tarbimiseks.

215. TJA kaalus, kas juurdepääsust keeldumise ja viivitamisega seotud konkurentsiprobleemi on võimalik vältida läbipaistvuskohustuste, mittediskrimineerimise kohustuste või hinnakohustustega ning leidis järgmist:

- Läbipaistvuskohustused üksi ei oleks juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimiseks piisavad, kuna need kohustavad avaldada kõigile võrdsetel tingimustel sidumiseks ja mobiiltelefonivõrgus häälkõne lõpetamise teenuse kasutamiseks vajalikku informatsiooni, kuid ei kohusta nimetatud teenuseid osutama.
- Mittediskrimineerimise kohustused ei ole juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimiseks kohased, kuna on suunatud üksnes sideettevõtjate võrdse kohtlemise tagamisele, kuid ei taga sidumist ja mobiiltelefonivõrgus häälkõne lõpetamise teenuse osutamist.

³⁶ ESS 61 lg 2 ja 3

•Hinnakohustused ei ole samuti juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimiseks kohased, kuna need reguleerivad sideettevõtja hindasid ja kulusid, kuid ei taga sidumist ja mobiiltelefonivõrgus häälkõne lõpetamise teenuse osutamist.

216. Arvestades eeltoodut leiab TJA, et juurdepääsust ja sidumisest keeldumise ja viivitamisega seotud konkurentsiprobleemide vältimiseks sobivaim ja proportsionaalseim on Teliale, kui suurima kõne lõpetamise käibega sideettevõtjale, rakendada juurdepääsu kohustust, millega kohustatakse Teliat sõlmima sidumislepinguid, siduma sidevõrgud ning osutama kõne lõpetamise teenust nii kiiresti kui võimalik, kuid mitte hiljem, kui kahe kuu jooksul peale vastava põhjendatud taotluse saamist.

217. Arvestades Elisa, GoNetworki, Citic Telecomi (endine Linxtelecom), Top Connecti, Elisa Teleteenuste (endine Starman), STV, RIKSi, Nord Connecti, TeleOne; Loginet; Telset ja Tele2-e oluliselt madalamat kõne lõpetamise teenuse käivet võrreldes Teliaga ning asjaolu, et need sideettevõtjad omavad kõne edastamise ja kõne lõpetamise teenuse osutamisega seonduvalt oluliselt väiksemat töötajaskonda, kuid sidumisega seotud protsessid (sidumislüüsi ehitamine või tellimine, sidumiseks vajalike seadmete hankimine, sidumislepingute koostamine) ning sidumiseks vajalike seadmete (sh sidumislüüside) hinnad on sarnased Telia poolt kasutatavatega, on neile võrreldes Teliaga mõistlik ja otstarbekas kehtestada pikem sidumislepingu sõlmimise-, sidumise- ning telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse osutamise tähtaeg.

218. Võttes arvesse eeltoodut teeb TJA ettepaneku kehtestada Elisale, GoNetworkile, Citic Telecomile (endine Linxtelecom), Top Connectile, Elisa Teleteenustele (endine Starman), STVle, RIKSile, Nord Connectile, TeleOne-le, Loginet-ile, Telset-ile ja Tele2-le kohustus, millega kohustatakse neid sõlmima sidumislepinguid, siduma sidevõrgud ning osutama kõne lõpetamise teenust nii kiiresti kui võimalik, kuid mitte hiljem, kui kuue kuu jooksul peale vastava põhjendatud taotluse saamist.

219. Kohustus sõlmida sidumisleping, siduda sidevõrgud ja seadmed ning osutada kõne lõpetamise teenust nii kiiresti kui võimalik, kuid mitte hiljem, kui kahe kuu jooksul Telia korral ja kuue kuu jooksul Elisa, GoNetworki, Citic Telecomi (endine Linxtelecom), Top Connecti, Elisa Teleteenuste (endine Starman), STV, RIKSi, Nord Connecti, TeleOne ja Tele2-e korral peale vastava põhjendatud taotluse saamisest, on TJA hinnangul mõistlik, kuna sarnane kohustus kehtis nimetatud sideettevõtjate suhtes ka eelmistel regulatsiooniperioodidel (välja arvatud Tele2-le, Nord Connect-ile, Loginetile, Telset-ile ja TeleOne-le) ning ükski nimetatud sideettevõtja ei ole teavitanud, et nimetatud tähtaeg oleks liiga lühike või neile muul viisil koormav. Tele2-le on eeltoodud kohustused esmakordsed, kuid Tele2-l omab sarnaste kohustuste rakendamise kogemust mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise turul. Nord Connectil, Telsetil, Loginet-il ja TeleOne-l eelnimetatud kohustuse rakendamise kogemus puudub.

220. TJA, kaaludes kas Teliale, Elisale, GoNetworkile, Citic Telecomile (endine Linxtelecom), Top Connectile, Elisa Teleteenustele (endine Starman), STVle, RIKSile, Nord Connectile, TeleOne-le, Loginet-ile, Telset-ile ja Tele2-le on juurdepääsu kohustuste kehtestamine vajalik ja proportsioonis ESS §-s 134 sätestatud eesmärkidega, hindas ESS § 51 lõikes 2 sätestatud faktoreid ja leiab, et:

a) nimetatud sideettevõtjate sidevõrgus on sidumiseks ja kõne lõpetamiseks vajalike konkureerivate vahendite kasutamine või paigaldamine tehniliselt ja majanduslikult teostatav, pidades silmas turu arengu tempot ja võttes arvesse asjasse puutuvat sidumise ning juurdepääsu laadi ja liiki, kuna sidumine ja häälkõne lõpetamine ei ole neile uus teenus ja neil on olemas selle teenuse osutamiseks vajalikud teadmised ja kogemus ning ressurss;

- b) nimetatud sideettevõtjate sidevõrgus on juurdepääsu pakkumine mõistliku taotluse korral teostatav, võrreldes kasutatavate mahtudega, kuna suurenev häälkõne lõpetamise liiklus suurendab ka tulusid nimetatud liiklusest, mis omakorda tagab investeeringud sidevõrgu arendamiseks;
- c) nimetatud sideettevõtjate sidevõrgus juurdepääsu tagamine mõistliku taotluse alusel ei ole ülemäära koormav ega sea ohtu nimetatud sideettevõtjate esialgseid investeeringuid, kuna sidumise ja kõne lõpetamise osutamisest tulenev häälkõne lõpetamise liiklus suurendab ka tulusid nimetatud liiklusest, mis omakorda tagab investeeringute tasuvuse;
- d) juurdepääsu kohustus ei kahjusta konkurentsi kõneteenuste jaeturgudel pikema aja jooksul, kuna juurdepääsu kohustus tagab kõneteenuste osutamiseks vajaliku sidevõrkude lõppkasutajate vahelise ühenduse. See omakorda suurendab konkureerivate teenuste pakkumist ja soodustab majanduslikult tõhusat infrastruktuuril põhinevat konkurentsi.
- e) juurdepääsu kohustuse kehtestamine nimetatud sideettevõtjate edendab konkurentsi jaemüügi tasandil, kuna sidumine ja häälkõne lõpetamise teenuste osutamine soodustab konkurentide sisenemist kõneteenuste jaemüügi turule.
- f) juurdepääsu kohustuse kehtestamine nimetatud sideettevõtjate ei kahjusta nimetatud ettevõtjate intellektuaalse omandi õigusi;
- g) juurdepääsu kohustuse kehtestamine nimetatud sideettevõtjate edendab üleeuroopaliste teenuste osutamise võimalikkust, kuna sidumine ja häälkõne lõpetamise teenuste osutamine soodustavad konkurentide sisenemist kõneteenuste jaemüügi turule, mis omakorda edendab konkurentsi arengut.

221. TJA leiab, et juurdepääsu kohustuste kehtestamine Elisale, GoNetworkile, Citic Telecomile (endine Linxtelecom), Top Connectile, Elisa Teleteenustele (endine Starman), STVle, RIKSile, Nord Connectile, TeleOne-le, Loginet-ile, Telset-ile ja Tele2-le on:

- mõistlik ja otstarbekas, kuna sellega tagatakse lõppkasutajate vaheline läbivuhendatavus;
- mittediskrimineeriv, kuna sarnane kohustus kehtestatakse kõigile telefonivõrgus häälkõne lõpetamise turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistatud sideettevõtjatele;
- läbipaistev, kuna kohustus on kavandatud selliselt, et isikule oleks üheselt arusaadav, mida TJA tema suhtes on otsustanud ning millised õigused ja kohustused sellest temale tulenevad.

6.2.4. Juurdepääsu kohustuste kehtestamine

222. TJA nõuab Telialt, Elisalt, GoNetworkilt, Citic Telecomilt (endine Linxtelecom), Top Connectilt, Elisa Teleteenustelt (endine Starman), STVlt, RIKSilt, Nord Connect-ilt; TeleOne-ilt; Telset-ilt; Loginet-ilt ja Tele2-lt telefonivõrgus kõne lõpetamise turul peatükis 6.2.2. kirjeldatud juurdepääsust keeldumise ja viivitamisega seotud konkurentsiprobleemide vältimiseks, sideteenuste koostalitusvõime ja läbivuhendatavuse toetamiseks ning lõppkasutajate huvide kaitseks ESS § 50 lg 1 punkti 5 ja § 51 alusel järgmist:

- 1) heas usus läbirääkimist sideettevõtjatega, kes taotleavad sidevõrkude sidumist ja juurdepääsu telefonivõrgus kõne lõpetamise teenusele;
- 2) telefonivõrgus kõne lõpetamise teenusele lubatud juurdepääsu jätkuvat võimaldamist;

- 3) telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse osutamist hulгимүүги korras sideettevõtjatele nende teenuste edasimüümise eesmärgil;
- 4) telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuste koostalituseks hädavajalikele tehnilistele liidestele, protokollidele ja muudele võtmetehnoloogiatele avatud juurdepääsu võimaldamist;
- 5) telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse kasutamiseks vajalike ühispaiknemise või muude ühiskasutuse viiside pakkumist, sealhulgas kaablikanalisisatsiooni, hoonete ja mastide ühiskasutuse võimaldamist;
- 7) telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuste osutamisel õiglase konkurentsi tagamiseks vajalikele tugisüsteemidele või samalaadsetele tarkvarasüsteemidele juurdepääsu pakkumist;
- 8) sidevõrkude või võrguvahendite sidumist.

223. ESS § 64 lg 2 kohaselt on sideettevõtja, kelle suhtes on TJA kehtestanud juurdepääsu või sidumise kohustuse, kohustatud juurdepääsu ja sidumise kohustuse täitmisel vastavalt kohustuste iseloomule täitma järgmisi nõudeid:

- võimaldama teistel sideettevõtjatel kasutada võrgu seadmeid, ehitisi ning liinirajatise võrdsetel tingimustel ja kvaliteediga, millega ta seda ise osutab oma ema- ja tütarettevõtjale, klientidele või äripartneritele;
- võimaldama juurdepääsuks või sidumiseks taotluse esitanud ettevõtjal saada juurdepääsuks ja sidumiseks vajalikku teavet;
- kasutama juurdepääsu või sidumisega seoses saadud teavet üksnes vastava teenuse osutamiseks ning mitte avaldama seda kolmandale isikule, eelkõige teisele struktuuriüksusele, tütarettevõtjale ega partnerile, kellele selline teave võiks anda konkurentsieliseid, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti;
- mitte piirama oma klientide juurdepääsu teise sideettevõtja poolt osutatavatele teenustele.

224. Vastavalt ESS § 65 lõikele 1 võib sideettevõtja lõpetada lepingueelsed läbirääkimised ja keelduda juurdepääsu- või sidumislepingu sõlmimisest, kui:

- sidumise või juurdepääsu tehnilise võimaluse loomine on ebamõistlikult koormav või
- sidumise või juurdepääs kahjustab võrgu terviklikust.

225. Vastavalt ESS § 64 lõikele 1 on sideettevõtja, kellele TJA on kooskõlas ESS § 50 lg 1 punktiga 5 või §-ga 63 kehtestanud juurdepääsu või sidumise kohustuse, kohustatud sõlmima sidumis- või juurdepääsulepingu ja võimaldama juurdepääsu võrkudele, seadmetele või teenustele ning siduma võrgud või seadmed TJA poolt antud mõistliku tähtaja jooksul, arvestades, et juurdepääsuks või sidumiseks kohustatud sideettevõtjal võib olla vaja luua sidumiseks või juurdepääsuks tehnilised tingimused, sealhulgas paigaldada seadmed.

226. Eelnevast tulenevalt peab MTE sõlmima sidumislepingu, siduma sidevõrgud ja seadmed ning osutama telefonivõrgus kõne lõpetamise teenust nii kiiresti kui võimalik, kuid Telia mitte hiljem, kui kahe kuu möödumisel ja Elisa, GoNetwork, Citic Telecom (endine Linxtelecom), Top Connect, Elisa Teleteenused (endine Starman), STV, RIKS, Nord Connect; TeleOne; Telsat; Loginet ja Tele2 mitte hiljem kui kuue kuu möödumisel vastava põhjendatud taotluse saamisest ning vältima objektiivsete asjaoludega põhjendamata viivitamist.

6.3. Mittediskrimineerimise kohustus

6.3.1. Mittediskrimineerimise kohustuse eesmärk ja alused

227. Mittediskrimineerimise kohustus on suunatud peatükis 6.4.2 kirjeldatud kvaliteedi- ja hinnadiskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemide vältimisele. Mittediskrimineerimise kohustuse eesmärgiks on tagada³⁷, et märkimisväärse turujõuga ettevõtja ei moonutaks konkurentsi ja tagaks sideettevõtjate võrdse kohtlemise eelkõige juhul, kui tegemist on vertikaalselt integreeritud ettevõtjaga, kes pakub teenuseid ettevõtjatele, kellega ta konkureerib allapoole seotud turgudel.

228. TJA võib³⁸ märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kehtestada mittediskrimineerimise kohustuse, mis peab tagama, et märkimisväärse turujõuga ettevõtja ning eriti vertikaalselt integreeritud märkimisväärse turujõuga ettevõtja, kes pakub teenuseid ettevõtjatele, kellega ta konkureerib jaemüügi tasandil, rakendab teiste ettevõtjate suhtes, kes osutavad sarnaseid teenuseid, samadel asjaoludel samaväärseid tingimusi ning et märkimisväärse turujõuga ettevõtja osutab teenuseid ja avaldab informatsiooni nendele ettevõtjatele samadel tingimustel ja samasuguse kvaliteediga nagu enda või oma tütarettevõtjate või partnerite puhul.

6.3.2. Diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemid

229. Diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemid jagunevad kvaliteediga ja hinnaga seotud konkurentsiprobleemideks.

230. Kvaliteedidiskrimineerimine seisneb teistele konkureerivatele sideettevõtjatele halvema kvaliteediga teenuste osutamises võrreldes endaga. Kvaliteedidiskrimineerimise läbi saab turgu valitsev ettevõtja kas tõsta konkurentide kulusid või piirata oma konkurentide poolt osutatavate teenuste väljamüüki.

231. Hinnadiskrimineerimine jaguneb hinnadiskrimineerimiseks sideettevõtjate vahel ja hinnadiskrimineerimiseks sisemise ja välimise varustamise vahel. Hinnadiskrimineerimine sideettevõtjate vahel seisneb erinevate telefonivõrgus kõne lõpetamise hindade rakendamises erinevatele sideettevõtjatele.

232. Hinnadiskrimineerimisega sisemise ja välimise varustamise vahel on tegemist juhul, kui vertikaalselt integreeritud sideettevõtja nõuab temaga jaeturul konkureerivalt sideettevõtjalt hulgi teenuste eest kõrgemat hinda (sageli ka ülemäärast hinda), kui vertikaalselt integreeritud sideettevõtja nõuab oma jaeteenust pakkuvalt üksuselt. Ehk teisisõnu toimub diskrimineerimine sisemise ja välimise varustamise vahel. Hulgi teenuste turul võib märkimisväärse turujõuga vertikaalselt integreeritud sideettevõtja hinnadiskrimineerimise tagajärjel tõsta oma konkurentide kulusid jaeturul läbi ülemäärase hinna, mis võib viia konkurentide jaemüügi piiramiseni ning seeläbi üldise konkurentsiolekorra kahjustamiseni.

³⁷ Juurdepääsudirektiivi (2002/19/EÜ) preambuli punkti 17 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-ET/TXT/?uri=CELEX:32002L0019&from=EN> ja ESS § 134 lõige 1

³⁸ ESS § 50 lõige 1 punkt 3

6.3.3. Mittediskrimineerimise kohustuse valiku analüüs

233. TJA kaalus, kas diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleeme on võimalik vältida juurdepääsu kohustuste, läbipaistvuskohustuste või hinnakohustustega ning leidis järgmist:

- Juurdepääsukohustused ei ole diskrimineerimisega seonduvate konkurentsi-probleemide ärahoidmiseks piisavad, kuna juurdepääsukohustused tagavad küll sidumise ja telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse osutamise teistele huvitatud sideettevõtjatele, kuid ei taga neile selliste teenuste osutamisel võrdseid tingimusi.
- Läbipaistvuskohustused ei ole diskrimineerimisega seonduvate konkurentsi-probleemide ärahoidmiseks piisavad, kuna nimetatud kohustused sätestavad üksnes kohustuse avaldada kõigile isikutele võrdsetel tingimustel sidumiseks ja telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse kasutamiseks vajalik informatsioon, kuid ei kohusta osutama sidumise ja kõne lõpetamise teenust kõigile võrdsetel tingimustel (sh võrdse kvaliteediga, võrdse informatsiooni kättesaadavusega, võrdse teenuse osutamise tähtajaga, võrdsete nõuete ja toote omadustega).
- Hinnakohustus lahendab küll hinnadiskrimineerimisega seotud konkurentsi-probleemid, kuid ei lahenda kvaliteedidiskrimineerimisega seotud konkurentsi-probleemi.

234. Arvestades eeltoodut leiab TJA, et diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemide vältimiseks sobivaim ja proportsionaalseim on rakendada mittediskrimineerimise kohustust, millega kohustatakse märkimisväärse turujõuga ettevõtjat rakendama sideettevõtjate suhtes, kellele osutatakse telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuseid, samadel asjaoludel samaväärseid tingimusi ning osutama teenuseid ja avaldama informatsiooni nendele ettevõtjatele samadel tingimustel ja samasuguse kvaliteediga nagu enda või oma tütar-ettevõtjate või partnerite puhul.

235. Mittediskrimineerimise kohustuste kehtestamine MTE-ks tunnistatud sideettevõtjatele on:

- mõistlik ja otstarbekas, kuna see tagab, et nimetatud sideettevõtjad ei kasuta oma turujõudu konkurentsi kahjustavalt ega kohtle oma konkurente ebavõrdsetl;
- mittediskrimineeriv, kuna sarnane kohustus kehtestatakse kõigile telefonivõrgus kõne lõpetamise turul MTE-ks tunnistatud sideettevõtjatele;
- läbipaistev, kuna kohustus on kavandatud selliselt, et MTE-ks tunnistatud sideettevõtjatele on üheselt arusaadav, mida TJA tema suhtes on otsustanud ning millised õigused ja kohustused sellest temale tulenevad.

6.3.4. Mittediskrimineerimise kohustuse kehtestamine

236. TJA kehtestab Teliale, Elisale, GoNetworkile, Citic Telecomile (endine Linxtelecom), Top Connectile, Elisa Teleteenustele (endine Starman), STVle, RIKSile, Nord Connectile, TeleOne-le, Telset-ile, Loginet-ile ja Tele2-le telefonivõrgus kõne lõpetamise turul peatükis 6.3.2. nimetatud diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemide lahendamiseks, konkurentsi moonutamise tõkestamiseks ja sideettevõtjate võrdse kohtlemise tagamiseks ESS § 50 lg 1 punktis 3 sätestatud mittediskrimineerimise kohustuse.

237. Mittediskrimineerimise kohustusest tulenevalt peavad Telia, Elisa, GoNetwork, Citic Telecom (endine Linxtelecom), Top Connect, Elisa Teleteenused (endine Starman), STV, RIKS, Nord Connect, TeleOne, Telset, Loginet ja Tele2 telefonivõrgus kõne lõpetamise

teenuse ja selle toimimiseks vajalike sidevõrkude sidumise teenuste osutamisel rakendama teistele sideettevõtjatele samadel asjaoludel samaväärseid tingimusi ning osutama teenuseid ja avaldama informatsiooni nendele sideettevõtjatele samadel tingimustel ja samasuguse kvaliteediga nagu enda või oma tütarettevõtjate või partnerite puhul.

6.4. Läbipaistvuskohustus

6.4.1. Läbipaistvuskohustuste eesmärk ja alused

238. Läbipaistvuskohustuste eesmärgiks³⁹ aidata muuta sidevõrkude sidumise ja telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse läbiraakimisi kiiremaks, vältida vaidlusi ja anda turul tegutsevatele ettevõtjatele kindlustunne selle kohta, et teenuste pakkumiste tingimused ei ole diskrimineerivad, ning tagada nimetatud teenuste jaoks vajaliku teabe võrdne kättesaadavus kõigile huvitatud sideettevõtjatele. Läbipaistvuskohustuste kehtestamine on suunatud⁴⁰ sideteenuste turgudel konkurentsi moonutamise ja takistamise tõkestamise toetamisele. Läbipaistvuskohustus aitab kaasa juurdepääsuga, viivitamisega, diskrimineerimisega ja hinnaga seotud konkurentsiprobleemide⁴¹ lahendamisele. Samas ainult läbipaistvuskohustus üksi ei suuda üldjuhul nimetatud konkurentsiprobleemi lahendada või ära hoida. Läbipaistvuskohustust kasutatakse teiste kohustustega kaasneva- ning neid efektiivsemaks muutva kohustusena. Näiteks juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi lahendamisele aitavad läbipaistvuskohustused kaasa sellega, et muudavad juurdepääsu tingimused kõigile kättesaadavaks, läbipaistvaks ning juurdepääsu ja sidumise läbiraakimised kiiremaks. Tehniliste liidete avatus ja läbipaistvus on aga sideteenuste koostalitusvõime tagamisel eriti olulised. Diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemide lahendamisele aitavad läbipaistvuskohustused kaasa sellega, et annavad võimaluse tuvastada diskrimineerivat käitumist võimaldades vabalt jälgida ja võrrelda avalikustatud teenuste tingimusi, mille puhul diskrimineerimine võiks aset leida. Ülemäära kõrgete hindade rakendamise vältimist toetab läbipaistvuskohustus läbi hindade avalikustamise, mis aitab kiiremini nimetatud konkurentsiprobleemi tuvastada.

239. TJA võib⁴² märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kehtestada kohustuse avaldada juurdepääsu või sidumisega seotud andmed kuluarvestuse, tehniliste tingimuste, võrgu omaduste, teenuse osutamise tingimuste, sealhulgas tingimuste, mis piiravad juurdepääsu teenusele ning selle rakendusele ja kasutamisele, ja tasude kohta. Samuti võib⁴³ TJA kehtestada märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kohustuse avaldada näidispaikkumine konkreetse juurdepääsu või sidumise teenuse kohta, mis peab sisaldama vastava teenuse osutamise tingimusi, sealhulgas tasusid, vastavalt ESS §-le 53.

³⁹ Juurdepääsudirektiivi (2002/19/EÜ) preambuli punkt 16 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-ET/TXT/?uri=CELEX:32002L0019&from=EN>

⁴⁰ ESS § 134 lõige 1

⁴¹ vt peatükid 6.3.2; 6.4.2 ja 6.6.2

⁴² ESS § 50 lõige 1 punkt 1

⁴³ ESS § 50 lõige 1 punkt 2

6.4.2. Läbipaistvuskohustuste valiku analüüs

240. TJA kaalus erinevaid meetmeid, mis tagaksid sidevõrkude sidumise ja telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse kasutamiseks vajaliku teabe kättesaadavuse kõigile huvitatud isikutele ja leidis järgmist:

- mittediskrimineerimise kohustus ei ole teabe kättesaadavuse tagamiseks piisav, kuna see ei taga teabe kompaktset (näiteks näidispakkumise kujul) avalikustamist konkreetse teenuse jaoks efektiivseimal viisil (näiteks veebilehel);
- juurdepääsu kohustused ning hinnakontrolli ja kuluarvestuse kohustused ei ole piisavad, kuna nimetatud kohustused ei sätesta konkreetseid kohustusi teabe kättesaadavuse kohta.

241. Arvestades eeltoodut leiab TJA, et sidevõrkude sidumise ja telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse kasutamiseks vajaliku teabe kättesaadavuse tagamiseks kõigile huvitatud isikutele on sobivaim ja proportsionaalseim rakendada läbipaistvuskohustus. See kohustab märkimisväärse turujõuga ettevõtjat avaldama sidevõrkude sidumise ja telefonivõrgus kõne lõpetamisega seotud andmed kuluarvestuse, tehniliste tingimuste, võrgu omaduste, teenuse osutamise tingimuste, sealhulgas tingimuste, mis piiravad juurdepääsu teenusele ning selle rakendusele ja kasutamisele, ja tasude kohta. Samuti kohustab läbipaistvuskohustus märkimisväärse turujõuga ettevõtjat avaldama näidispakkumise sidevõrkude sidumise ja telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse kohta, mis peab sisaldama vastava teenuse osutamise tingimusi, sealhulgas tasusid, vastavalt ESS §-le 53.

242. Läbipaistvuskohustuste kehtestamine MTEks tunnistatud sideettevõtjatele on:

- mõistlik ja otstarbekas, kuna telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse osutamise tingimuste ja hindade avaldamine aitab tagada lähedalt seotud turgudel konkurentsi ja stabiilsust;
- mittediskrimineeriv, kuna sarnane kohustus kehtestatakse kõigile telefonivõrgus kõne lõpetamise turul MTEks tunnistatud sideettevõtjatele;
- läbipaistev, kuna kohustus on kavandatud selliselt, et MTEks tunnistatud sideettevõtjatele on üheselt arusaadav, mida TJA tema suhtes on otsustanud ning millised õigused ja kohustused sellest temale tulenevad.

6.4.3. Läbipaistvuskohustuste kehtestamine

243. TJA kehtestab Teliale, Elisale, GoNetworkile, Citic Telecomile (endine Linxtelecom), Top Connectile, Elisa Teleteenustele (endine Starman), STVle, RIKSile, Nord Connectile, TeleOne-le, Loginet-ile, Telset-ile ja Tele2-le telefonivõrgus kõne lõpetamise turul peatükkides 6.3.2 ja 6.4.2 nimetatud konkurentsiprobleemide lahendamise ning sideteenuste koostalitusvõime ja läbivühendatavuse toetamiseks järgmised ESS § 50 lg 1 punktides 1 ja 2 ning §-s 53 sätestatud kohustused:

- kohustus avaldada TJA nõudmisel sidevõrkude sidumise ja telefonivõrgus kõne lõpetamise teenusega seotud andmed kuluarvestuse, tehniliste tingimuste, võrgu omaduste, teenuse osutamise tingimuste (sealhulgas tingimuste, mis piiravad juurdepääsu teenusele ning selle rakendusele ja kasutamisele) ja tasude kohta;

- kohustus avaldada sidumisteenuse näidispakkumine ja selle muudatused sidevõrkude sidumise ja telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse kohta, mis peab sisaldama ESS § 53 lõikele 2 vastavate teenuste osutamise kohaseid tingimusi (sealhulgas hindasid).

244. Vastavalt ESS § 53 lõikele 4 on sideettevõtja, kellele on pandud näidispakkumise avaldamise kohustus, kohustatud näidispakkumise avaldama oma veebilehel või selle puudumisel muul mõistlikul viisil ning esitama TJA nõudmisel ära kirja sõlmitud juurdepääsu- või sidumislepingust.

245. Vastavalt ESS § 53 lõikele 5 on TJA-l õigus nõuda sideettevõtjalt muudatuste tegemist sidumise teenuse näidispakkumisse, kui see ei ole kooskõlas näidispakkumise avaldamise kohustuse eesmärkidega.

246. Vastavalt ESS § 53 lõikele 6 peab sideettevõtja esitama TJA-le ära kirja näidispakkumisest erinevatel tingimustel sõlmitud juurdepääsu- või sidumislepingust.

6.5. Hinnakontrolli kohustus

6.5.1. Hinnakohustuse eesmärk ja alused

247. Hinnakohustus võib osutada vajalikuks, kui turuanalüüs näitab, et konkurents konkreetsel turul ei ole tulemuslik⁴⁴. Hinnakohustus on suunatud hinnaga seotud konkurentsiprobleemide⁴⁵ vältimisele.

248. Hinnakohustuste kehtestamine edendab konkurentsi elektroonilise side ja sellega seotud teenuste osutamisel⁴⁶ ja aitab kaasa sideteenuse turu arengule⁴⁷. Nimetatud kohustus väldib ülemäärase hinna rakendamist, hinnadiskrimineerimisega ja ristsubsideerimisega seotud konkurentsiprobleeme. See omakorda tõkestab konkurentsi moonutamise või takistamise sideteenuste turgudel ning toetab üle euroopaliste sidevõrkude loomist ja arendamist ning üle-euroopaliste sideteenuste koos-talitusvõimet ja läbivühendatavust.

249. TJA võib⁴⁸ sideettevõtja suhtes, kes on tunnistatud märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks, kehtestada vastaval turul seoses sidumise või juurdepääsuga sidumist või juurdepääsu puudutavate kulude katmise ja hinnakontrolliga seotud kohustuse ning

⁴⁴ Juurdepääsudirektiivi preambuli punkti 20: Hinnakontroll võib osutada vajalikuks, kui turuanalüüs näitab, et konkurents konkreetsel turul ei ole tulemuslik. Reguleeriv sekkumine võib olla suhteliselt leebe, näiteks kohustus, et operaatorivaliku hinnad oleksid mõistlikud, nagu on sätestatud direktiivis 97/33/EÜ, või märgatavalt rangemad, näiteks kohustus, et hinnad oleksid kuludele orienteeritud, õigustamaks täielikult asjaomaseid hindu, kui konkurents ei ole piisavalt tihe, et vältida liiga kõrgeid hindu. Eelkõige peaksid märkimisväärse turujõuga operaatorid vältima hindade kokku surumist, mille korral ei ole erinevus nende tarbijahindade ja samasuguste teenuste jaemüügiga tegelevatelt konkurentidelt nõutavate vastastikuse sidumise tasude vahel piisav, et tagada püsiv konkurents. Kui riigi reguleeriv asutus arvutab välja käesoleva direktiivi alusel kohustusliku teenuse loomisega kaasnevad kulud, on otstarbekas arvestada mõistliku kasumi saamisega kasutatud kapitalilt, kaasa arvatud kulutused tööjõule ja ehituskulud, ning kohandada vajaduse korral kapitali väärtust, et see kajastaks varade väärtust ja tegevuse tõhusust kõnealusel ajal. Kulude tagasiteenimise meetod peaks olema kooskõlas oludega ning võtma arvesse vajadust suurendada tõhusust ja püsivat konkurentsi ning võimalikult suurendada tarbijate kasu.

⁴⁵ Käesoleva otsuse peatükk 6.7.2

⁴⁶ ESS § 134 lõige 1

⁴⁷ ESS § 134 lõige 2

⁴⁸ ESS § 50 lõige 1 punkt 7

kuludele orienteeritud tasudega ja kuluarvestussüsteemiga seotud kohustuse (edaspidi *hinnakohustused*).

251. Nimetatud hinnakohustusi võib⁴⁹ TJA kehtestada tingimusel, et ta on turuanalüüsi käigus tuvastanud, et konkurentsi mittetoimimise tõttu on märkimisväärse turujõuga ettevõtjal võimalik hoida hindu ülemäära kõrgel või madalal tasemel, moonutades konkurentsi ja kahjustades lõppkasutajate huve.

252. Kehtestades hinnakohustusi⁵⁰ ja soodustades sideettevõtja investeerimist järgmise põlvkonna sidevõrkudesse, võtab TJA arvesse sideettevõtja tehtud investeeringuid ning et märkimisväärse turujõuga ettevõtjal peab olema võimalik teenida otstarbekalt kasutatud kapitalilt mõistlikku kasumit, võttes arvesse kaasnevaid riske, mis on omased nimetud konkreetse uue võrguprojekti investeeringutele. Samuti lähtub TJA sideettevõtjale hinnakohustuste kehtestamisel põhimõttest, et igasugune TJA nõutav kulude katmise mehhanism või hinna kujundamise meetod peab teenima efektiivse ja pideva konkurentsi huvi ja suurendama tarbijate kasu. Selleks võib TJA arvestada ka hindu, mis on kasutusel teistel võrreldavatel turgudel.

253. Kohustuse valikul arvestab⁵¹ TJA muu hulgas Euroopa Komisjoni elektroonilise side turgu puudutavate soovitude ja seisukohtadega ning Euroopa Liidu sideturu regulaatorite koostöös kujundatud vastava praktikaga.

254. Euroopa Komisjon on kehtestanud⁵² soovitusel telefoni ja mobiiltelefoni kõne lõpetamise tasu reguleerimise kohta (edaspidi *Euroopa Komisjoni kõne lõpetamise tasu reguleerimise soovitus*). Selles leiab Euroopa Komisjon kokkuvõtvalt⁵³, et telefonivõrgus kõne lõpetamise turul peaksid riikide reguleerivad asutused märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kehtestama tõhusa operaatori kuludele vastavad lõpetamistasud, kuna see tagab hinnaga seotud konkurentsiprobleemide tõhusaima vältimise ning edendab seeläbi teenuse pakkumise ja tarbimise efektiivsust. Nimetatud tasud peaksid olema sümmeetrilised. Tõhusate kulude hindamisel on soovitatav kasutada meetodit, mille puhul lähtutakse käesoleva aja kuludest ja kasutatakse tulevikule orienteeritud pikaajalistelt lisanduvat kuludel põhinevat alt-üles modelleerimist (edaspidi *pure BU LRIC meetod*). Kui riikide reguleerivatel asutustel, kellel on ebapiisavalt vahendeid, on objektiivselt üle jõu käiv kohaldada soovitatavat meetodit, võivad asjaomased riikide reguleerivad asutused kasutada alternatiivset meetodit. Alternatiivsest meetodist tulenev mis tahes tasu ei tohi olla suurem kui niisuguste lõpetamistasude keskmine väärtus, mille riikide reguleerivad asutused on kehtestanud soovitatava meetodi alusel.

255. Euroopa Komisjoni kõne lõpetamise tasude reguleerimise soovitusel selgituskirja⁵⁴ peatükis 4 on põhjendatud Euroopa Komisjoni kõne lõpetamise tasude reguleerimise

⁴⁹ ESS § 52 lõige 1

⁵⁰ ESS § 52 lõige 2

⁵¹ ESS § 46 lõige 2

⁵² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=OJ:L:2009:124:TOC>

⁵³ kõne lõpetamise tasu reguleerimise soovitusel artiklid 1, 2 ja 12.

⁵⁴ http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/ia_2009/sec_2009_0600_en.pdf

soovituse selgituskirja⁵⁵ peatükis 4 on põhjendatud *pure BU LRIC* meetodi vajalikkust ja asjakohasust kõne lõpetamise hinna reguleerimisel järgmiselt (lühendatud):

Fikseeritud- ja mobiilsidevõrkude vahelise konvergensti (lähenemise) suurenemise keskkonnas ning eesmärgiga edendada jätkusuutlikku konkurentsi ja investeringuid kõigil telekommunikatsiooniturgudel, on oluline, et regulatsioon on nii palju, kui võimalik tehnoloogiliselt neutraalne ja tagab, et ei eksisteeriks konkurentsi moonutusi ega piiranguid ning et efektiivne investeerimine ja innovatsioon oleks soodustatud. Need põhimõtted on sätestatud raamdirektiivi artiklis 8 ja hõlmavad siseturu arendamist läbi järjepideva regulatiivse praktika ja -raamistiku kohaldamise. Eespool nimetatud kaalutlused tähendavad, et sarnastes tingimustes ja sarnaste turutõrgete korral peaks kohaldama sarnaseid hinnaarvestuse põhimõtteid.

Regulaatorid võivad hinnaarvestusse kaasata kulusid, mis on kantud reguleeritava sideettevõtja poolt ajalooliselt rajatud sidevõrgu investeringutena (tegelikud ehk ajaloolised kulud) või kulusid, mis tekivad investeringutest, kui mõtteline sidevõrk ehitatakse täna (tänapäevased kulud ehk nüüdisväärtus). Kuigi mõlemad lähenemisviise võib põhimõtteliselt kasutada, täitmaks efektiivsuse eesmärki, on tänapäevaste kulude lähenemine konkurentsivõimelise efektiivsuse standardiga siiski rohkem kooskõlas, kuna tiheda konkurentsiga turul määratakse hinnad valitseva tehnoloogia alusel. Konkurentsivõimelises keskkonnas konkureerivad operaatorid tänapäevaste kulude alusel ja ei hüvitata kulusid, mis on tekkinud ebaefektiivsusest. Samuti ei tohiks reguleerimise kaudu lubada kõrgete kuludega ettevõtjatel kanda oma ebaefektiivsust lõpptarbijatele edasi. Ettevõtjatel, kellele hüvitatakse tegelikud kulud, on vähe stiimuleid efektiivsuse suurendamiseks. Sellises olukorras ettevõtja, kes suudab lõpetada kõnesid odavamalt, ei ole ettevõtja, kes saab kasu efektiivsuse kasvust. Vastupidi, hoopis vähem efektiivne (konkureeriv) sideettevõtja, kes maksab madalamat kõne lõpetamise tasu (suurema efektiivsusega sideettevõtjale), saab seeläbi põhjendamatu konkurentsielise.

Sobiva kulubaasi valiku tegemine on seotud kulumudeli valikuga, st kas valida ülevalt-alla kulumudel (top-down), alt-üles kulumudel (bottom-up) või nende kahe hübriidne kulumudel. Ülevalt-alla kulumudeli algseks infoallikaks on ettevõtja poolt kantud tegelikud kulud (ehk ajaloolised kulud). Alt-üles kulumudelid kasutavad lähtepunktina nõudluse andmeid, mille alusel, kasutades majandus-, inseneri- ja raamatupidamispõhimõtteid, piiritletakse efektiivne sidevõrk, mis on võimeline teenindama nimetatud nõudlust. Alt-üles kulumudelid võimaldavad rohkem paindlikust sidevõrgu efektiivsuse osas ja vähendavad sõltuvust reguleeritud ettevõtja andmetest. Alt-üles kulumudel on sünonüüm efektiivse sideettevõtja sidevõrgu teoreetilisele kontseptsioonile, sest see peegeldab kasutuses olevate seadmete koguse asemel vajatavate seadmete kogust ja mudel ignoreerib pärandkulusid (legacy costs). Alt-üles kulumudel ei taga, et kõik tegelikult (ajalooliselt) kantud kulud (investeringud) saavad lõpuks reguleeritud teenuse poolt kaetud.

Tulevikku suunatud perspektiivi kohaselt valiks uus turule sisenev operaator pakettkommutatiooni põhise sidevõrgu, kus kõik pakutavad teenused edastatakse üle IP tuumikvõrgu. Arvestades, et efektiivsete kulude tasandikohaste kõne lõpetamise tasude reguleerimise eesmärgiks on kajastada olukorda, mis oleks valdav konkurentsi tingimustes, tähendab see kulumudeli koostamist kõige tõhusamate tehnoloogiatest lähtudes, mis on kulumudeli koostamise hetkel kättesaadavad. Tiheda konkurentsiga turul

⁵⁵ http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/ia_2009/sec_2009_0600_en.pdf

valiks uus turule siseneja kõige tõhusama kättesaadava tehnoloogia, see tähendab, et ülekandevõrk põhineks järgmise põlvkonna sidevõrgul (NGN – next generation network). Seega alt-üles kulumudel ehitatakse üles eeldusega, et ülekandevõrk põhineb järgmise põlvkonna sidevõrgul (NGN) ulatuses, mille kulusid on võimalik usaldusväärsetl kindlaks määrata.

See tähendab ka seda, et kõneliiklus tuleb muundada IP põhiseks. Kuna sidevõrgud seotakse käesoleval ajal valdavalt ikkagi läbi aegmultipleksimise (TDM – time division multiplexing) tehnoloogia, siis on vaja lisada alt-üles kulumudelile meediumilüüse (media gateways), et tagada sidumine operaatoritega, kes kasutavad tavatelefonivõrgu (PSTN) põhiseid seadmeid.

Otsustades kõne lõpetamise reguleeritud hulгимüügi hinna õige taseme üle, on oluline tagada, et rakendatav meetod soodustab tõhusat tootmise ja tarbimise otsuste tegemist ning minimeerib kunstlikke ülekandeid ja moonutusi konkurentide ja tarbijate vahel. Seega peaksid reguleerivad asutused rakendama kulumudeleid, mis seavad hulгимüügi kõne lõpetamise hinnad lisanduvatele kuludele nii lähedale kui võimalik. Mida lähemal on kõigi sideettevõtjate kõne lõpetamise hind lisanduvatele kuludele, seda tõenäolisem on, et see toob kaasa kõige tõhusama ja vähem moonutatud kõne lõpetamise teenuse kasutamise ja väheneb selliste probleemide ohtu, nagu ristsubsideerimine sideettevõtjate ja klientide vahel, ebaefektiivne hinnakujundus ja -investeeringud. Seetõttu on õigustatud kohaldada ainult kõne liiklusega seotud lisanduvate kulude jaotamise meetodid (pure LRIC), kus asjakohaseks lisanduvaks kuluks on hulгимüügi kõne lõpetamise teenus, mis sisaldab ainult neid kulusid, mis ei eksisteeriks, kui seda teenust enam ei toodetaks (st välditavad kulud).

Pure LRIC lähenemine tunnistab olulise eesmärgina lühiajalisel piirkulul hinnaarvestust (short-run marginal cost pricing). Samuti, kuna sidevõrgul põhinevate teenuste kulude struktuuri iseloomustatud olulisel määral püsikulud ja eeldades, et kõik kulud muutuvad pikas perspektiivis muutuvkuludeks, on seega tagatud teenuse põhiste püsikulude ja muutuvkulude katmine, mis lisanduvad osutatavale teenusele pikas perspektiivis.

Peamine eelis lisanduvate kulude meetodi (nimetatakse ka välditavate kulude meetodiks) korral, mis kaasab ainult efektiivsed kulud, on, et see edendab efektiivseid tootmise ja tarbimise otsuseid. See saadab korrektseid signaale kõnet algatavatele sideettevõtjatele seoses nende tegevusega tekitatud kuludega, mis läbi nad saavad kohandada oma käitumist kõige efektiivsemal viisil. Näiteks võivad kõne lõpetamise hinnaga kaetud sidevõrgu kulud, mis ei tulene otseselt kõnealuse teenuse osutamisest, põhjustada moonutatud signaale ja kõrgemaid hindasid kõne lõpetamise teenust ostvatele kõnet algatavatele sideettevõtjatele ja seega ka nende jaeklientidele. Selle tulemusena ristsubsideeritakse kõnet lõpetava sideettevõtja investeerimiskulusid kõnet algatava sideettevõtja poolt ja see võib põhjustada ka optimaalsest väiksemat kõnede arvu sidevõrkude vahel.

Lisanduvatel kuludel põhinevad reguleeritud kõne lõpetamise tasud leevendavad eespool nimetatud moonutusi ja tagavad ühtlasema ja tasakaalustatuma reguleeriva raamistiku. Sellised tasud vähendavad ristsubsideerimise ulatust kliendigruppide vahel (näiteks fikseeritud- ja mobiilside vahel) ja ka suuremate ja väiksemate sideettevõtjate vahelise kõnede liikluse tasakaalustamatusest tulenevate rahaliste kahjude mõju. Seega võib eeldada, et kõne lõpetamise tasud, mis pikas perspektiivis ühtlustavad teenuse osutamisega lisanduvad kulud, toovad kaasa suurema konkurentsi ja madalamad jaehinnad klientidele, samas tagavad ka efektiivsete kulude katmise ja asjakohased investeerimise stiimulid.

Pure LRIC lähenemise korral kaasatakse ainult kulud, mille eksisteerimine lakkab, kui hulгимүүги kõne lõpetamise teenuse osutamine lõpetatakse. Sageli on väidetud, et kuna suur osa ühistest ja üldistest kuludest (joint and common costs) ei ole hulгимүүги kõne lõpetamise teenusega lisanduvad kulud, tuleks ette näha nende lisamine LRIC kulumudelisse kas juurdehindlusena (mark-up) või defineerida lisanduvaid kulusid laiemalt. Väidetakse ka seda, et mitme tootega ettevõtete korral, jaotades ühised ja üldised kulud Ramsey hinnakujunduse teel, kaasneks sellega sotsiaalselt kõige optimaalsem tulemus. See tähendab hinnakujundust, mille puhul juurdehindlus (mark-up) on omistatud vastavalt üksikute teenuste elastsusele. Siiski nõuab nimetatud elastsuse täpselt kindlaks määramine märkimisväärselt palju informatsiooni. Lisaks, isegi kui Ramsey hinnakujundus põhimõtteid rakendada kõne lõpetamise hinnale, eksisteerib märkimisväärne oht, et vastavad (reguleerimata) jaehinnad ei ole seatud Ramsey hinnakujunduse põhimõtte kohaselt ja üldine heaolu seeläbi väheneb. Lisaks, nagu eespool öeldud, eksisteerivad kulude jaotusprobleemid ja konkurentsiprobleemid (nt fikseeritud ja mobiilside operaatorite vahel ning väiksemate ja suuremate sideettevõtjate vahel), mis on seotud lisanduvatele kuludele täiendava juurdehindluse (mark-up) võimaldamisega kõne lõpetamise turgudel.

Samuti tuleb märkida, et Euroopa Liidus eksisteerivad kuludele orienteeritud hulгимүүги kõne lõpetamise hinna tarbeks kulude jaotamise väljatöötatud süsteem, nimetusega helistaja sidevõrgu operaator maksab (Calling Party Network Pays) eeldab, et helistaja on ainus osapool, kes põhjustab kõnega kaasnevaid kulusid. Siiski on oluline mõista, et nii helistaja kui ka kõnet vastu võttev osapool põhjustavad ühiselt tehtava kõne ja saavad sellest kõnest ka ühiselt kasu. Kui vastuvõtja ei saaks kõnest kasu, siis ta ei nõustuks kõnet vastu võtma. Selles osas erineb kõne lõpetamise turg teistest turgudest, kus kulude loomisega kaasnev kasu saab omistada ainult ühele poolele. Traditsiooniline kulude põhjusliku seose põhimõtte järgi on kulupõhiste hindade sätestamisel soovitatav, et kulude looja peaks olema ka kulude kandja. Arvestades kõne lõpetamise kahepoolset loomust, siis mitte kõik kõne lõpetamisega seotud kulud ei pea tingimata olema kaetud hulгимүүги tasumääraga, millega maksustatakse kõnet algatav sideettevõtja. Isegi kui hulгимүүги kõne lõpetamise hinnad oleks nullis, siis kõnet lõpetav sideettevõtja omaks ikkagi võimet katta kõne lõpetamisega seotud kulud mitte-reguleeritud jaeteenuste tasudest. Pigem on küsimuseks, kuidas jaotada rahalised ülekanded sideettevõtjate vahel nii, et oleks kõige paremini tagatud majanduslik tõhusus tarbijate hüvanguks.

Viimase aja majandusealases kirjanduses on märgitud, et mobiiltelefonivõrkudes (sama kehtib ka telefonivõrkude kohta) esineva kõne välismõjude (call externalities) olemasolu tõttu eksisteerivad tugevad stiimulid rakendada võrgu sisestele ja võrkude vahelistele kõnedele erinevaid hindasid. Seda seetõttu, et kõrged, piirkulusid (marginal costs) ületavad mobiiltelefonilt mobiiltelefonile kõne lõpetamise tasud vähendavad teiste sideettevõtjate sidevõrkude atraktiivsust ja seega ka nende konkurentsivõimet.

See teooria viitab sellele, et piirkuludest kõrgemad mobiiltelefonivõrgu kõne lõpetamise tasud (sama kehtib ka telefonivõrkude kõne lõpetamise tasude kohta) võivad viia püsivate netomakseteni väiksemate sidevõrgu operaatorite poolt suurematele sidevõrgu operaatoritele. Kuna ka sidevõrkude vaheliste kõnede jaehinnad on kehtestatud ülalpool kulusid, siis tähendab see seda, et väiksemad sidevõrgud saavad ka suhteliselt vähem kõnesid. Seega, vastava kirjanduse kohaselt põhjustavad kõne lõpetamise tasud, mis on kõrgemad, kui kõne lõpetamise teenuse piirkulu, strateegiliselt tekitatud mõjusid, mis võivad kahjustada väiksemate sidevõrkude operaatoreid.

Lisaks võib väita, et kõrged minutipõhised kõne lõpetamise tasumäärad survestavad sideettevõtjaid rakendama minutipõhiseid jaehindasid, piirates seeläbi võimalike uuenduslike pakkumiste teket, nagu näiteks need, mis põhinevad püsitasudel (flat-rate tariff), mis omakorda võiksid soodustada suuremat jaetarbimist.

6.5.2. Hinnaga seotud konkurentsiprobleemid

256. Alljärgnevalt on esitatud võimalikud hinnaga seotud konkurentsiprobleemid ja analüüsitud nende esinemise võimalusi praktikas.

257. Sidevõrgus kõne lõpetamise turgudel võivad eksisteerida peamiselt ülemäärase hinna, hinnadiskrimineerimisega ja ristsubsideerimisega seotud konkurentsiprobleemid. Ülemäärane hind on hind, mis võimaldab ettevõtjal teenida kõrgemaid kasumeid, kui võiks teenida efektiivse konkurentsiga turul. Selle konkurentsiprobleemi põhiliseks allikaks on operaatorite märkimisväärne turujõud kõnede lõpetamise üle oma sidevõrkudes. Eelkõige ilmneb ülemäärase hinna rakendamine juhtudel, kui kehtib helistaja maksab põhimõtte, mistõttu kõne vastuvõtjad ei hooli piisavalt kuludest, mida teised osapooled neile helistades kannavad ning seega puudub märkimisväärne tasakaalustav ostja jõud. Seetõttu on operaatorid motiveeritud nõudma teistel sideettevõtjatelt kõne lõpetamise teenuste eest ülemäärast hinda, mis viib suure tõenäosusega ressursside ebaefektiivsete paigutusteni ning moonutatud hinnastruktuurideni.

258. Hinnadiskrimineerimine jaguneb hinnadiskrimineerimiseks sideettevõtjate vahel ja hinna-diskrimineerimiseks sisemise ja välimise varustamise vahel. Hinnadiskrimineerimine sideettevõtjate vahel seisneb sidevõrgus erinevate kõnelõpetamise hindade rakendamises erinevatele sideettevõtjatele.

259. Hinnadiskrimineerimisega sisemise ja välimise varustamise vahel on tegemist juhul, kui vertikaalselt integreeritud sideettevõtja nõuab temaga jaeturul konkureerivalt sideettevõtjalt hulgitteenuste eest kõrgemat hinda (sageli ka ülemäärast hinda), kui vertikaalselt integreeritud sideettevõtja nõuab oma jaeteenust pakkuvalt üksuselt. Ehk teisisõnu toimub diskrimineerimine sisemise ja välimise varustamise vahel. Hulgitteenuste turul võib märkimisväärse turujõuga vertikaalselt integreeritud sideettevõtja hinnadiskrimineerimise tagajärjel tõsta oma konkurentide kulusid jaeturul läbi ülemäärase hinna, mis võib viia konkurentide jaemüügi piiramiseni ning seeläbi üleüldise konkurentsiolekorra kahjustamiseni.

260. Ristsubsideerimisega on tegemist juhul, kui märkimisväärse turujõuga ettevõtja poolt nõutakse hulgiturul kuludest kõrgemat (ülemäärast) hinda ning vertikaalselt allapoole seotud turul rakendatakse kuludest madalamat hinda (kuludest madalama hinna rakendamine on käsitatav ka röövelliku hinnakujundusena). Juhul kui hulgitasandi hind on ülemäärane ning jaetasandi hind röövellik (allapoole kulusid), annab see märkimisväärse turujõuga ettevõtjale võimaluse laiendada oma turujõudu vertikaalselt allapoole seotud turule. Seega on ristsubsideerimise üheks teguriks ülemäärane hind. See on hind, mis võimaldab ettevõtjal teenida kõrgemaid kasumeid, kui võiks teenida efektiivse konkurentsiga turul.

261. Eeltoodust järeldub, et ülemäärane hind takistab efektiivse konkurentsi toimimist, mis omakorda kahjustab lõppkasutajate huve.

262. Kuivõrd *ex ante* regulatsiooni kehtestamine ei sisalda endas hinnangut sellele, kas ettevõtja on pannud toime õiguserikkumise ning oluline on üksnes kindlaks teha, kas tema majanduslik tugevus annab talle võimu käituda märgatavas ulatuses sõltumatusena

konkurentidest, klientidest ja lõpuks ka lõppkasutajatest⁵⁶, tuleb ka telefonivõrgus kõne lõpetamise turul esineda võivaid konkurentsiprobleeme hinnata ennekõike potentsiaalselt esineda võivate konkurentsiprobleemidena. Samuti, kas sellised konkurentsiprobleemid võivad turu konkurentsiolekorrast tingituna praktikas realiseeruda.

263. MTE-ks tunnistatud sideettevõtjad omavad tehnoloogilistel põhjustel igauks praegu ja ka tulevikus (lähima kolme aasta jooksul) telefonivõrgus kõne lõpetamise turul märkimisväärset turujõudu (sh 100%-list turuosa) ja antud turul kehtib helistaja maksab põhimõte ning puudub tasakaalustav ostja jõud⁵⁷. Seega on neil olemas võime kasutada oma turujõudu konkurentsi moonutamiseks läbi eelkirjeldatud ülemäärase hinna, hinnadiskrimineerimise ja/või ristsubsideerimise rakendamise.

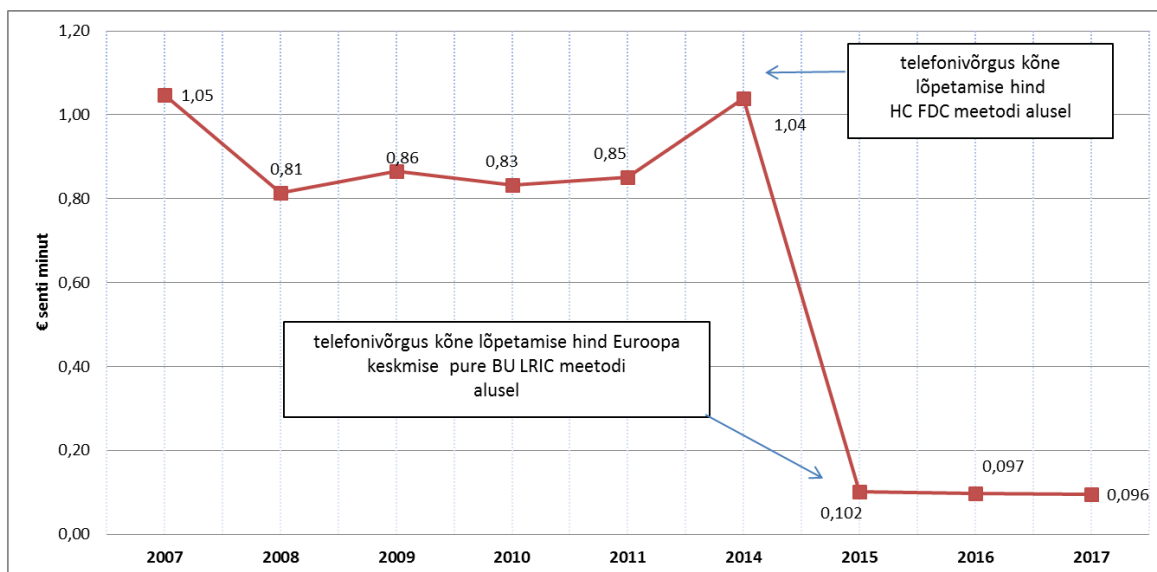
264. Varasemalt TJA 12.12.14 otsusega nr 22-6/14-513 MTE-ks tunnistatud sideettevõtjatele rakendati telefonivõrgus kõne lõpetamisele hinnaga seotud kohustused, mille alusel peavad nimetatud sideettevõtjad rakendama telefonivõrgus kõne lõpetamisel hinda, mis ei ole kõrgem, kui Euroopa Komisjoni kõne lõpetamise tasu reguleerimise soovitusel sätestatud meetodi (*pure BU LRIC* meetod) alusel arvestatud Euroopa riikide reguleerivate asutuste poolt kehtestatud keskmine telefonivõrgus kõne lõpetamise hind. Seega varasemalt MTE-ks tunnistatud sideettevõtjatel ülemäärase hinna, hinnadiskrimineerimisega ja ristsubsideerimisega seotud konkurentsiprobleemid käesoleval ajal puuduvad, kuna selle välistab rakendatud hinnakohustus.

265. Tele2, kes ei ole varasemalt MTE-ks tunnistatud, rakendab käesoleval ajal telefonivõrgus kõne lõpetamisele reguleeritud mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse hinda 0,0089 €/min, mis on ca 9 korda kõrgem, kui praegu rakendatav reguleeritud telefonivõrgus kõne lõpetamise hind 0,00096 €/min. Seega Tele2-e rakendatav telefonivõrgus kõne lõpetamise hind on ülemäärane ja põhjustab seeläbi hinnadiskrimineerimise ja ristsubsideerimisega seotud konkurentsiprobleeme.

266. Samas on teada, et ajalooliselt on MTE-ks tunnistatud sideettevõtjad rakendanud oluliselt kõrgemaid (ülemääraseid) telefonivõrgus kõne lõpetamise hindasid (vt joonis nr 4). Samuti on kõik hinnaga langetused ajalooliselt toimunud ainult läbi vastava reguleeriva asutuse otsuse. Vabatahtlikult ülemääraseid hindasid sideettevõtjad langetanud ei ole. Seega eksisteerib märkimisväärne tõenäosus, et ilma vastavate kohustuse rakendamiseta võivad märkimisväärse turujõuga ettevõtjad ära kasutada oma turujõudu ülemäärase telefonivõrgus kõnelõpetamise hinna rakendamiseks.

⁵⁶ raamdirektiivi artikli 14 lõige 2, ESS § 45 lõige 2

⁵⁷ Vt. peatükki 4.3 koos alampeatükkidega

Joonis 4. Telefonivõrgus kõnelõpetamise hindade muutus aastatel 2007-2017

6.5.3. Hinnakohustuste valiku analüüs

267. Alljärgnevalt on analüüsitud märkimisväärse turujõuga ettevõtjale rakendatavaid erinevaid võimalike kohustusi, leidmaks kohustust, mis tagaks kõne lõpetamise teenuse puhul hinnaga seotud konkurentsiprobleemide tõhusaima vältimise. Esmalt vaadeldakse hinnakohuse teise kohustustega asendamise võimalikkust ja seejärel erinevaid hinnakohustuste rakendamise meetodeid.

6.5.3.1 Hinnakohustuse teiste kohustustega asendamise võimalikkuse analüüs

268. Peatükis hinnatakse, kas märkimisväärse turujõuga ettevõtjale rakendatavat hinnakohustust on võimalik ja otstarbekas asendada mõne muu ESS-is sätestatud kohustusega nagu näidispakkumise avaldamise-, juurdepääsu-, läbipaistvuse-, mittediskrimineerimise - või kuluarvestuse lahususe kohustusega.

269. Näidispakkumise avaldamise- ja juurdepääsukohustused⁵⁸ ei ole piisavad hinnaga seotud konkurentsiprobleemide vältimiseks, kuna nimetatud kohustused ei sätesta konkreetseid kohustusi kõnede lõpetamise hinna alandamise kohta.

270. Jaehindadele läbipaistvuse kohustuse⁵⁹ rakendamine (kõne jaehinnas on välja toodud selles sisalduv kõne lõpetamise hind) võib ülemäära kõrgete hindade kehtestamise probleemi leevendada juhul, kui erinevatesse sidevõrkudesse tehtavate kõnede hindadest teadlikud lõppkasutajad saavad oma nõudlust reguleerida vastavalt kõne lõpetamise hindade muutusele.

271. Arvestades numbriliikuvuse nõuet, mille tõttu lõppkasutajal on telefoniteenuse osutaja vahetamise korral õigus säilitada talle telefoniteenuse osutaja poolt kasutada antud telefoninumber, ei ole helistaval lõppkasutajal võimalik telefoninumbri järgi tuvastada, millise operaatori teenust kõne aadressaat kasutab. Selleks peaks lõppkasutaja enne iga kõne tegemist kontrollima, kus võrgus asub lõppkasutaja number, millele ta helistada soovib, ja vastavalt sellele valima oma edasise käitumisviisi: kas helistada

⁵⁸ ESS § 50 lõike 1 punktis 2 ja 5

⁵⁹ ESS § 50 lõike 1 punkt 1

tavapäraselt, kasutada „tagasihelistamise palvet“ või valida mõni muu number. Seetõttu ei pruugi lõppkasutajad reageerida kõne lõpetamise hindade tõstmisele. Samuti ei anna jaehindade läbipaistvus garantiid, et need hinnad ei oleks ülemääraselt kõrged. Eeltoodust lähtudes ei lahenda hulgitasandil läbipaistvuskohustuse kehtestamine iseenesest jaehindade läbipaistvusega seonduvaid probleeme.

272. Mittediskrimineerimis-⁶⁰ ja läbipaistvuskohustuse koos kuluarvestuse lahususe kohustusega⁶¹ rakendamine ei takista märkimisväärse turujõuga ettevõtjat rakendamast telefonivõrgus kõne lõpetamise ülemääraseid hindasid. Sellised kohustused muudaksid küll võrgusiseste kõnede lõpetamise kulud nähtavaks ja kohustaksid märkimisväärse turujõuga ettevõtjat pakkuma nii oma jaeüksusele, kui ka teistele operaatoritele samaväärseid telefonivõrgus kõne lõpetamise hindasid. Samas ei kohusta nimetatud sätted märkimisväärse turujõuga ettevõtjat pakkuma teistele sideettevõtjatele võrgusiseste kõnede kuludega samaväärset kõne lõpetamise hindu. Seega võib märkimisväärse turujõuga ettevõtja nii teistele operaatoritele kui ka oma jaeüksusele ülemäära kõrgete kõne lõpetamise hindade rakendamisel samaaegselt rakendada lõppkasutajatele oluliselt madalamaid jaehindu, mis ei arvesta teenuse täielike kuludega ning seeläbi piirata teiste operaatorite jaemüüki.

273. Kuna eelkirjeldatud kohustused ei ole hinnaga seotud konkurentsiprobleemide lahendamiseks piisavad, on vajalik ja otstarbekas telefonivõrgus kõne lõpetamise turul hinnaga seotud konkurentsiprobleemide vältimiseks, samuti lõppkasutajate kasu suurendamiseks ning efektiivse ja pideva konkurentsi kaitseks rakendada märkimisväärse turujõuga ettevõtjale hinnakohustusi⁶², mis sätestavad rakendatava hinna suuruse.

6.5.3.2 Hinnakohustuse valimine

274. Hinnakohustuste valimisel peab eelkõige lähtuma ESS § 52 lõikest 1 ja 2 ning Euroopa Komisjoni kõne lõpetamise tasu reguleerimise soovitusel.

275. Telefonivõrgus kõne lõpetamise turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjatele hinnakohustuste kehtestamisel kaalus TJA hinnakohustuste rakendamisel järgnevaid meetodeid:

- „jaehind miinus meetod“;
- „kuludele orienteeritud hinna arvestamise meetod“;
- „võrreldavate hindade (*benchmark*) meetod“.

276. „Jaehind miinus meetodi“ korral määratakse reguleeritava hulgiteenuse hind järgnevalt: jaeteenuse tuludelt lahutatakse hulgiteenusega mitteseotud jaeteenuste kulud ja liidetakse hulgiteenusega seotud põhjendatud kulud.

277. Arvestades telefoni jaeteenuste turu konkurentsiolukorda, on „jaehind miinus meetodi“ hinnakohustuse rakendamisel puuduseks võimalus, et konkurentsiolukord kõneteenuste jaeturul surub jaeteenuste hinnad alla teenuse osutamise kulude, mis viiks ka telefonivõrgus kõne lõpetamise hinna alla teenuse osutamise kulude. See aga ei ole kooskõlas ESS § 52 lõikega 2, kuna sellisel juhul ei arvestataks sideettevõtjate poolt tehtud investeeringuid ja mõistliku kasumi teenimise võimaldamist. Samuti ei ole see

⁶⁰ ESS § 50 lõike 1 punkt 3

⁶¹ ESS § 50 lõige 4

⁶² ESS § 50 lõige 1 punkt 7

kooskõlas Euroopa Komisjoni kõne lõpetamise tasu reguleerimise soovitusel. Seetõttu ei ole „jaehind miinus meetodi“ rakendamine telefonivõrgus kõne lõpetamise hindade reguleerimiseks mõistlik ja otstarbekas.

278. „Kuludele orienteeritud hinna arvestamise meetodi“ korral peab reguleeritav hind põhinema teenuse kuludel. Olenevalt regulatsiooni eesmärgist saab „kuludele orienteeritud hinna arvestuse meetodi“ koostamisel lähtuda järgmistest alustest:

1) teenuse jaoks vajalike varade (sidevõrgu) mahu hindamise meetodid

1.1) tegelikult kasutusel olev sidevõrk ehk varasid hinnatakse ülevalt-alla (*top-down*)

1.2) teoreetiliselt antud riigi jaoks optimaalseim ja efektiivsetele konkurentsitingimustele vastav sidevõrk ehk varasid hinnatakse alt-üles (*bottom-up*)

2) varade kulubaas

2.1) varade tegelikud ajaloolised väärtused (*HCA - historical cost accounting*)

2.2) varade käesoleva aja väärtused (*CCA - current cost accounting*)

3) kulude jaotusmeetodid

3.1) teenustele jaotatakse kõik kulud proportsionaalselt ehk täielikult jaotatud kulud (*FDC – full distributed costs*)

3.2) teenusele jaotatakse ainult kulud, mis ei eksisteeri (välditavad kulud), kui teenust ei osutata ehk teenusega lisanduvad kulud (*IC – incremental costs*)

3.2.1) teenusele jaotatakse ainult kõne liiklusega seotud pikaajaliselt lisanduvad kulud (*pure LRIC – pure long run incremental costs*)

3.2.2) teenusele jaotatakse kõne liiklusega ja kõne liiklusega mitte seotud pikaajaliselt lisanduvad kulude (*LRIC - long run incremental costs*)

3.2.3) teenusele jaotatakse kõne liiklusega, kõne liiklusega mitte seotud ja teatud osa üldistest püsilistest kuludest (*LRIC+ long run incremental costs plus*).

Iga eelnimetatud „kuludele orienteeritud hinna arvestamise meetodi“ alus annab tulemuseks erineva teenuse hinna.

279. Euroopa Komisjoni kõne lõpetamise tasu reguleerimise soovitusel kohaselt peab „kuludele orienteeritud hinna arvestamise meetodi“ aluseks võtma *pure BU LRIC* meetodi. Käesoleval ajal määratakse Euroopas Liidus telefonivõrgus kõne lõpetamise hinda nimetatud kuludele orienteeritud hinna arvestamise *pure BU LRIC* meetodi alusel 21 liikmesriigis.

280. Eestis ei ole välja töötatud ega rakendatud telefonivõrgus kõne lõpetamise turul hinnaregulatsiooni, mis põhineks Eesti telefonivõrkude kuludele orienteeritud hinna arvestamise *pure BU LRIC* meetodil. TJA leidis oma eelmises telefonivõrgus kõne lõpetamise turu reguleerivas 12.12.14 otsuses nr 22-6/14-513 ja jääb ka praegu seisukohale, et Eesti telefonivõrkude kuludel põhineva *pure BU LRIC* meetodika väljatöötamise ja rakendamise kulud on võrreldes sellest saadava konkurentsi tõusu ja tarbijate kasuga, ebaproportsionaalselt suured.

281. Lisaks otsestele kõrgetele kuludele, mis on seotud BU LRIC mudeli loomise teenuse ostmisega vastava kogemusega konsultatsioonifirmalt kaasneksid *BU pure LRIC* meetodikaga ka kulud, mis seonduvad meetodika juurutamise ja käigus hoidmisega: meetodika juurutamise protsess kehtaks vähemalt 1,5 aastat ning nõuaks TJA poolt

vaadatuna 2-3 uue töötaja palkamist. Lisaks peab metoodikat uuendama vähemalt kord 3 aasta jooksul, mis samuti nõuab märkimisväärset tööjõu- ja rahalist ressursi.

282. Samuti kaasneksid sellise metoodika juurutamise ja käigus hoidmisega märkimisväärsed kulud regulatsiooni adreessadiks olevale MTE-st sideettevõtjale, seda kasvõi täiendava tööjõu vajadusest. Samas langevad telefonivõrgus kõne lõpetamise mahud järjepidevalt ca 10% aastas.

283. Eeltoodust tulenevalt ei ole Eesti telefonivõrkude kuludel põhineva *pure BU LRIC* meetodi rakendamine telefonivõrgus kõne lõpetamise hindade reguleerimiseks mõistlik ja otstarbekas.

284. Tagamaks võimalike konkurentsiprobleemide tõhusaim vältimine ning edendada seeläbi teenuse pakkumise ja tarbimise efektiivsust on otstarbekas lähtuda Euroopa Komisjoni kõne lõpetamise tasu reguleerimise soovituselt ja rakendada „võrreldavate hindade meetodit“, mis põhineb Euroopas rakendatud *pure BU LRIC* meetodi põhiste kõne lõpetamise hindade keskmisel ja milline võimalus on sätestatud ka ESS § 52 lõikes 2 ning Euroopa Komisjoni kõne lõpetamise tasu reguleerimise soovitusel artiklis 12.

285. MTE-ks tunnistatud sideettevõtjatele (välja arvatud Tele2, Nord Connect ja TeleOne) on olemas „võrreldavate hindade meetodit“, mis põhineb Euroopas rakendatud *pure BU LRIC* meetodi põhiste telefonivõrgus kõne lõpetamise hindade keskmisel rakendamise⁶³ kogemus alates 2015 aasta märtsist. Sellest tulenevalt rakendavad hetkel MTE-ks tunnistatud sideettevõtjad (välja arvatud Tele2) telefonivõrgus kõne lõpetamisel ühesugust (sümmeetrilist) hinda 0,096 €senti minut. Tele2-le on *pure BU LRIC* meetodi põhise telefonivõrgus kõne lõpetamise hinnale kohustuse rakendamine esmakordne, kuid Tele2-l on sarnase kohustuste rakendamise kogemus mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise turul⁶⁴. Nord Connectil, Loginetil, Telset-il ja TeleOne-l eelnimetatud hinnakohustuse rakendamise kogemus puudub.

286. „Võrreldavate hindade meetodit“ rakendamine on otstarbekam ja mõistlikum, kui Eesti telefonivõrgu kuludel põhineva *pure BU LRIC* meetodi juurutamine, kuna selle rakendamine on nii märkimisväärse turujõuga ettevõtjatele kui regulaatorile vähem koormavam ning annab samaväärse tulemuse kui Eesti põhine *pure BU LRIC* meetod.

287. TJA on veendunud, et „võrreldavate hindade meetodit“ ja Euroopa Liidu keskmine *BU pure LRIC* meetodi alusel arvestatud kõne lõpetamise hind on samaväärne Eesti telefonivõrgu kuludel põhinevate *BU pure LRIC* meetodi alusel arvestatud kõne lõpetamise hinnaga. Sellise Euroopa keskmise *BU pure LRIC* meetodi alusel arvestatud kõne lõpetamise hinna aluseks olevate erinevates riikides rakendatud hindade maht on piisavalt laiapõhjaline ning sinna on kaasatud erinevate majandusolukordadega nii Ida-, Lääne-, Põhja-, kui ka Lõuna-Euroopa riigid. Seega on nende hindade keskmine tulemiks Euroopa Liidu majandustingimustes keskmiselt efektiivsele sideettevõtjale vastav kõne lõpetamise hind, mis on Eestis, arvestades siinset majandusolukorda, rakendatav ja mõistlik.

288. Käesoleva otsusega planeeritakse (sarnaselt praegu kehtiva regulatsiooniga) jätkata iga-aastase telefonivõrgus kõne lõpetamise hinna kohandamisega vastavalt Euroopa keskmise *BU pure LRIC* meetodi alusel arvestatud kõne lõpetamise hinna muutumisele.

⁶³ TJA 12.12.14 otsusega nr 22-6/14-513

⁶⁴ Vt. Tehnilise Järelevalve Ameti 26.05.16 otsus nr 1-10/16-161; <https://www.tja.ee/et/valdkonnad-teenused/sideturg/reguleeritavad-turud/kone-lopetamine-mobiiltelefonivorgus>

Seega ei saa teiste Euroopa riikides tegutsevate telefonivõrgus kõne lõpetamise turu MTE-dega võrreldes Eesti MTE-de investeerimis- ja kasumiteenimise võimalused halveneda.

289. Kogu regulatsiooniperioodi kestel jääb Eesti telefonivõrgus kõne lõpetamise hinna tase Euroopa riikide keskmisele tasemele, mis jätab MTE-le võimaluse teenida mõistlikku tulu eeldusel, et MTE on oma tegevuses sama kulutõhus, kui keskmiselt kulutõhus telefonivõrgu operaator Euroopas. TJA on seisukohal, et siinkohal ei oleks sideettevõtjatele erandite tegemine nii kehtivast regulatsioonist kui ka praktikast tulenevatel alustel põhjendatud ja võimalik.

290. „Võrreldavate hindade meetodi“ põhine hinnakontrolli kohustus teenib efektiivse ja pideva konkurentsi huvi ja suurendab lõppkasutajate kasu, kuna nimetatud kohustuse tulemuseks on telefonivõrgus kõne lõpetamise turu teenuste hindade sümmeetrilisus ja kulutõhusus. Seega vähenevad neile alternatiivsetele sideettevõtjatele, kellele on märkimisväärse turujõuga ettevõtja poolt telefonivõrgus osutatav kõnelõpetamise teenuse kasutamine märkimisväärne kulu, peatükis 6.6.2 kirjeldatud hinnaga seotud konkurentsi probleemid. Seega väheneb nende sideettevõtjate turult väljatõrjumise oht ning luuakse eeldused lõppkasutajatele osutatavate jaeteenuste hindade alanemiseks. See omakorda tagab lõppkasutajate kasu ja tekitab sideturul efektiivse konkurentsi.

291. „Võrreldavate hindade meetodi“ rakendamine juba 2015 aasta märtsist on võimaldanud ja võimaldab tagada MTE-de tõhusate investeeringute tagasiteenimise ja mõistliku kasumi, seda eelkõige olukorras, kus kõik MTEks tunnistatud sideettevõtjad on läinud üle IP-põhisele telefoniteenuse osutamisele, mistõttu telefoniteenuse osutamise ühikukulud järjepidevalt vähenevad ja moodustavad minimaalse osa lairibavõrgu opereerimise kogukuludest.

292. Eeltoodust tulenevalt ei pea TJA olukorras, kus reguleeritavate turgude koondmaht on langustrendis (vt joonist 1), otstarbekaks ja mõistlikuks välja töötada ja rakendada kõne lõpetamise hinna määramisel Eesti telefonivõrkude põhisele *BU pure LRIC* meetodit vaid lähtub piirhinna kehtestamisel Euroopa keskmisest *BU pure LRIC* meetodi alusel arvestatud kõne lõpetamise hinnast.

293. Märkimisväärse turujõuga ettevõtjatele hinnakohustuste kehtestamine „võrreldavate hindade meetodi“ alusel on kooskõlas ESS-iga⁶⁵, kuna:

- on mõistlik ja otstarbekas, sest tagab, et MTE-ks tunnistatud sideettevõtja ei kasuta oma turujõudu konkurentsi kahjustavalt ja ei kohtle oma konkurente ebavõrdselt;
- on mittediskrimineeriv, sest sarnased kohustused kehtestatakse kõigile telefonivõrgus kõne lõpetamise turul MTE-ks tunnistatud sideettevõtjatele;
- on läbipaistev, sest kohustused on kehtestatud selliselt, et MTE-ks tunnistatud sideettevõtjale on üheselt arusaadav, mida TJA tema suhtes on otsustanud ning millised õigused ja kohustused sellest temale tulenevad;

⁶⁵ ESS § 135 lõike 1 alusel peab TJA tagama, et toiming või meede on mõistlik ja otstarbekas, mittediskrimineeriv ja läbipaistev. ESS § 52 lõige 2 alusel võtab TJA hinnakohustuse kehtestamisel arvesse sideettevõtja tehtud investeeringuid ja seda, et märkimisväärse turujõuga ettevõtjal peab olema võimalik teenida otstarbekalt kasutatud kapitalilt mõistlikku kasumit.

- tagab MTEks tunnistatud sideettevõtjale tehtud kulude ja investeeringute tagasi teenimise, ning võimaldab teenida otstarbekalt kasutatud kapitalilt mõistlikku kasumit.

6.5.4. Hinnakohustuste kehtestamine

294. Võttes arvesse käesoleva dokumendi peatükkides 6.5.1 – 6.5.3 sätestatud, kehtestab TJA telefonivõrgus kõne lõpetamise turul Teliale, Elisale, GoNetworkile, Citic Telecomile (endine Linxtelecom), Top Connectile, Elisa Teleteenustele (endine Starman), STV-le, RIKSile, Nord Connectile, TeleOne-le, Loginet, Telset ja Tele2-le käesolevas turuanalüüsis kirjeldatud konkurentsiprobleemide vältimiseks ning lõppkasutajate huvide kaitseks ESS § 50 lg 1 punktis 7 sätestatud hinnakontrolliga seotud kohustused.

295. Hinnakontrolliga seotud kohustuste raames nõuab TJA järgmist:

296. Telia, Elisa, GoNetwork, Citic Telecom (endine Linxtelecom), Top Connect, Elisa Teleteenused (endine Starman), STV, RIKS, Nord Connect, TeleOne, Loginet, Telset ja Tele2 peavad otsuse jõustumisest kuni 31.12.2019 rakendama igal sidumistasandil telefonivõrgus kõne lõpetamisele hinda, mis ei ole kõrgem kui Euroopa keskmine BU pure LRIC meetodi põhine piirhind 0,089 €senti/minut (ilma käibemaksuta).

297. Telia, Elisa, GoNetwork, Citic Telecom (endine Linxtelecom), Top Connect, Elisa Teleteenused (endine Starman), STV, RIKS, Nord Connect, TeleOne, Loginet; Telset ja Tele2 peavad rakendama telefonivõrgus kõne lõpetamise teenuse osutamise eelduseks olevate sidumise teenustele nimetatud teenustega seotud põhjendatud kuludele orienteeritud hindasid.

298. Telefonivõrgus kõne lõpetamise turul võivad MTE-d rakendada kõne lõpetamise teenuse osutamisel erinevaid hinnastruktuure.

299. Selleks, et tagada telefonivõrgus rakendatava kõne lõpetamise hinna läbipaistvus ja vältida vaidlusi erinevate sideettevõtjate poolt rakendatavate kõne lõpetamise hinnastruktuuride vastavuse osas piirhinnale ei tohi, olenemata kõne lõpetamise kellaajast, olla rakendatav kõne lõpetamise kolme minuti keskmine minutihind⁶⁶ kõrgem kehtestatud piirhinnast. Kolme minuti keskmine minutihind arvestatakse järgmiselt: kõnealustustasu jagatud kolmega (3) liita (+) minutihind.

300. Kuna järgmise põlvkonna sidevõrku ei jagata üldjuhul erinevateks tasanditeks, vaid kogu sidevõrgu opereerimine toimub ühest keskjaamast ning BU pure LRIC meetodi aluseks on ainult järgmise põlvkonna sidevõrgu struktuur, siis rakendatav BU pure LRIC meetodi põhine piirhind on arvestatud ainult ühe üleriigilise sidumise tasandi kohta. Samas võivad MTE-d rakendada oma sidevõrgus erinevaid sidumise tasandeid, kuid kõne lõpetamise hind ei tohi ühelgi sidumistasandil ületada eeltoodud Euroopa keskmise BU pure LRIC meetodi põhist piirhinda.

⁶⁶ Kolme minuti keskmist minutihinna põhimõtet kasutatakse ka Euroopa Sideameti poolt avaldatavates mobiiltelefonivõrgus ja telefonivõrgus kõne lõpetamise ning SMS lõpetamise hindade ülevaadetes. Seega on tegemist rahvusvaheliselt kasutatava kõne lõpetamise hinna arvestamise viisiga.

301. Käesolevas otsuses on Euroopa keskmine BU pure LRIC meetodi põhine piirhind arvestatud järgmiste Euroopa Liidu riikide erinevate tasandite telefonivõrgus kõne lõpetamise hindasid aluseks võttes⁶⁷:

Riik	Hinna arvestamise aluseks olev kuluarvestuse meetoodika	Rakendatav hind 2017 juuli €senti/min
AT	BU pure LRIC	0,111
BG	BU pure LRIC	0,077
CZ	BU pure LRIC	0,124
DK	BU pure LRIC	0,055
EL	BU pure LRIC	0,055
ES	BU pure LRIC	0,082
FR	BU pure LRIC	0,077
HR	BU pure LRIC	0,068
HU	BU pure LRIC	0,129
IE	BU pure LRIC	0,072
IT	BU pure LRIC	0,043
LT	BU pure LRIC	0,130
LU	BU pure LRIC	0,131
MT	BU pure LRIC	0,044
NL	BU pure LRIC	0,139
PT	BU pure LRIC	0,064
RO	BU pure LRIC	0,140
SE	BU pure LRIC	0,068
SI	BU pure LRIC	0,088
SK	BU pure LRIC	0,123
UK	BU pure LRIC	0,041
Keskmine		0,089

Tabel 5. Euroopa Liidu riikide BU pure LRIC meetoodika põhised kõne lõpetamise hinnad

302. Peale 31.12.2019 kehtestatakse telefonivõrgus kõne lõpetamise hinnad perioodideks 01.01.2020 – 31.12.2020 ja 01.01.2021 – 31.12.2021. Nimetatud perioodide osas viib TJA läbi eraldi uued siseriiklikud ja rahvusvahelised konsultatsioonid, millega alustamise kavandatavaks tähtajaks on vastavalt 2019 aasta ja 2020 aasta teine pool ning millest TJA teavitab huvitatud isikuid. TJA kehtestab telefonivõrgus kõne lõpetamise turul uue hinnakohustuse eraldi otsusega. Samuti viib TJA kõne lõpetamise hinna osas läbi uue siseriikliku ja rahvusvahelise konsultatsiooni juhul, kui TJA pikendab ESS § 44 lõike 1 alusel turuanalüüsi läbiviimise perioodi (vt käesoleva dokumendi peatükki 6.7).

303. Kehtestatud telefonivõrgus kõne lõpetamise hind kehtib kuni uue telefonivõrgus kõne lõpetamise hinna jõustumiseni.

6.6. Kohustuste kehtivus turu analüüsi läbiviimise perioodi pikendamisel

304. ESS § 44 lg 1 kohaselt võib TJA sideteenuste turgudel mitte harvem kui kord kolme aasta jooksul läbiviidavat turuanalüüsi tähtaega pikenda kuni kolm aastat, kui Euroopa Komisjon vastavasisulise teate saamisel selle suhtes vastuväiteid ei esita.

⁶⁷ BERECi dokument BoR (17) 227 http://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/7524-termination-rates-at-european-level-july-2017

305. Telefonivõrgus kõne lõpetamise turul turuanalüüsi läbiviimise tähtaja pikendamisel kehtivad otsuses sätestatud märkimisväärse turujõuga ettevõtjate suhtes kehtestatud kohustused kuni uue turuanalüüsi läbiviimiseni.

306. Käesolev peatüki esimeses lõigus nimetatud otsustusest teavitab TJA sideettevõtjaid ja teisi huvitatud isikuid võimalikult koheselt.

6.7. Kohustuste täitmise tähtaeg

307. Vastavalt ESS § 49 lõikele 4 annab TJA mõistliku tähtaja MTE-ks tunnistatud isikule MTE-ks tunnistamise otsuses sätestatud kohustuste täitmiseks.

308. TJA leiab, et telefonivõrgus kõne lõpetamise turul on mõistlik ja otstarbekas nõuda Telialt, Elisalt, GoNetwork-lt, Citic Telecom-lt (endine Linxtelecom), Top Connect-lt, Elisa Teleteenustelt (endine Starman), STV-lt, RIKS-lt, Nord Connect-lt, TeleOne-lt, Loginet-ilt, Telset-ilt ja Tele2-lt käesolevad dokumendi peatükkides 6.2.4.; 6.3.4.; 6.4.4. ja 6.5.4. kirjeldatud kohustuste täitmist alates 01.01.2019.

309. TJA leiab, et sideettevõtjatel on piisavalt ettevalmistusaega neile kehtestatavate kohustuste täitmiseks. Samuti on sideettevõtjatel olemas tehnilised võimalused telefonivõrgus kõne lõpetamise turu koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamiseks.

310. Võttes arvesse eeltoodut, leiab TJA, et eelpool toodud kohustuste täitmise tähtajad ei ole sideettevõtjatele ülemääraselt koormavad.